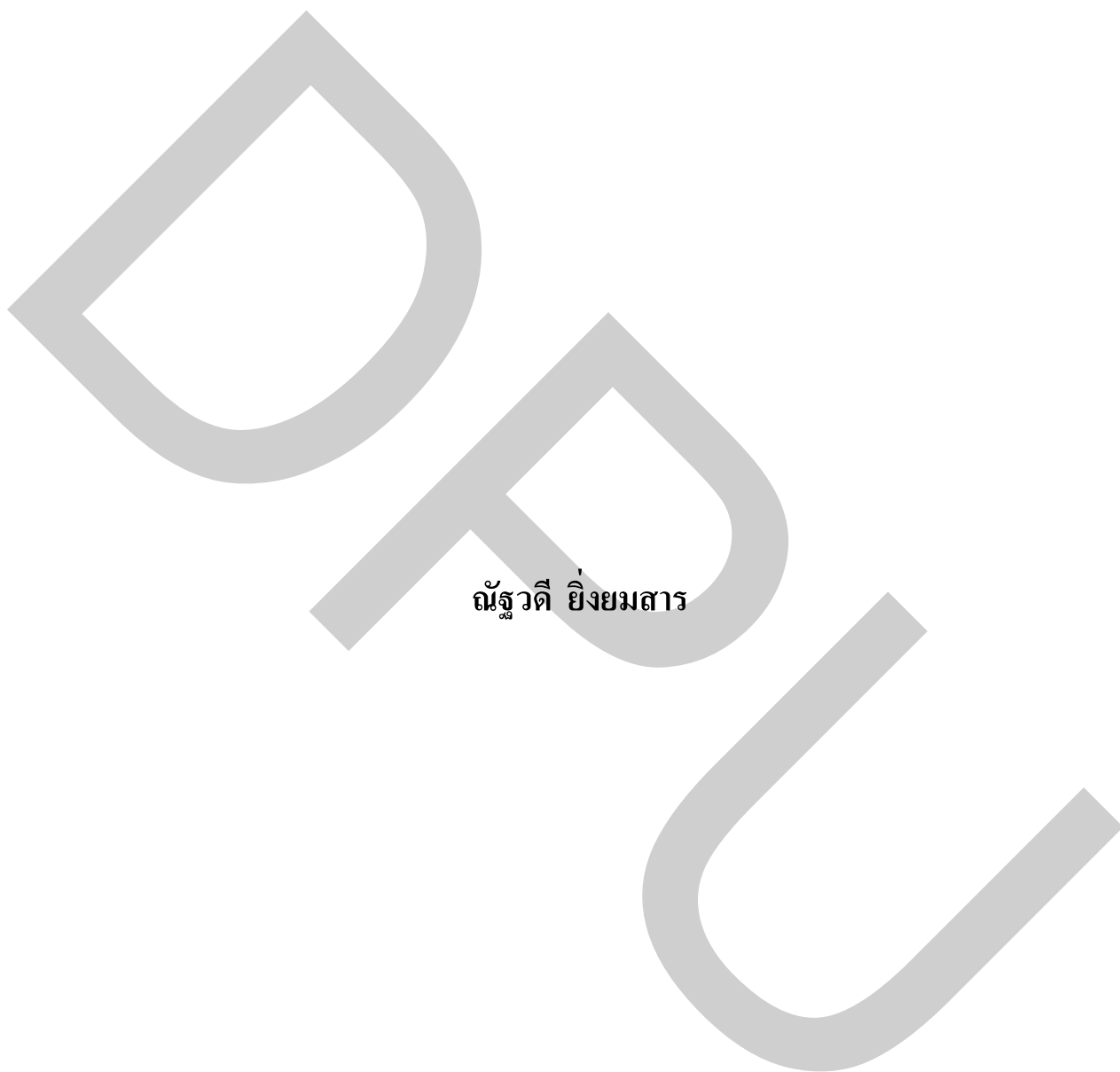

การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน
ในระบบกฎหมายไทย

ณัฐวดี ยิงยมสาร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2553

**POLICE PRESS CONFERENCE INVOLVING THE CRIME
ACCUSED TO MASS MEDIA IN THAILAND**

NUTTAWADEE YINGYOMSARN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws
Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University**

2010

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่ได้ทำการศึกษา จนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่มดังที่ปรากฏ ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดหลักการและทฤษฎีในการศึกษา ทำให้ผู้เขียนเห็นแนวทางในการศึกษาและมองปัญหาที่จะค้นคว้าวิจัยได้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนชี้แนะและให้ข้อสังเกตต่างๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และพลตำรวจตรีชาญ วัฒนธรรม ที่กรุณารับเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมในการจัดทำวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณ คุณแม่ ป้า น้า ฟู น้าหนูและครอบครัว น้องฟ้า รวมทั้งพี่เก่ง ที่ให้การสนับสนุนและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จได้ด้วยดี โดยเฉพาะคุณแม่และพี่เก่งที่เป็นห่วงเป็นใยและคอยไต่ถามถึงความคืบหน้าในการศึกษา พร้อมกับให้กำลังใจต่อผู้เขียนตลอดมาจนกระทั่งจบการศึกษา และขอขอบคุณ พี่อนุฯ ทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมา

ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดามารดา คณาจารย์ รวมไปถึงทุกท่านที่มีพระคุณและไม่ตรีจิตแก่ผู้เขียน ส่วนความบกพร่องไม่สมบูรณ์ใดของวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ณัฐวดี ยี่งยมสาร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2. แนวคิดสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา.....	6
2.1 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน.....	6
2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร.....	7
2.1.2 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามหลักกฎหมาย.....	11
2.2 การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา.....	14
2.2.1 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์.....	14
2.2.2 สิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์.....	18
2.2.3 สิทธิที่จะเป็นประธานแห่งคดี.....	23
2.2.4 สิทธิที่จะไม่ถูกประจานหรือหยามเกียรติ.....	25
2.2.5 สิทธิที่จะไม่ถูกกระทำโดยปราศจากอำนาจ.....	26
2.2.6 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติ.....	27
2.2.7 สิทธิการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิด.....	30
2.3 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา.....	31
2.3.1 การสอบสวน.....	32
2.3.2 การแถลงข่าวการจับกุมกับการสอบสวน.....	35

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3. หลักประกันสิทธิในการนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าว	
ต่อสื่อมวลชน.....	38
3.1 หลักประกันสิทธิในกฎหมายต่างประเทศ.....	38
3.1.1 ประเทศอังกฤษ.....	38
3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	41
3.1.3 ประเทศเยอรมนี.....	50
3.2 หลักประกันสิทธิในกฎหมายไทย.....	53
3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.....	53
3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา.....	56
3.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	57
3.2.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	58
3.2.5 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.....	59
3.3 แนวทางการแถลงข่าวคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง.....	59
3.3.1 พนักงานอัยการ.....	59
3.3.2 เจ้าหน้าที่ตำรวจ.....	60
3.3.3 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ.....	65
3.3.4 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.....	66
4. บทวิเคราะห์.....	68
4.1 ผลทางกฎหมายไทยของการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ในคดีอาญาจากการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน.....	69
4.1.1 ผลตามประมวลกฎหมายอาญา.....	69
4.1.2 ผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	74

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.1.3 ผลตามความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.....	76
4.1.4 โทษทางวินัย.....	77
4.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิตามกฎหมายต่างประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย.....	79
4.3 การกำจัดขอบเขตในการแถลงข่าวคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกระบวนการยุติธรรม.....	82
4.3.1 หลักในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ.....	83
4.3.2 จุดประสงค์หลักในการแถลงข่าวของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่.....	86
4.3.3 ผลกระทบต่อความยุติธรรมของคดี.....	87
4.3.4 ขอบเขตในการแถลงข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....	88
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	92
5.1 บทสรุป.....	92
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	94
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	104
ก. ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและคำสั่งของกรมตำรวจ ที่เกี่ยวข้อง.....	105
ข. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร พ.ศ. 2537.....	113
ประวัติผู้เขียน.....	121

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในระบบกฎหมายไทย
ชื่อผู้เขียน	ณัฐวดี ยิ่งยมสาร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2553

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาถึงหลักกฎหมาย รวมถึงขอบเขตและปัญหาที่เกิดจากการการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ในการศึกษาปัญหา ทำโดยการศึกษาวิธีวิจัยเอกสารจากตำรา บทความ ความ กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม คำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือคำพิพากษาของศาล (2) เพื่อศึกษาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหากับสิทธิการรับรู้ข่าวสารของประชาชนให้เกิดความสมดุล และ (3) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการพัฒนากฎหมาย เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการให้เจ้าพนักงานได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ ไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาโดยเปรียบเทียบกับกฎหมายและข้อบังคับของต่างประเทศ

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

การดำเนินกระบวนการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของต่างประเทศ ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) จะให้ความสำคัญอย่างมากแก่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล รวมทั้งเจ้าพนักงานที่กระทำไปโดยสุจริตการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานที่จะไปล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องมี “ความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหากับการสิทธิการรับรู้ข่าวสารคดีอาญาของประชาชน” ที่จะทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งจะมีรายละเอียดที่ชัดเจนในกฎหมายและระเบียบปฏิบัติ

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขของการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้ ทำให้การแถลงข่าวส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ และมีการนำวิธีการอื่นมาใช้โดยไม่มียกกฎหมายรับรอง ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา

เพื่อให้การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนมีมาตรการในการควบคุมการให้สิทธิการรับรู้ข่าวสารคดีอาญาของประชาชนกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดความสมดุล ควรดำเนินการดังนี้ (1) ในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ควรห้ามนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน รวมทั้งไม่ควรปิดป้ายชื่อไว้ที่ด้านหน้าของผู้ต้องหา (2) หากมีความจำเป็นต้องลงภาพถ่ายผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนและดำเนินคดีให้พิจารณาเป็นเรื่องๆ ไปว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ (3) การให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวแก่สื่อมวลชนในลักษณะเป็นการยืนยันความผิดของผู้ต้องหานั้น ต้องกำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติให้ชัดเจนว่าสามารถทำได้มากน้อยขนาดไหน (4) จัดให้มีระบบตรวจสอบเพื่อเป็นหลักประกันกับผู้ต้องหาว่าจะได้รับการปฏิบัติจากผู้ใช้อำนาจโดยเที่ยงธรรม

Thesis Title	Police press conference involving alleged the crime accused to mass media in Thailand
Author	Nuttawadee Yingyomsarn
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Udom Rathaamarit
Department	Law
Academic Year	2010

ABSTRACT

The objective of this thesis is study on the rule of law including the questions of law and their extent arisen from police press conference involving alleged the crime accused to mass media in Thailand by the ways affecting offender rights and liberties. The study of the problems in police press conference involving alleged the crime accused to mass media is made by using the method of research study in documents from textbooks, articles, the rules of government office, rules of Royal Thai police station or the judgment of Court in order (2) to study on the ways leading to a balance between the equal protection of law in regard to offender rights and rights to know criminal news of the people and (3) to study, by comparing with the law and rules of foreign countries, on the ways leading possible amendment to the laws as to give the police press conference involving alleged the crime accused to mass media a set of practicable and verifiable rules and regulations providing none of offender rights and liberties any undesirable effects.

The findings could be concluded as the following.

The police press conference involving alleged the crime accused to mass media procedures of foreign countries in accordance with either the provisions of their own constitution or the rule of law had strongly emphasized a great importance on the protection of personal rights and liberties including the criminal investigation officials who performed the act of law bona fide. All actions of the criminal investigation officials possible to be claimed as tortuous acts and violations of personal rights and liberties shall be “A balance between the equal protection of law in regard to offender rights and rights to know criminal news of the people” that placed such

officials in authority to police press conference involving alleged the crime accused to mass media in Thailand. These shall be submitted in writing as the law or rule of law that the clear details.

For Thailand, the Criminal Procedure Code without its rules or procedures of police press conference involving alleged the crime accused to mass media in Thailand. This had induced most of police press conference involving alleged the crime accused to mass media to be under the discretion of the criminal officials, and sometimes some special procedures isn't normally had been brought in use without any legal ground. Of course, this had affected offender rights and liberties.

To set up a balance of measures to control the enforcement of the law and the protection of accused rights and liberties in conducting investigations possible, the following procedures should be adopted: (1) In releasing personal information about the suspect, the suspect should not expose to any media or press conference (2) In the case of pictures of the suspect needed to be shown for investigative reasons, it should be decided whether or not it will be useful for the public (3) If giving an interview or information to the media concerning the extent of the suspect's guilt, it should be clearly stated how much can be done (4) Establish approval system to ensure the suspect will receive equal fairness from the person in power.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบกฎหมายพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องมีลักษณะเสรีนิยม ประชาธิปไตยและเพื่อสังคมอีก ทั้งมีความสมดุลระหว่างสิทธิการรับรู้ข่าวสารอาชญากรรมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพกับมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับผู้ถูกกล่าวหามากขึ้น โดยถือว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงผู้ถูกดำเนินคดีเท่านั้น หากแต่เป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีด้วยและกฎหมายยังให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดเป็นกฎหมายว่าด้วยความผิด ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจึงต้องคำนึงถึงมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและหลักสิทธิมนุษยชนของผู้นั้นด้วย¹

ทางปฏิบัติพบว่าในประเทศไทยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนให้เห็นเป็นประจำทางหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ได้แก่การนำผู้ถูกกล่าวหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งทำปายชื้อไว้ที่ด้านหน้าผู้ถูกกล่าวหา หรือในบางกรณี ถึงกับนำปายที่มีถ้อยคำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงไว้ที่ด้านหน้าผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมกระทำการอันมีลักษณะละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาข้างต้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ เมื่อเกิดอาชญากรรม คนในสังคมย่อมมีความเคียดแค้นและเรียกร้องให้มีการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยเร็ว แต่ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยต้องใช้เวลานานเกินสำหรับการหาตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษและลงโทษอย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้คนในสังคมอยากหาใครสักคนมารับผิด² รวมทั้งความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมอาจส่งผลให้ผู้ที่คิดจะกระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย รวมทั้งประชาชนอาจไม่พอใจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). *สิทธิของผู้ต้องหา จำเลย และผู้ต้องโทษในคดีอาญา* (รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์). หน้า 11.

² สถาบันกฎหมายอาญา. (2540, มิถุนายน). “รายงานการเสวนา เรื่อง สื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรม : บทบาทในการตรวจสอบและผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน.” *บทบัญญัติ*, 53, 2. หน้า 137.

ตำรวจ ดังนั้นเพื่อปราบปรามผู้ที่คิดจะกระทำผิดและเพื่อตอบสนองความพอใจของสังคมเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมจึงนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาแถลงข่าวซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

การปฏิบัติดังกล่าวมีข้อควรพิจารณาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ แม้จะมีส่วนดีในแง่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสาธารณชน แต่ก็ยังมีผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลและการกลับเข้าสู่สังคมของผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนกระทบต่อความสงบสุขของสังคมไทยส่วนรวมได้ ซึ่งหากพิจารณาให้ดีจะพบว่าประเทศไทยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่ไม่ถูกระงับโดยละเมิดสิทธิมนุษยชนไว้แล้ว เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 39 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” หรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในชื่อเสียงของบุคคล ได้แก่ ความรับผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติมิได้มีการนำบทบัญญัติเหล่านั้นมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาอย่างจริงจัง

จะเห็นได้ว่า มักจะมีสื่อต่างๆ นำเสนอภาพข่าวผลการจับกุมผู้ต้องหาในคดีอาญาอยู่เสมอ ทั้งที่มีคำสั่งจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ³ ควบคุมการวิธีการนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยให้ถือความสมัครใจของผู้ถูกกล่าวหาเป็นหลักก็ตาม แต่ยังคงปรากฏว่ามีการนำเสนอภาพข่าวแถลงผลการจับกุมผู้ต้องหาอยู่เสมอๆ และนับวันยิ่งทวีความรุนแรงในแง่ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากยิ่งขึ้น และจากการเผยแพร่ภาพข่าวย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวาง ถ้าหากมองในมิติของผู้ถูกกล่าวหา การนำเสนอข่าวอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหา นั้นเสียชื่อเสียง ทั้งที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินว่าผู้ถูกกล่าวหา นั้นเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นผลสุดท้ายหากศาลยกฟ้องเนื่องจากไม่ใช่ผู้ต้องหาที่แท้จริง ย่อมไม่สามารถไปลบล้างภาพการแถลงข่าวที่ทำให้ทุกคนเชื่อไปแล้วนั้นลงได้ ทำให้ภาพของผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถกลับคืนดีเหมือนเดิมและจะทำให้เป็นตราบาปติดตัวเขาตลอดไป นอกจากนี้ บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ธิดา และญาติพี่น้อง ซึ่งอาจได้รับความอับอายขายหน้าเสมือนว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ต้องโทษเสียเอง ทั้งที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดแต่อย่างใด

³ หนังสือกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ที่ 465/2550 วันที่ 15 สิงหาคม 2550, ข้อ 2.3 อ้างถึงการห้ามอนุญาตหรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของ

2.3.1 ผู้ต้องหา ในระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจทั้งภายในและภายนอกที่ทำการหรือสถานีตำรวจ เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อเป็นประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา.

วิธีปฏิบัติในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนมักจะละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในลักษณะประจักษ์ ซึ่งมีกฎหมายห้ามเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าว เว้นแต่จะมีกฎหมายกำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนให้สามารถกระทำได้ การนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนจึงจะชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ไม่ชัดเจนว่ามีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนได้ นอกจากคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ระบุให้สามารถกระทำได้ โดยคำสั่งดังกล่าวถือเป็นประกาศที่ใช้เป็นเพียงแนวทางปฏิบัติเท่านั้น เช่นนี้จะถือว่าผู้กระทำมีอำนาจตามกฎหมายได้หรือไม่

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า หาขอบเขตของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวคดีอาญาเพื่อป้องกันปราบปรามและตรวจสอบการทำงานของรัฐกับสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา และชี้ให้เห็นถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงที่มาแหล่งสิทธิตามมาตรฐานสากล ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศที่ทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะถูกนำตัวออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยที่จะไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยพิจารณาในด้านตัวบทกฎหมายและแนวปฏิบัติ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงกฎ คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายของไทยที่ใช้เกี่ยวกับการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของไทยให้มีแนวทางที่เหมาะสมในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสอบสวนในกระบวนการยุติธรรม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดต่อสื่อมวลชน โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา และในบางกรณียังมีการกระทำในลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาต่อสื่อมวลชน การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ชั้นสอบสวนนั้นนอกจากจะเป็นการละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกล่าวหา และเป็นการฝ่าฝืน การที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลยืนยันว่า บุคคลนั้นกระทำความผิดจริงแล้ว การแถลงข่าวที่ยืนยันความผิดผู้ถูกกล่าวหา อาจมีผลต่อดุลพินิจ ในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษา ที่บริโภคข่าวสาร ที่อาจมีอคติต่อตัวผู้ถูกกล่าวหา ปัญหา ดังกล่าวเป็นเหตุมาจากการไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออก แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนที่มีสภาพบังคับอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางให้มีการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

จะศึกษาถึงกฎหมาย กฎ คำสั่ง ระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐในกระบวนการ ยุติธรรมเกี่ยวกับการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจำทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือ โทรทัศน์ในประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือดำรากฎหมายจากทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ผลงานหรือ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา บทความ รวมทั้งระเบียบปฏิบัติราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเอกสารอื่นๆ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมา ศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนที่มีในปัจจุบัน เพื่อให้บังคับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำผู้ถูกกล่าวหาใน คดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงลักษณะและวิธีการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อ สื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.6.2 ทำให้ทราบถึงกฎ คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับและกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันที่จะ นำมาใช้ในการป้องกันความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดของกฎ คำสั่ง ระเบียบข้อบังคับและกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้และจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.4 เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบันเพื่อนำมาจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

บทที่ 2

แนวคิดการรับรู้ข่าวสารของประชาชนกับการคุ้มครองสิทธิ ของผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาในชั้นสอบสวน

ปัจจุบัน การให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในบางครั้งก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนหรือช่วยให้สาธารณชนเกิดความมึนงงและไม่เที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีต่อผู้ถูกกล่าวหาโดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือ เช่น การให้ข่าวและความเห็นยืนยันความผิดของผู้ต้องหาด้วยความมึนงงลำเอียง หรือการให้ข่าวเปิดเผยถึงรายละเอียดของพยานหลักฐานที่บ่งชี้ยืนยันว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงๆ ทั้งที่ศาลยังมีคำพิพากษา ดังนั้นการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้เมื่อประกอบกับการเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชน ล้วนมีส่วนสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิต่างๆ ของผู้ถูกกล่าวหาและความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีได้ทั้งสิ้น ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาทางด้านประชาชนแล้ว ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันถือเป็นการตอบสนองสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารของประชาชน และเป็นอีกหนทางหนึ่งในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่จะต้องไม่ลืมว่าสิ่งที่ เป็นสาระสำคัญคือ การไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกกล่าวหาด้วยเช่นกัน

2.1 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับ “สิทธิที่จะรู้” ซึ่งหมายถึง สิทธิของประชาชนที่จะรู้หรือเข้าถึงข้อมูลใน ความครอบครองของรัฐ ภายใต้หลักการที่ว่า ข้อมูลราชการเป็นสิ่งที่ต้อง “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิด เป็นข้อยกเว้น”⁴

เหตุที่ประชาชนมีสิทธิที่จะรู้ (Right to know) เพราะพลเมืองแห่งรัฐจะต้องรู้ข้อมูล ข่าวสารที่เพียงพอ เพื่อนำไปสู่การถกเถียงหาคำตอบที่ดีที่สุดในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง

⁴ นคร เสรีรักษ์. (2552). สิทธิที่จะรู้. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2552. จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1188756686.news>.

2.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

เนื่องจากคนเรามีการรับรู้ต่างกัน ความล้มเหลวของการสื่อสารจึงอาจเกิดขึ้นได้ การรับรู้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ทักษะคิด และความคาดหวังของผู้สื่อสาร การรับรู้เป็นกระบวนการ เลือกรับสาร การจัดสารเข้าด้วยกัน และการตีความสารที่ได้ตามความเข้าใจและความรู้สึกของตนเอง โดยทั่วไปการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยรู้ตัวหรือตั้งใจ และมักเกิดตามประสบการณ์และการสั่งสมทางสังคม

คนเราไม่สามารถให้ความสนใจกับสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนเท่านั้น แต่ละคนมีความสนใจและรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวต่างกัน ดังนั้น เมื่อได้รับสารเดียวกัน ผู้รับสาร 2 คนอาจให้ความสนใจและรับรู้สารเดียวกันต่างกัน⁵

โดยทั่วไป สิ่งต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของแต่ละคน ได้แก่

1) แรงผลักดันหรือแรงจูงใจ (motives) เรามักเห็นในสิ่งที่เราต้องการเห็น และได้ยินในสิ่งที่เราต้องการได้ยิน เพื่อสนองตอบความต้องการของตนเอง

2) ประสบการณ์เดิม (past experience) คนเราต่างเติบโตในสภาพแวดล้อมต่างกัน ถูกเลี้ยงดูด้วยวิธีต่างกัน และคบหาสมาคมกับคนต่างกัน เช่น คนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศและพบเพื่อนเจ้าของประเทศที่เอื้อเฟื้อช่วยเหลือ จะเกิดทัศนคติที่ดีต่อคนของชาตินั้น มากกว่าคนที่พบเพื่อนซึ่งถูกเหยียดหยามชาติของตน

3) กรอบอ้างอิง (frame of reference) ซึ่งเกิดขึ้นจากการสั่งสมอบรมทางครอบครัวและสังคม ดังนั้น คนต่างศาสนากันจึงมีความเชื่อและทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ ต่างกันได้

4) สภาพแวดล้อม คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น อุณหภูมิ บรรยากาศ สถานที่ ฯลฯ จะตีความสารที่ได้รับต่างกัน

5) สภาวะจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ ความโกรธ ความกลัว ฯลฯ เช่น เรามักจะมองความผิดเล็กน้อยเป็นเรื่องใหญ่โต ขณะที่เราอารมณ์ไม่ดีหรือหงุดหงิด แต่กลับมองปัญหาหรืออุปสรรคใหญ่หลวงเป็นเรื่องเล็กน้อยขณะที่มีความรัก เป็นต้น

การเลือกรับรู้ข่าวสาร

ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข่าวสารเป็นปัจจัย

⁵ พัทณี เขยจรรยา และคณะ. (2538). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. หน้า 71-72.

สำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าใด ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งเร็วมากขึ้น

วิลเบอร์ ชแรมม์⁶ (Wilbur Schramm) กล่าวว่า โดยทั่วไปบุคคลมักจะเลือกรับสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุดหรือหมายถึงสะดวกในการรับรู้มากที่สุด และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด

เมอร์ตัน ไรท์ และเวปเปิลส์ (Merton Wright and Waples)⁷ กล่าวว่า ผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบาทและสถานภาพในสังคมของผู้รับสาร และเหตุผลในการรับข่าวสาร

ในการเลือกรับรู้ข่าวสาร ผู้รับสารมีกระบวนการเลือกสรรข่าวสารที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความเชื่อ ทักษะคติ ฯลฯ ซึ่งกระบวนการในการเลือกสรรนี้ เปรียบเสมือนเครื่องกรอง (Filter) ข่าวสารในการรับรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วยการกรอง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การเลือกรับหรือการเลือกสนใจ (Selective Exposure) กล่าวคือ บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และข่าวสารต่าง ๆ ตามความสนใจและความต้องการของตน เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาและเป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของตน นอกจากบุคคลเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้นๆ ในขณะเดียวกันก็พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดแย้งกับความเชื่อ ทัศนคติ และความสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสบายใจ และความพึงพอใจในการเปิดรับสาร

2) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation) กล่าวคือ เมื่อบุคคลเปิดรับสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้หรือเลือกตีความสารที่ได้ตามความเข้าใจของตนเอง ทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง และแรงจูงใจของตน

3) การเลือกจดจำ (Selective Retention) กล่าวคือ หลังจากที่บุคคลเลือกรับ เลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว

⁶ วิจารณ์ พานิช. (2547). การรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยจูงใจ ความพึงพอใจ และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสงคราม. หน้า 17.

⁷ บุญบานัน โกเมศ. (2546). ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการระบบโทรศัพท์มือถือ ทีเอ ออเรนจ์ ของผู้ใช้ในกรุงเทพมหานคร. หน้า 15.

⁸ พิระ จิระโสภณ. (2542). ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน (เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15). หน้า 636-638.

บุคคลยังเลือกจดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไปไว้เป็นประสบการณ์ เพื่อที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจหรือไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นตัวกำหนด ให้เกิดความแตกต่างในการเลือกรับรู้ข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งงานการศึกษาของเดอเฟลอร์ (De Fleur) ได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับตัวแปรแทรก (Intervening Variables) ที่มีอิทธิพลในกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยเน้นให้เห็นว่าข่าวสารมิได้ไหลผ่านจากสื่อมวลชนถึงผู้รับและเกิดเหตุโดยตรงทันที แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น จิตวิทยาและสังคม ตลอดจนอิทธิพลของบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลนั้น ตั้งกัอยู่ ซึ่งจะมอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารนั้น ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกัน หรือไม่เป็นไปตามเจตคติของผู้รับสาร

ทฤษฎีที่สำคัญของเดอเฟลอร์ (De Fleur) เกี่ยวกับเรื่องนี้มีด้วยกัน 3 ทฤษฎี คือ⁹

1) ทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล (Individual Differences Theory) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้รับสารแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกันในทางจิตวิทยา เช่น ทักษะคิด ค่านิยมและความเชื่อ ทำให้ความสนใจในการเปิดรับข่าวสารหรือการตีความข่าวสารจากสื่อมวลชนแตกต่างกัน ไม่มีความสอดคล้องกัน หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีดังนี้

มนุษย์เรามีความแตกต่างกันมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาส่วนบุคคล

ความแตกต่างนี้บางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาค หรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างที่เกิดจากการเรียนรู้

มนุษย์ซึ่งถูกชูปเลี้ยงภายใต้สภาพการณ์ต่างๆ จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง

จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ ที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

ความแตกต่างดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นสภาวะเงื่อนไข (Conditioning) ที่กำหนดการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน กล่าวคือ ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลจะมีอิทธิพลต่อผลการสื่อสารข่าวสาร

2) ทฤษฎีกลุ่มทางสังคม (Social Categories Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่า ประชาชนที่มีลักษณะทางสังคมคล้ายกัน จะแสดงพฤติกรรมการสื่อสารคล้ายคลึงกัน พฤติกรรมการสื่อสารนี้ ได้แก่ การเปิดรับสื่อมวลชน ความชอบต่อสื่อประเภทต่างๆ และผลของการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับลักษณะทางสังคมนั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ และภูมิฐานะ เป็นต้น

⁹ แหล่งเดิม. หน้า 645 - 646.

จึงทำให้ประชาชนที่มีลักษณะทางสังคมอยู่ในกลุ่มเดียวกันมักจะมีอารมณ์หรือมีพฤติกรรมในทางเดียวกัน

3) ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relations Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้รับสารกับบุคคลอื่นในสังคม ในลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิหรือกลุ่มทุติยภูมิ โดยกลุ่มปฐมภูมิที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน หรือคนในครอบครัว และวงศาคณาญาตินี้ จะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากกว่ากลุ่มทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดน้อยกว่า ข่าวสารต่างๆ ที่ได้รับจากสื่อมวลชน มักจะถูกรับรู้หรือตีความโดยมีอิทธิพลของกลุ่มหรือบุคคลในกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น การที่ปัจเจกบุคคลจะเชื่อข่าวสารจากโฆษณาใดหรือไม่ นั่นก็ได้รับอิทธิพลจากการปรึกษาหารือหรือไต่ถามเพื่อนฝูงหรือผู้ใกล้ชิด อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารในลักษณะนี้เรียกว่า **“อิทธิพลของบุคคล” (Personal Influence)**

ความแตกต่างของบุคคลในเรื่องสรีระ ภูมิหลัง และสภาพแวดล้อม นับได้ว่าเป็นเหตุผลพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และส่งผลไปถึงความแตกต่างในทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

นอกจากนี้ในกระบวนการเลือกรับข่าวสารต่างๆ ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ คือ ประสบการณ์ทำให้ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารแตกต่างกัน

- (1) การประเมินสารประโยชน์ของข่าวสารผู้ข่าวสารจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนองจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง
- (2) ภูมิหลังที่แตกต่างกันย่อมทำให้มีความสนใจต่างกัน
- (3) การศึกษาและสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างในพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและเนื้อหา
- (4) ความสามารถในการรับสารเกี่ยวกับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับทางข่าวสารต่างกัน
- (5) บุคลิกภาพ ทำให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การโน้มน้าวจิตใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร
- (6) อารมณ์ สถานภาพทางอารมณ์ของผู้รับสารจะทำให้ผู้รับเข้าใจความหมายของข่าวสารหรืออาจเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจความหมายของข่าวสารก็ได้
- (7) ทัศนคติจะเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับ และการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่เฝ้าพบ

พฤติกรรมสื่อสารของบุคคล เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ กันนั้นมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด 3 ประการ คือ¹⁰

1) ปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคล มีแนวคิดที่ว่าคนเราแต่ละคนมีความแตกต่างเฉพาะตัวบุคคลอย่างมากในด้าน โครงสร้างทางจิตวิทยาส่วนบุคคล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน การดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับสติปัญญา ความคิด ทักษะคิด ตลอดจนกระบวนการของการรับรู้ การเรียนรู้ และการจูงใจ

2) ปัจจัยด้านสภาพความสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากคนเรามักจะยึดติดกับกลุ่มสังคมที่ตนสังกัดอยู่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group) ในการตัดสินใจที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมใดก็ตาม นั่นคือ มักจะคล้อยตามกลุ่มในแง่ความคิด ทักษะคิด และพฤติกรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม

3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกระบบการสื่อสาร จากแนวคิดที่ว่า ปัจเจกบุคคลมักจะรวมกันเป็นกลุ่มทางสังคม และนำเอาลักษณะพื้นฐานบางประการของแต่ละบุคคลที่เหมือนกันมาจัดเข้าไว้เป็นกลุ่ม ลักษณะพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ฯลฯ บุคคลที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันย่อมจะรับเนื้อหาของสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน และย่อมจะมีการตอบสนองต่อเนื้อหาไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะปัจจัยด้านบุคลิกภาพและจิตวิทยาส่วนบุคคลจัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับรู้ข่าวสารของบุคคล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การรับรู้ข่าวสารนั้น นอกจากเพื่อสนับสนุนทัศนคติและความเข้าใจ ที่มีอยู่เดิมแล้ว ยังเป็นการเลือกรับรู้ข่าวสารเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ อีกเช่น เพื่อให้มีความรู้ ประสบการณ์ หรือความต้องการในการใช้ประโยชน์ นำไปใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการและความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งการเลือกรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ นั้นจะแตกต่างกันไป ในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และบุคลิกภาพ ที่เรียนรู้มาจากสภาพแวดล้อมที่ แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความชอบ ความสะดวก และความเคยชิน ซึ่งแต่ละสื่อก็มีลักษณะ เฉพาะตัวแตกต่างกันไป

2.1.2 สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามหลักกฎหมาย

สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนไทย ได้รับการยืนยันรับรองอย่างหนักแน่นโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนสำคัญ คือ ประเด็นสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ

¹⁰ ขวัญเรือน กิติวัฒน์. (2542). เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมสื่อสาร หน่วยที่ 1-8. หน้า 21-27.

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 56 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 56 ระบุถึงสิทธิที่ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจคดีให้มีการนำผู้ถูกกล่าวหา คดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน อย่างไรก็ตามการนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ภูมิหลังของผู้ถูกกล่าวหา และข้อกล่าวหาที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ การนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหามาเปิดเผยโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหา นั้น ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นด้วย ตามข้อยกเว้นแห่งมาตรานี้เช่นกัน

2) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 9 ซึ่งมีสาระสำคัญว่าหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้

(8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรานี้หมายความรวมถึง ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครอง หรือควบคุมดูแลของ หน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐ หรือหรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน ซึ่งสิทธิในการรับรู้ข่าวสารดังกล่าวก็สอดคล้องกับการรับรู้ข่าวสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจคดีให้มี การนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนด้วยเช่นกัน

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 จะให้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนไว้ แต่กฎหมายก็ยังคงมีหลักเพื่อคุ้มครองสิทธิสิทธิความเป็นส่วนตัวในเชิงข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ดังหลักการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพียงเท่าที่เกี่ยวข้องและจำเป็น โดยเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่จะกระทบถึงประโยชน์ได้เสียโดยตรงของบุคคลนั้น อีกทั้งหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีมีการจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใด ซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ ซึ่งโดยปกติแล้วหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น หรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในกรณีตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย สำหรับบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูล ย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึง

ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือ หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้นได้ตรวจดู หรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสาร แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลนั้นได้¹¹

ดังนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยผู้เป็นเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดไว้ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยสามารถตรวจดูข้อมูลดังกล่าวได้ และถ้าเห็นว่าข้อมูลใดไม่ถูกต้องตามเป็นความจริง ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีสิทธิขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องได้ การเปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าว ถือเป็น การกระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ

1) ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “ข้อ 12 บุคคลใดๆ จะถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัวในเคหสถานหรือในการสื่อสารหรือจะถูกหลอกลวงในเกียรติยศ และชื่อเสียงได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการแทรกแซง หรือ การหลอกลวงดังกล่าว”

2) ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 “มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครองการกล่าวหาหรือใส่ร้ายแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

อาจกล่าวได้ว่า การจะนำข้อมูลของบุคคลใดๆ มาเปิดเผยจึงกระทำมิได้ ยิ่งถ้าเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดแล้วถือว่ามีความสำคัญมาก โดยการเปิดเผยข้อมูลถือว่าเป็นการแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวในชื่อเสียงตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 12 อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลในชื่อเสียง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 35 ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลจะกระทำได้เมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น¹²

¹¹ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540, มาตรา 25.

¹² พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา.

จึงจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า แม้กฎหมายได้ให้ “สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร” แก่ประชาชน แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดถึง “สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล” ไว้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลไว้ด้วยเช่นกัน

2.2 การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในชั้นสอบสวน

มาตรการทางกฎหมายเป็นหลักเกณฑ์ซึ่งกำหนดกรอบและทิศทางดำเนินการของ รัฐและกลไกของรัฐ และเป็นมาตรฐานซึ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม สิทธิมนุษยชนเป็น สิทธิในความเป็นมนุษย์ที่คิดตัวมาตั้งแต่กำเนิดของบุคคล โดยมีความหมายรวมถึงอิสรภาพ เสรีภาพ สิทธิประโยชน์และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ส่วนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นระบบการจัดการ ด้านความยุติธรรมในคดีอาญาตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่งาน องค์กรและกระบวนการตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการค้นหาและตรวจสอบให้ได้ความจริงใน คดีอาญาเพื่อการดำเนินการให้เกิดความยุติธรรม ตลอดจนการลงโทษและปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำ ความผิดตามวิธีการโดยชอบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม คุ้มครอง สิทธิของบุคคลและอำนวยความสะดวกในสังคมนั้น ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง หลักเกณฑ์หรือมาตรฐานทางกฎหมาย เรื่องสิทธิในความเป็นมนุษย์ และเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการปฏิบัติต่อมนุษย์

สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องส่งเสริมมาตรฐานของการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีหลักประกันต่างๆ ตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น ย่อมทำให้เกิดความ เชื่อถือของสาธารณชนและประชาคมโลกว่าผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาหรือลงโทษทางอาญานั้น ได้ผ่าน กระบวนการตรวจสอบตามครรลองของกฎหมายอย่างมีมาตรฐานและมีการปฏิบัติที่เหมาะสม¹³ ดังหลักต่างๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.2.1 สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

เมื่อพัฒนาการทางการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่างๆ มีมากขึ้น การพิจารณาคดีอาญา ก็มีการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหามากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้โดยข้อสมมุติฐานที่ว่า ทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่า

¹³ ชาดิ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. หน้า 2-3.

จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด (Presumption of innocence) ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีอาญาจึงเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ให้ค้นหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างเดียว เป็นให้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาในคดีด้วย¹⁴

การตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาถือเป็นการใช้อำนาจรัฐจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ก่อให้เกิดความทุกข์และเดือดร้อนซึ่งไม่มีประชาชนคนใดประสงค์ที่จะตกอยู่ในฐานะเช่นนั้น ในบางกรณีผู้บริสุทธิ์อาจถูกกล่าวหาโดยมิชอบซึ่งเท่ากับถูกให้ร้ายโดยไม่เป็นธรรม ขณะเดียวกันผู้ที่แม้กระทำความผิดจริงก็ยังคงอยู่ในฐานะเป็นมนุษย์อันพึงได้รับการปฏิบัติโดยคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ หรือบุคคลผู้มีสิทธิในสังคม การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้ได้รับความทุกข์และเดือดร้อนเกินสมควรกว่าความจำเป็นแก่การดำเนินคดีตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นการปฏิบัติที่เกินกว่าเหตุและไม่ชอบธรรม อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนถึงความไร้อารยธรรมของสังคมอันกระทบต่อความเชื่อถือของคนในสังคมนั้นๆ และสังคมอื่นด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนและเป็นธรรมสำหรับคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้น และยังเป็นกรกำหนดกรอบแนวทางการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ได้มาตรฐานที่เป็นระบบชัดเจนและแน่นอน หลักประกันขั้นพื้นฐานของกฎหมายที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งก็คือ การกำหนดข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด (Presumption of innocence)¹⁵

ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Right) ข้อ 11 (1) กำหนดว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายโดยกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งกระทำโดยเปิดเผย และผู้ถูกกล่าวหาได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งหมดในการต่อสู้คดี”

เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิด จึงเป็นหน้าที่ของโจทก์หรือผู้กล่าวหาที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดจริง และศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาดให้พยานหลักฐานอย่างรอบคอบในการพิจารณาคดีก่อนจะพิพากษาลงโทษบุคคลใด ในกรณีมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยและหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานะที่มีใช้ผู้ต้องโทษ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายมีหน้าที่ต้องละเว้น

¹⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2539, ตุลาคม-ธันวาคม). “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย: ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการ.” *ดุลพินิจ*, 43, 4. หน้า 4.

¹⁵ ชาดิ ชัยเดชสุริยะ. เล่มเดิม. หน้า 61.

ไม่ปฏิบัติในทางเป็นผลร้ายต่อผู้ถูกกล่าวหา ก่อนที่ผลของคดีจะปรากฏในภายหลัง อันเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่รัฐ ก่อนมีคำพิพากษาของศาล และจะฝ่าฝืนมิได้ แม้ผู้ถูกกล่าวหาจะยอมรับสารภาพแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะป็นชั้นจับกุมหรือชั้นสอบสวน

เนื่องจากหลักที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นหลักการพื้นฐานซึ่งปกป้องบุคคลจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติต่อเขาเยี่ยงผู้กระทำผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาลตามกฎหมาย การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำผิด เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งให้ทราบว่าบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดอาญา โดยที่ศาลยังมีคำพิพากษา ถือเป็น การฝ่าฝืนหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ไม่ได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาให้สาธารณชนทราบได้เลย กรณีไม่ถือว่าเป็นฝ่าฝืนหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจแจ้งให้ทราบว่ามีความสงสัยเกิดขึ้นหรือบุคคลเหล่านั้นรับสารภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ไรก็ตามก็ไม่ต้องไม่ใช้กรณีที่เปิดเผยว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิด

นอกจากหลักเกณฑ์ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Right) ข้อ 11 (1) แล้ว ตามกฎหมายอังกฤษ ถือว่าหลักการเรื่องข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และถือเป็นมูลฐานของสิทธิเสรีภาพ ส่วนตามหลักกฎหมายอเมริกันอธิบายว่าตามหลักนิติธรรม (Due process of Law) หลักประกันสำคัญการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะประกอบด้วยหลักอย่างน้อยสามประการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Right to presumption of innocence) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยชอบธรรม (Right to fair trial) และสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือทางคดี (Right to assistance of counsel)

ส่วนประเทศต่างๆ ในภาคพื้นยุโรปได้ยอมรับหลักการนี้โดยแจ้งชัดตามอนุสัญญาของสภายุโรปเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Right and Fundamental) ข้อ 6 (2) ซึ่งบัญญัติไว้โดยสรุปความได้ว่า “บุคคลทุกคน ที่ถูกดำเนินคดีว่ากระทำความผิดอาญา พึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริง” จากหลักการนี้ จึงนำไปสู่หลักเกณฑ์ที่สืบเนื่องกันมาก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ส่วนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39 ได้บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” หลักเกณฑ์

ดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับระบบไต่สวนของยุโรปในสมัยโบราณ (ก่อนที่จะมีการคิดพัฒนาวิธีคิดและรูปแบบให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในเวลาต่อมา) และระบบจารีตนครบาลของไทยในอดีตที่สันนิษฐานไว้ก่อนผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดจริงจนกว่าผู้นั้นจะพิสูจน์ตนเองได้ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งนำไปสู่การใช้วิธีทรมานต่างๆ เพื่อให้ผู้นั้นรับสารภาพ

กรณีการกระทำที่จะถือได้ว่าขัดต่อหลักการนี้ได้แก่การให้ข่าวดังกล่าวต่อสื่อมวลชนในระหว่างการสอบสวนหรือดำเนินคดีในลักษณะที่ชี้หน้าหรือครอบงำต่อสาธารณชนผ่านสื่อมวลชนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นอาชญากรอย่างแน่นอน ทั้งๆ ที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด ก็ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของการกระทำที่ตรงกันข้ามกับการเคารพต่อหลักการตามข้อสันนิษฐานดังกล่าว และเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างร้ายแรงซึ่งไม่ปรากฏว่ามีประเทศที่พัฒนาแล้วประเทศใดยินยอมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีวิธีปฏิบัติเช่นนั้น

แม้ว่าจะมีคำกล่าวจากผู้เห็นว่าตนเองได้รับการปฏิบัติที่ไม่ชอบธรรมจากเจ้าพนักงานก็สามารถไปฟ้องร้องต่อศาลทั้งทางอาญาและทางแพ่งได้อยู่แล้วนั้น แต่ในทางปฏิบัติ การที่ประชาชนทั่วไปจะคุ้มครองสิทธิของตนเองด้วยวิธีการดังกล่าวก็อาจไม่ใช่เรื่องง่ายดายในสังคมไทย ในเมื่อประชาชนจำนวนมากยังมีฐานะยากจนและเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐ โดยเฉพาะที่จะต้องเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแม้แต่บุคคลที่พอจะคุ้มครองสิทธิของตนเองได้ แต่หากจะฟ้องร้องสื่อมวลชนที่ตัดสินใจในทางที่ทำให้บุคคลนั้นเสียหายนั้น ก็อาจต้องหวั่นเกรงจนไม่ประสงค์จะทำเช่นนั้น เพราะในบางครั้งยิ่งฟ้องคดีกลับยิ่งได้รับความเดือดร้อนต่อข่าวที่เผยแพร่ตามมามากยิ่งขึ้น และเมื่อสาธารณชนเชื่อไปตามข่าวนั้นแล้ว แม้ต่อมามีคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิดก็อาจไม่มีการแก้ไขข่าวที่เคยเผยแพร่ไปก่อนหน้านี้ จึงเป็นเรื่องที่ทั้งองค์กรของรัฐ เจ้าพนักงานและสาธารณชนควรตระหนักในเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องของการที่จะต้องเคารพต่อหลักการและทำให้เกิดมาตรฐานที่ดีเป็นสำคัญด้วย¹⁶

จึงจะเห็นได้ว่าแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในชั้นสอบสวนนั้น คือ ผู้ถูกกล่าวหาได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นผู้ทรงสิทธิเช่นเดียวกับบุคคลอื่นจึงทำให้มีสิทธิในการต่อสู้คดี และได้รับการคุ้มครองว่ามีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ดังนั้นการนำตัวผู้ถูกกล่าวมาประจานโดยการแถลงข่าวผลการจับกุมในลักษณะต่างๆ ดังที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจึงกระทำไม่ได้ เพราะเป็นการกระทบต่อสิทธิในชื่อเสียงซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติรับรองไว้ในกฎหมาย

¹⁶ ชาติ ชัยเดชสุริยะ. เล่มเดิม. หน้า 62-64.

ทั้งนี้การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจและไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะจึงเป็นการไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ รวมทั้งการประจานผู้ถูกกล่าวหาเช่นนั้นมีผลกระทบต่อการกลับเข้าสู่สังคมของผู้นั้นดังจะได้ศึกษาในหัวข้อต่อไป

2.2.2 สิทธิและสถานะของผู้ถูกกล่าวหาในฐานะที่เป็นมนุษย์

มนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรี มีสิทธิได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นบุคคลและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน¹⁷

มนุษย์ทุกคนมีเกียรติ เกียรตินี้เป็นส่วนหนึ่งหรือรูปการอันหนึ่งของเกียรติภูมิของมนุษยชาติ (Menschenwürde หรือ human dignity) ที่มนุษย์ทุกคนมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ เกียรติของมนุษย์ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอาญาด้วย ถึงแม้ว่ามนุษย์บางคนจะบังเอิญตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาแต่เขาก็ยังคงเป็นผู้ทรงเกียรติอยู่นั่นเอง มิใช่ว่าจะตกเป็นผู้ที่ปราศจากเกียรติเพราะเหตุถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา ฉะนั้น การกระทำใดต่อเขาที่เป็นการกระทบต่อเกียรติของเขาหรือเป็นการกระทำที่ไม่คำนึงถึงเกียรติภูมิของมนุษยชาติ การกระทำนั้นย่อมไม่สอดคล้องกับหลักวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่และอาจเป็นความผิดทางอาญาต่อเกียรติได้ด้วย¹⁸

ผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยเป็นเพียงผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด และอาจต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปได้อย่างสะดวก แต่บุคคลที่ถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้นยังคงเป็นมนุษย์ที่ทรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี มีสิทธิที่จะไม่ถูกประจาน เพราะการประจานเป็นการลบหลู่เกียรติซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่บุคคลทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะใดมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์

ในอดีตที่ผ่านมาก่อนที่นานาอารยประเทศจะใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มนุษย์ในสังคมมีสภาพความเป็นอยู่ไม่เท่าเทียมกัน ดังจะเห็นได้จากการมีระบบทาส หรือระบบศักดินาซึ่งเป็นระบบที่สนับสนุนอภิสิทธิ์ของบุคคลสองกลุ่ม มนุษย์ในสังคมส่วนหนึ่งไม่ได้รับการยอมรับว่ามีศักดิ์ศรี จึงไม่มีสิทธิตามกฎหมายเท่ากับบุคคลอื่น ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาญาก็เช่นกัน ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเพียงผู้ถูกซักฟอกเท่านั้น ไม่มีสิทธิใดๆ ในอันที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเช่นในปัจจุบัน ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจว่าเหตุใดผู้ถูกกล่าวหาจึงได้รับการยอมรับว่ามีศักดิ์ศรีและได้รับการ

¹⁷ ปริญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน, ข้อ 1, 6, 7.

¹⁸ คณิต ฌ นคร ค (2540). “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา.” รวมบทความด้านวิชาการ ของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร. หน้า 349.

คุ้มครองสิทธิตามกฎหมายทัดเทียมกับบุคคลอื่น จำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนด้วย เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นวิถีทางหนึ่งซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อการบรรลุและปกป้องศักดิ์ศรีของมนุษย์¹⁹ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาความอาญาและฐานะของผู้ถูกกล่าวหา

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นมูลฐานในเรื่องศักดิ์ศรี คุณค่า และความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เป็นแนวคิดทางปรัชญาที่มนุษย์พยายามเรียกร้องให้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิตามความเป็นจริง โดยมีรากฐานความคิดมาจากสิทธิธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดทางปรัชญาที่เชื่อว่ามนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด สิทธิดังกล่าวไม่อาจโอนให้แก่อันได้ หากมีการล่วงละเมิดย่อมกระทบกระเทือนต่อสภาพความเป็นมนุษย์²⁰ และแนวคิดเรื่องสิทธิธรรมชาตินี้มีที่มาจากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะจำกัดอำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครอง²¹ โดยมีแนวคิดที่ว่านอกจากกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นแล้วยังมีกฎหมายอีกประเภทหนึ่งซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติคือเกิดขึ้นเองโดยมนุษย์ไม่ได้เป็นผู้สร้างขึ้น เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐ กล่าวคือ รัฐจะออกกฎหมายให้ขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ มิฉะนั้นกฎหมายของรัฐจะใช้บังคับไม่ได้²² สิทธิตามกฎหมายธรรมชาติจึงเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกรูปทุกนามไม่ว่าจะเป็นมนุษย์เชื้อชาติใดที่ทุกคนต้องมีเพื่อความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ ถ้าหมดไปเสียแล้วความเป็นมนุษย์ก็จะด้อยความหมายลง²³ ต่อมาเมื่อความคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับมากขึ้น จึงได้ถูกนำไปใช้จำกัดอำนาจรัฐ และเรียกร้องให้มีการนำสิทธิที่ถือว่าติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและโอนมิได้นี้ไปบัญญัติเป็นกฎหมายบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 18 จอห์น ล็อก (ค.ศ. 1632-1704) นักปราชญ์คนสำคัญในสำนักกฎหมายธรรมชาติได้อาศัยความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติเป็นข้ออ้างเพื่อต่อสู้ให้หลุดพ้นจากอำนาจค้ำหรือความไม่เป็นธรรมในสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากทรราชย์หรือผู้ปกครองอาณานิคมในยุคศักดินา โดยจอห์น ล็อก มีความเห็นว่า ในสภาวะธรรมชาติเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะมีรัฐ คนทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เหมือนกัน และทุกคนมีสิทธิที่จะป้องกันและรักษาซึ่งสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินของตน ประชาคมที่จัดตั้งขึ้นเป็นระเบียบได้นั้นเกิดขึ้นก็เพราะมีสัญญา

¹⁹ จรัญ โฆษณานันท์. (2528, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์ แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มีใช้ตะวันตก.” วารสารกฎหมาย, 10, 2. หน้า 70.

²⁰ กุลพล พลวัน. (2538). พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 28.

²¹ วีระ โลจายะ. (2524). กฎหมายสิทธิมนุษยชน. หน้า 1.

²² หยุต แสงอุทัย ข (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 17 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 128.

²³ วิษณุ เครืองาม. (2530). ที่มาของสิทธิมนุษยชน ใน (เอกสารประกอบการฝึกอบรม สังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา: สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย). หน้า 7.

ประชาคมซึ่งมีเป้าหมายที่จะยืนยันและป้องกันสิทธิของปัจเจกชนเป็นสำคัญ แต่ทว่าปัจเจกชนไม่ได้โอนสิทธิทั้งหมดให้แก่รัฐ คงเหลือแต่สิทธิปัจเจกชนบางประการที่มีลักษณะนิรันดร์ ละเมิดมิได้ และโอนมิได้²⁴ ตามความเห็นของจอห์น ล็อกนั้นมนุษย์จึงไม่ได้ยอมสละสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ประชาคมทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง หากแต่ยอมสละสิทธิดังกล่าวให้แก่ประชาคมทางการเมืองเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้องค์กรนิติบัญญัติซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดจะใช้อำนาจของตนเหนือชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนตามอำเภอใจมิได้²⁵ และคำสอนของจอห์น ล็อกมีอิทธิพลต่อการจัดทำเอกสารคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลในเวลาต่อมา เริ่มจาก Bill of Rights ในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 1689 การประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา (A Declaration of Independence) ในปี ค.ศ. 1776 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส (A Declaration of Right of Men and Citizens) ในปี 1789 จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1948 นานาประเทศได้ร่วมกันจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right) เพื่อกำหนดสิทธิอันเป็นสิทธิธรรมชาติในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ว่าควรมีสิทธิประการใดบ้าง และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศต่างๆ ที่จะนำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายภายในของประเทศตามความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแนวทางสำหรับผู้ร่างกฎหมายให้ร่างกฎหมายขึ้นใช้ภายในประเทศอย่างเป็นทางการ²⁶ ซึ่งใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ระบุสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้มากมาย อาทิเช่น สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศและความเป็นส่วนตัว หรือสิทธิในทางความคิดและการแสดงออกซึ่งความคิด ได้แก่ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น หรือสิทธิและเสรีภาพทางเศรษฐกิจบางประการ ได้แก่ สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการทำสัญญาก่อตั้งนิติสัมพันธ์กัน เป็นต้น และในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะทำการแทรกแซงเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของเอกชนได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น

ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา พัฒนาการเรื่องสิทธิมนุษยชนมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งแต่เดิมผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะแก้ข้อกล่าวหา

²⁴ วรวิทย์ กนิษฐะเสน. (2522, มกราคม). “ความเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.” วารสารอัยการ, 2,13. หน้า 44.

²⁵ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ และ จตุรงค์ ธีระวัฒน์. “อำนาจอธิปไตยกับกฎหมายระหว่างประเทศ.” วารสารนิติศาสตร์, 16, 4. หน้า 182.

²⁶ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2519). สิทธิของผู้ต้องหาที่อาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน. หน้า 3.

หรือต่อสู้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากการพิจารณาคดีระบบไต่สวนในยุโรปสมัยกลางซึ่งไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องออกจากหน้าที่พิจารณาพิพากษา เนื่องจากเดิมผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ควบคุมการสอบสวน เป็นผู้กล่าวหา และผู้พิจารณาคดี คู่ความที่ได้รับความเสียหายเป็นพยาน ส่วนผู้ต้องสงสัยเป็นเพียงวัตถุแห่งการสอบสวน²⁷ มีสภาพไม่ต่างอะไรกับวัตถุชิ้นหนึ่งหรือที่เรียกว่าเป็นกรรมในคดี²⁸ และมีการนำโทษบางอย่างที่ใช้แก่ผู้ที่ศาลพิจารณาพิพากษาว่าได้กระทำผิดแล้ว ไปลงแก่ผู้ที่เพียงถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดเท่านั้น โดยยังมีได้มีการพิสูจน์แน่ชัดว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ เพื่อให้ผู้นั้นต้องเจ็บปวดทรมานและรับสารภาพว่าได้กระทำผิด²⁹ รวมทั้งมีการประจานผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้เกิดความอายและมีให้อาเยี่ยงอย่างด้วย วิทยาการในทางกฎหมายเจริญขึ้น ทำให้มีการให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหามากขึ้น ในสองศตวรรษที่ผ่านมา วิธีพิจารณาความอาญาในระบบไต่สวนและระบบกล่าวหาได้วิวัฒนาการให้พ้นจากการปฏิบัติในทางที่มีขอบเกินควร โดยทั้งสองระบบต่างก็เบนเข้าหากันจนกลายเป็นระบบวิธีพิจารณาความแบบผสม ซึ่งการเบนเข้าหากันเป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการเกี่ยวกับความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชน เช่น จากผลของการศึกษาค้นคว้าของนักคิดในศตวรรษที่ 18 ทำให้ความรู้สึกรังเกียจของมหาชนที่ต่อต้านวิธีพิจารณาความอาญาที่มีขอบมีมากขึ้น และการปฏิรูปวิธีพิจารณาความอาญากลายมาเป็นวัตถุประสงค์หลักอย่างหนึ่งของการปฏิวัติในยุโรป ซึ่งผู้ปฏิรูปหลายท่านเห็นว่า ระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษเป็นตัวอย่างของระบอบประชาธิปไตยที่มีความเที่ยงธรรม จึงเรียกร้องให้มีการปฏิรูปวิธีพิจารณาความอาญาให้เป็นไปตามแบบของคอมมอนลอว์ (Common Law) ซึ่งข้อเรียกร้องที่สำคัญ เช่น การมีระบบลูกขุน วิธีพิจารณาโดยเปิดเผยด้วยวาจา สิทธิที่จะมีทนายและข้อจำกัดอำนาจศาล เป็นต้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศภาคพื้นยุโรปเป็นอันมาก เช่น ในประเทศฝรั่งเศสได้ยกเลิกวิธีพิจารณาความอาญาแบบเก่าและนำวิธีพิจารณาความแบบอังกฤษมาใช้บางส่วนจนกลายเป็นระบบวิธีพิจารณาความอาญาแบบผสม หรือในประเทศเยอรมนีมีการยกเลิกการทรมาน รวมทั้งมีการตั้งองค์กรอัยการและเกิดหลักการใหม่ ๆ ในกฎหมาย เช่น หลักการเปิดเผย หลักการพิจารณาโดยวาจา เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการดำเนินคดีอาญาของระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) แบ่งเป็นสามส่วนคือ การสอบสวน การตรวจสอบ และการพิจารณา เท่ากับเป็นการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาคดีออกจากกัน โดยให้อัยการเป็นผู้มีอำนาจในการ

²⁷ สุธรรมมา วรกานนท์. (2542). สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจาน. หน้า 15.

²⁸ คณิต ผนคร ข (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 6.

²⁹ ชาย เสวิกุล. (2517). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. หน้า 193.

สอบสวนฟ้องร้อง ส่วนศาลคงเหลือแต่อำนาจพิจารณาคดี และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น
 ประธานในคดี กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาไม่เป็นวัตถุแห่งการชักฟอกหรือไม่เป็นกรรมในคดีอีกต่อไป
 แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลและเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา จึงทำให้มีการรับรอง
 สิทธิต่างๆ แก่ผู้ถูกกล่าวหา เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ วิธีการทรมาน
 การประจาน และการปฏิบัติที่มีขอบอื่นจึงหมดไป และการพิสูจน์ความจริงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ทาง
 พยานหลักฐาน

นอกจากการค้นหาคำความจริงจะพัฒนาไปในทางที่คำนึงถึงมนุษยธรรมแล้ว แนวคิดในการ
 ลงโทษผู้กระทำผิดก็ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเดิมการลงโทษเป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทน เพื่อป้องกัน
 ความมั่นคงปลอดภัยของสังคม และเพื่อให้เกิดความกลัวสำหรับผู้กระทำผิดและให้คนอื่นๆ
 หวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกในจิตใจ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
 ไปในทางที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้ เมื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษเปลี่ยนไป
 วิธีการลงโทษก็เปลี่ยนตามด้วย ผู้ถูกลงโทษได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมมากขึ้น ในปัจจุบัน
 ไม่มีอารยประเทศใดใช้โทษที่ทารุณกรรมหรือมีลักษณะทรมานทางกายและประจานอีกต่อไป
 เพราะเป็นการแสดงถึงความไม่มีมนุษยธรรม

ปัจจุบันการคุ้มครองความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาดูเหมือนเป็นสิทธิขั้น
 พื้นฐานอย่างหนึ่งที่ได้รับการรับรองไว้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศ เช่น บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่า
 ได้กระทำความผิดทางอาญามีสิทธิได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามี
 ความผิดตามกฎหมาย บุคคลทั้งหลายที่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกทารุณกรรมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม
 และได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ หรือในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ผู้รักษา
 กฎหมาย (Law enforcement officials) จะต้องให้ความเคารพและให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็น
 มนุษย์ เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะขู่ข่มขู่ หรือก่อ หรือยอมให้เกิดการกระทำใดๆ อันเป็นการ
 ทรมาน การปฏิบัติหรือการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือหยาบเถื่อนไม่ได้ หรือ
 แม้แต่การประจานผู้ที่ศาลมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดก็เป็นสิ่งต้องห้ามมิให้กระทำเช่นกัน

ดังนั้น แม้ว่าเกียรติของมนุษย์จะได้รับความคุ้มครองดังกล่าวมาแล้ว แต่เราก็พบเห็นอยู่
 เสมอๆ ที่ผู้ต้องหาถูกนำมาแสดงตัวในการให้ข่าวแก่สื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งการกระทำใน
 ลักษณะเช่นนี้ เราจะไม่พบเลยในนานาอารยประเทศ³⁰ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม
 กระทำการอันมีลักษณะเป็นการละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่รับรองไว้ในกฎหมาย เช่น สิทธิในชื่อเสียง
 หรือสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมเป็นการไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีความ

³⁰ คณิต ฌ นคร ๓ เล่มเดิม. หน้า 349.

เป็นมนุษย์ที่ผู้ถูกกล่าวหาได้อยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ และทำให้บุคคลนั้นได้รับการปฏิบัติเยี่ยงไม่ใช่มนุษย์

2.2.3 สิทธิที่จะเป็นประธานแห่งคดี

ผู้ต้องหาหมายความถึงบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ตามนิยามนี้ ผู้ต้องหาจึงเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาอย่างเห็นได้ชัดแจ้ง ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาในปัจจุบันไม่เป็นวัตถุแห่งการชักฟอกต่อไปอีกแล้ว แต่เป็นประธานในคดีที่มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แม้กระนั้นก็ตามในชีวิตประจำวันยังมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมอๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ในสายตาของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐนั้น ผู้ถูกกล่าวหา ก็คือบุคคลที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะจัดการอย่างใดก็ได้ตามที่เห็นสมควร การท้วงติงเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่มีต่อผู้ถูกกล่าวหาจึงปรากฏในที่ต่างๆ บ่อยครั้งในหน้าหนังสือพิมพ์ และในสื่อต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากฐานะของผู้ถูกกล่าวหาถูกยกขึ้นเป็น “ประธานในคดี” (Prozess-subjekt) เมื่อการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐได้เปลี่ยนเป็นระบบกล่าวหา กล่าวคือ ตามระบบกล่าวหากฎหมายไม่มองผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นวัตถุแห่งการชักฟอกอีกต่อไป แต่ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น “คน” และเป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญาที่มีสิทธิต่างๆ ในอันที่จะมาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ตามกฎหมายได้บัญญัติห้ามการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่มีชอบไว้อีกด้วย³¹

แนวคิดพื้นฐานในการยกฐานะของผู้ต้องหาจากกรรมในคดี หรือ วัตถุแห่งคดี ในระบบไต่สวนมาเป็นประธานแห่งคดี ในระบบกล่าวหา เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม และเที่ยงธรรมแก่ผู้ต้องหา เพราะผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาอาจไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริง จึงต้องถือว่าผู้หา ยังมีไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจนกว่าจะพิสูจน์ความผิดให้ชัดแจ้งปราศจากข้อสงสัย ซึ่งการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา เป็นระบบการดำเนินคดีที่มีผลมาจากการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน ด้วยการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาออกจากกัน แล้วยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็นประธานแห่งคดี เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่³² และห้ามดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีชอบ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดหลักตามสิทธิดังกล่าว รัฐจึงต้องกระทำการดังต่อไปนี้

³¹ คณิต ฒ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 34.

³² คณิต ฒ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 45.

1) ต้องยึดหลักให้อาวุธที่เท่าเทียมในการต่อสู้คดี ที่ต้องจัดหาอาวุธที่เท่าเทียมให้แก่ผู้ต้องหาเพื่อใช้ในการต่อสู้คดี ได้แก่ ทุนายความ เพราะถือว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทัดเทียมอัยการ³³ แต่อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาบางคน อาจไม่สามารถจ้างทนายความมาต่อสู้คดี ดังนั้นหากมีการร้องขอ รัฐต้องจัดหาทนายความเข้าไปช่วยเหลือ และในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือจำเลยมีอายุไม่ถึง 18 ปี แม้จำเลยไม่ร้องขอ รัฐก็ยังคงจัดหาให้

2) ต้องแจ้งสิทธิให้ทราบ เป็นไปได้ว่าผู้ต้องหาอาจไม่ทราบถึงสิทธิของตน จึงไม่ได้ใช้สิทธิ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความอยุติธรรมขึ้นได้ ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดไว้ชัดเจนเลยว่า ต้องแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบ มิฉะนั้นการกระทำของเจ้าพนักงานจะไม่ชอบ ส่งผลให้คดีนั้นเสียไปเลยทีเดียว สำหรับไทย เดิมก่อนที่จะมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2527 ได้มีปัญหาเป็นข้อถกเถียงทางวิชาการแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการที่กฎหมายให้สิทธิผู้ต้องหาสิทธิพบทนายความ และมีสิทธิจะให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนได้นั้น หากว่าเจ้าพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิให้ทราบ การกระทำดังกล่าวจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าชอบด้วยกฎหมาย เพราะไม่ใช่หน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวน

อย่างไรก็ตาม ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 22 พ.ศ. 2547 มีการแก้ไขมาตรา 134/4 ว่า หากจะถามค่าให้การผู้ต้องหา ถ้าเจ้าพนักงานสอบสวนไม่แจ้งสิทธิให้ทราบก่อน ถ้อยคำนั้นจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้³⁴ และในชั้นสอบสวนนั้นผู้ถูกกล่าวหาซึ่งมีฐานะเป็นผู้ต้องหานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ให้สิทธิผู้ต้องหาที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ดังนั้นแม้ค่าให้การของผู้ต้องหาจะไม่เป็นความจริงก็ไม่ผิดฐานแจ้งความเท็จแต่อย่างใด³⁵ จากการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว น่าจะทำให้ข้อถกเถียงในเรื่องนี้หมดไป

3) พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษกับผู้ถูกกล่าวหา ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวน

³³ แหล่งเดิม. หน้า 108.

³⁴ มาตรา 134/4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า ในการถามค่าให้การผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหาสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ถ้าผู้ต้องหาให้การ ถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหาสิทธิให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้.

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1093/2522, 4048/2528.

ต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ถึงแม้ว่าผู้ต้องหาจะยอมรับสารภาพแล้วก็ตาม

2.2.4 สิทธิที่จะไม่ถูกประจานหรือหยามเกียรติ

การประจาน หมายถึง การประกาศเปิดเผยความชั่วให้คนรู้ทั่วกัน³⁶ แสดงว่าจะต้องมีการประจานได้ต้องมีการกระทำ และการกระทำนั้นต้องนำเสนอต่อบุคคลทั่วไป ในลักษณะที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นเชื่อว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด เท่ากับเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหา เพราะเป็นถ้อยคำหรือการกระทำที่แสดงให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟัง หรือผู้พบเห็น เกิดความเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ผู้นั้นต้องอับอายเป็นที่หมิ่นเหยียดหยามแก่คนทั่วไป การนำผู้ถูกกล่าวหาไปแสดงข่าว การให้สัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าว ในลักษณะเป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา

การหยามเกียรติ (Degrading Treatment) มีความหมายกว้างกว่าการประจาน หมายถึง การปฏิบัติต่อบุคคลในลักษณะที่ทำให้ผู้นั้นต่ำกว่าบุคคลอื่น หรือบังคับให้บุคคลต้องกระทำการที่ขัดต่อเจตจำนง หรือจิตสำนึกของบุคคลนั้นเอง³⁷ (เพื่อมิให้เป็นการแทรกแซงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากเกินไป³⁸)

แสดงว่า การหยามเกียรติ อาจไม่ใช่ การประจาน แต่การประจานคือการหยามเกียรติอย่างหนึ่ง ขึ้นอยู่กับว่าเป็นการกระทำที่เปิดเผยต่อสาธารณชนหรือไม่ เพราะเพียงผู้ถูกกระทำได้รับความอับอายในสายตาของตนเองก็เพียงพอแล้วที่จะถือว่าเป็นการหยามเกียรติ

ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 5 กำหนดว่า “บุคคลใดจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้”³⁹ ตามปฎิญญา

³⁶ คำว่า “ประจาน” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า

ก. ประกาศเปิดเผยความชั่วให้รู้ทั่วกันด้วยวิธีต่างๆ เช่น พุดประจาน ดัดหัวเสียบประจาน พาตระเวนประจานทั่วเมือง

ข. ผจาล ว่าทำให้เข็ดหลาบ

³⁷ P. Van Dijk and G.J.H. van Hoof. (1990). **Theory and Practice of the European Convention on Human Right** (2 ed). p. 266.

³⁸ Paul Sieghart. (1984). **The International Law of Human Rights** reprinted. p. 169-170.

³⁹ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, ข้อ 7 อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ข้อ 3.

สากล ต้องห้ามมิให้มีการกระทำในลักษณะเป็นการข่มขู่หรือขู่บังคับ ดังนั้นการประจาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการข่มขู่หรือขู่บังคับ ย่อมทำให้มิได้เช่นเดียวกัน

เนื่องจากสิทธิมนุษยชน ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์⁴⁰ จึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาความอาญา และฐานะของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งในแง่ของการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ตามที่ปรากฏในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาและอาจต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยสะดวก แต่บุคคลที่ถูกกล่าวหาแล้วยังเป็นมนุษย์ผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิและศักดิ์ศรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกประจาน เพราะการประจานเป็นการลบหลู่เกียรติภูมิอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่ง ที่บุคคลไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะใดก็ตามยังต้องมีอยู่เนื่องจากความเป็นมนุษย์ การประจานผู้ถูกกล่าวหา ย่อมเท่ากับเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่กฎหมายรับรอง เท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งโดยหลักแล้วในการใช้อำนาจของรัฐ จะล่วงละเมิดสิทธิดังกล่าวมิได้

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนพบว่า มีการกระทำในลักษณะประจานจำนวนมาก ซึ่งกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่ในตัว และสำหรับการนำผู้ถูกกล่าวหา ออกแถลงข่าวผลการจับกุม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน มักจะมีการกระทำกันในลักษณะประจาน และข่มขู่หรือขู่บังคับผู้ถูกกล่าวหาอย่างชัดเจน เท่ากับเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในกรณีนี้ด้วย

2.2.5 สิทธิที่จะไม่ถูกกระทำโดยปราศจากอำนาจ

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาคือการค้นหาความจริง แต่การกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงไม่คำนึงถึงเกียรติภูมิของมนุษย์นั้นย่อมไม่ถูกต้องด้วยหลักนิติรัฐเพราะมีหน้าที่ต้องอำนวยความยุติธรรม การเคารพต่อเกียรติภูมิของมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นเนื้อหาที่สำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยิ่งกว่านั้นการกระทำของรัฐต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” (Verhältnismässigkeitsgrundsatz) กล่าวคือต้องมีความพอสมควรดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ซึ่งรวมทั้งเรื่องที่ทำต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาด้วย จากเนื้อหาของหลักความพอสมควรแก่เหตุนี้ แสดงว่าการเคารพต่อเกียรติภูมิของมนุษย์ชาติเป็นเนื้อหาที่สำคัญยิ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือนอกจากจะเป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาแล้วในขณะเดียวกันก็เป็นกฎหมายที่กำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจรัฐด้วย ไม่ใช่จะใช้อำนาจตาม

⁴⁰ จรัญ โฆษณานันท์. เล่มเดิม. หน้า 71.

อำเภอใจ กรณีไหนอย่างไรก็จะกระทำได้ แต่มีหลักเกณฑ์ที่ตรงข้าม คือต้องมีกฎหมายให้อำนาจจึงจะกระทำได้⁴¹

สิทธิที่จะไม่ถูกระทำโดยปราศจากอำนาจ ปรากฏว่าอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงว่า หลักกฎหมายใดที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะละเมิดมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจ ซึ่งกฎหมายที่ให้อำนาจนั้นจะต้องบัญญัติขึ้น โดยฝ่ายนิติบัญญัติอันเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการบัญญัติกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น การกระทำใดที่ไม่มีฝ่ายกฎหมายให้อำนาจย่อมกระทบไม่ได้ และแม้จะมีกฎหมายให้อำนาจก็กระทำได้เท่าที่จำเป็น หากฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองเป็นพิเศษ ถือเป็นกรกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้ผู้กระทำไม่มีอำนาจกระทำ

จะเห็นได้ว่านานาประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเอง ได้ให้ความสำคัญกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ มาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรไว้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิว่าการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ จะต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์และยุติธรรมตามหลักการอำนาจอบายความยุติธรรม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิโดยไม่มีอำนาจกระทำไม่ได้⁴²

2.2.6 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นระบบกล่าวหาที่มีการแยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้องและการพิจารณาคดีออกจากกัน โดยในองค์กรต่างกันเป็นผู้ทำหน้าที่ และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็นประธานในคดี ซึ่งในระบบนี้การดำเนินคดีอาญาจะไม่มีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความสองฝ่าย แต่ศาล อัยการ และทนายของ ผู้ถูกกล่าวหา จะทำหน้าที่ร่วมกันในการค้นหาความจริง การดำเนินคดีอาญาจะเริ่มจากตำรวจ โดยตำรวจ จะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายต่อผู้ต้องหา รวมทั้งพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา นอกจากนี้พนักงานสอบสวนชอบที่

⁴¹ คณิต ฌ นคร ค เล่มเดิม, หน้า 352.

⁴² ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ, (2550). การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.

จะดำเนินการสอบสวนผู้ต้องหาเกี่ยวกับความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของเขาหรือประวัติของผู้ต้องหาที่แสดง แล้วเสนอต่ออัยการ โดยอัยการเองเมื่อรับสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหายังไม่ครบถ้วนเพียงพอ พนักงานอัยการก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ เพื่อให้มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในการใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีอาญากับจำเลยต่อไปหรือไม่ หากอัยการเห็นสมควรสั่งฟ้องก็จะมีกรขึ้นฟ้องคดีอาญาต่อศาล โดยในชั้นพิจารณาของศาลจะมีการสืบพยาน โฉกท์และจำเลย และเมื่อสืบพยานเสร็จสิ้น ก็จะมีการทำคำพิพากษาโดยศาล ซึ่งกระบวนการในการพิจารณาความผิดและโทษของศาลจะมีการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้มาในระหว่างการดำเนินคดี บุคคลลักษณะ ตลอดจนประวัติภูมิหลังของจำเลย และรายงานการสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติด้วย⁴³

ในการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ศาลจะต้องกระทำโดยคำนึงถึงสังคม การศึกษาครอบครัว อาชีพ สภาพจิตใจ และลักษณะการกระทำของผู้กระทำความผิด เพราะข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เราเข้าใจถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดว่าเพราะเหตุใดบุคคลเหล่านั้นจึงกระทำความผิด นอกจากนั้นแล้วข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ยังมีความจำเป็นไม่ใช่แค่เพียงก่อนการรับโทษเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษแล้วอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่ศาลจะนำมาประกอบในการพิจารณาพิพากษาคดี นอกจากจะได้มาจากการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อมูลในชั้นสอบสวนแล้ว การที่ผู้พิพากษาได้รับข้อมูลจากสื่อต่างๆ ก็ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาความผิดและโทษต่อผู้ถูกกล่าวหา เพราะผู้พิพากษาจะต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ มาใช้ประกอบการพิจารณา

การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติ ก็ต่อเมื่อมีข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่กระทำความผิดอย่างถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มักจะถูกละเลยหรือมองข้ามจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเห็นว่าไม่มีความสำคัญกับคดีที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด โดยจะสนใจแต่เพียงว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ และมีพยานหลักฐานพอที่จะลงโทษผู้ต้องหาได้หรือไม่เท่านั้น ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือตามสื่อต่างๆ ที่มีการนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในลักษณะที่มีการยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดจริง ทั้งที่การแถลงข่าวดังกล่าวนั้นเป็นเพียงอยู่ในขั้นตอนในชั้นสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น โดยที่ยังไม่ได้มีการพิจารณาพิพากษาคดีจากศาลแต่อย่างใด แต่การแถลงข่าวดังกล่าวก็อาจส่งผลให้สาธารณชนทั่วไปเชื่อได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเหล่านั้นกระทำความผิดจริง

⁴³ พรธิดา เอี่ยมศิลา. เล่มเดิม. หน้า 66.

และผู้พิพากษาที่มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้น เมื่อได้รับการบริโศกข่าวสารจากสื่อต่างๆ ก็อาจมีผลทำให้การพิจารณาของศาลเบี่ยงเบนไปจากที่ควรจะเป็นได้

หลักเกณฑ์สำคัญในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาที่ยุติธรรมและปราศจากอคติ ประกอบด้วย

1) ผู้พิพากษาผู้ใช้อดุลพินิจจะต้องวางตนเป็นกลาง และใช้อดุลพินิจโดยปราศจากอคติทั้งปวง กล่าวคือจะต้องไม่ลำเอียงเพราะรัก โกรธ หลง และเกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

2) การกำหนดโทษต้องไม่เกินกว่าโทษขั้นสูงที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และถ้ามีโทษขั้นต่ำก็ต้องระวางโทษไม่ต่ำกว่าโทษขั้นต่ำของกฎหมาย

3) ในการลงโทษบุคคลใดจะต้องคำนึงถึงหลักทฤษฎีการลงโทษทั้งสาม คือ ลงโทษเพื่อทดแทน ช่มชู้ หรือปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด โดยจะต้องกำหนดโทษให้เหมาะสมกับจำเลยแต่ละคน

การมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยหรือผู้กระทำผิดอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และถูกต้อง จะมีส่วนช่วยในการพิจารณาพิพากษาคดีให้มีประสิทธิภาพได้ ในประเทศไทยนั้นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลยในเรื่องประวัติภูมิหลัง และความประพฤติอันเป็นอาชญา มักจะถูกละเอียดจากพนักงานสอบสวน ในทางปฏิบัติโดยพนักงานสอบสวนมักจะให้ความสำคัญกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งความผิดและการกระทำของจำเลย ว่าได้มีการกระทำผิดจริงหรือไม่ ทำให้ไม่มีข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

ศาลในฐานะผู้ทำหน้าที่กำหนดโทษจำเลย จะกำหนดโทษหรือมาตรการปฏิบัติต่อจำเลยให้มีความเหมาะสมได้ ก็ต่อเมื่อศาลรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยอย่างเพียงพอ และข้อมูลนั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องด้วย จึงจะทำให้การกำหนดโทษนั้นสามารถปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข การที่ศาลรับทราบข้อมูลจากการแถลงข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นเกี่ยวกับตัวจำเลยในการแถลงข่าวนั้น ศาลจะนำมาประกอบการใช้อดุลพินิจในการกำหนดโทษจึงจะมีความเหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำผิด หากเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นเพียงข้อสันนิษฐานและยังไม่สามารถพิสูจน์ได้จริงว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด อาจมีผลกระทบกับการใช้อดุลพินิจที่อาจเกิดอคติและทำให้การพิจารณาเกิดความไม่ยุติธรรม เพราะการลงโทษอย่างเหมาะสมจะสามารถปรับปรุง และแก้ไขจำเลยหรือผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่สังคมได้ ในขณะเดียวกัน การที่ผู้พิพากษามีอคติต่อตัวจำเลยก็อาจกำหนดโทษที่ไม่เหมาะสมแก่จำเลย และส่งผลให้จำเลยไม่ได้รับความยุติธรรมและมีผลต่อการกลับเข้าสู่สังคมในอนาคตได้เช่นเดียวกัน

2.2.7 สิทธิการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำผิด

ความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีเท่านั้น แต่ต้องมีระบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาที่เหมาะสม นอกจากจะสามารถส่งผลให้ผู้กระทำผิดและสังคมโดยทั่วไปเห็นผู้กระทำผิดถูกลงโทษแล้ว ยังต้องมีประสิทธิภาพในการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมของไทยไม่อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในส่วนนี้

การดำเนินคดีอาญาที่ทำให้บุคคลไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง⁴⁴ และเป็นอุปสรรคต่อการป้องกันอาชญากรรมด้วย กล่าวคือ ในปัจจุบันวัตถุประสงค์ของการลงโทษ นอกจากจะเป็นไปเพื่อการแก้แค้นทดแทน ช่มชู้ หรือเพื่อป้องกันสังคมแล้ว และยังเป็นไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดอันเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับไปกระทำซ้ำขึ้นอีก ซึ่งการลงโทษเพื่อช่มชู้ก็เป็นการป้องกันอาชญากรรมอย่างหนึ่งเช่นกัน เพราะนอกจากจะทำให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำผิดซ้ำขึ้นอีก ยังเป็นเยี่ยงอย่างให้บุคคลอื่นเกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำผิดขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตามการใช้ว่าการลงโทษเพื่อช่มชู้จะมีประสิทธิผลในการปรามมิให้ผู้กระทำผิดมาแล้วกลับไปกระทำผิดซ้ำได้อีกเสมอไป เพราะการลงโทษเพื่อช่มชู้จะมีประสิทธิผลในการปรามปรามมิให้ผู้กระทำผิดมาแล้วกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้บ้าง แต่ไม่ได้หาทางที่จะทำให้ผู้กระทำผิดมีความสามารถที่จะกลับตัวได้ เมื่อบุคคลมีความประสงค์จะกลับตัวแต่ไม่มีความสามารถ โอกาสที่เขาจะกระทำผิดขึ้นอีกย่อมมีเหลืออยู่มาก เพราะอย่างน้อยที่สุดการที่เขาต้องถูกจำคุกและได้เป็นผู้กระทำผิดย่อมทำให้ฐานะและชื่อเสียงของเขาเสื่อมลงไปในสายตาของบุคคลอื่น และอาจทำให้ผู้นั้นเกิดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เพราะมักคิดว่าตนไม่มีทางกลับตัวเป็นคนดีได้ในสายตาคนอื่น เมื่อเกิดความรู้สึกท้อแท้ใจจึงทำให้ไม่เห็นประโยชน์ของการทำความดี และทำให้มีโอกาที่จะกลับไปกระทำความผิดอีก⁴⁵

ในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนต่อผู้ที่สงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดย่อมกระทบกระเทือนถึงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้นั้นด้วยเช่นกัน เช่น การนำผู้ต้องหาไปประจานย่อมเป็นการโน้มน้าวให้ประชาชนเชื่อว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง และทำให้ประชาชนทั่วไปตั้งข้อรังเกียจ หรือกีดกันบุคคลดังกล่าวอันอาจเป็นเหตุให้ผู้ต้องหานั้นกลับเข้าสู่สังคมตามเดิมได้ยาก เพราะถูกตราหน้าว่ากระทำไปแล้ว แม้ว่าในเวลาต่อมาศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องและปล่อยตัวไปก็ตาม หรือในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษผู้นั้น เหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเคยแถลงข่าวว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด

⁴⁴ คณิต ฌ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 38.

⁴⁵ อุททิศ แสนโกศิก. (2525). กฎหมายอาญาภาค 1. หน้า 33-34.

ย่อมเป็นการย่ำเตือนความทรงจำของประชาชนที่มีต่อผู้ที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิด และทำให้โอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมมีน้อยลงเช่นกัน

2.3 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา

เดิมแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน มักจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนชั้นผู้ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชามีดุลพินิจสั่งการ ซึ่งตรงนี้เองทำให้ขาดการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกและการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ จึงขาดความชัดเจนไม่โปร่งใส

อำนาจกระทำทางอาญา หมายถึง การใช้วิธีการต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ ในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ⁴⁶

เจ้าพนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน⁴⁷

การที่ฝ่ายนิติบัญญัติ จะบัญญัติกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงาน ให้สามารถกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบาย หรือเป้าหมายที่รัฐต้องการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนส่วนรวมนั้น จะต้องเป็นไปเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย จึงต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด

หลักทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ ประกอบด้วย

- 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจที่จะกระทำการนั้น
- 2) เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจรัฐภายในเขตอำนาจหรือท้องที่ของตน ที่กฎหมายกำหนด

3) รูปแบบการใช้อำนาจจะต้องกำหนดไว้ในกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในทางรูปแบบนั้น

- 4) การใช้อำนาจต้องไปโดยละมุนละม่อมและพอสมควรแก่เหตุ

อาจสรุปได้ว่า การกระทำที่นอกเหนือจากอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ ถือเป็นกระทำโดยมิชอบ และเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจกระทำ

กฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 และมาตรา 132 ซึ่งในมาตรา 131 บัญญัติว่า

⁴⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 38.

⁴⁷ ความหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (6).

“ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถทำได้ เพื่อประสงค์ที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกร้องหา เพื่อที่จะได้รู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” จากบทบัญญัติดังกล่าว หากเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนจริง ถือว่าเจ้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจกว้างขวางมาก และเป็นที่น่าสนใจได้ว่า มาตรา 131 เป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของเจ้าพนักงานสอบสวน แต่แท้จริงแล้วอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องอยู่ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมายและหลักความพอสมควรแก่เหตุ

2.3.1 การสอบสวน

“การสอบสวน” (Inquiry) นั้น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่าหมายถึง “ไต่เรียง หรือ ไตร่ตรอง เพื่อเอาความจริง”⁴⁸

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ให้คำนิยามไว้ว่า “การสอบสวน” หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

จากบทนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสอบสวนนั้นเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนเมื่อมีความผิดเกิดขึ้นแล้ว และการกระทำดังกล่าวก็เพื่อจะรวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งวิธีการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวสามารถทำได้มากมาย เช่น โดยการสอบปากคำ การตรวจสอบหรือพิสูจน์พยานเอกสารหรือพยานวัตถุ รวมถึงการใช้มาตรการบังคับต่างๆ เช่น หมายเรียก การจับ การค้น การควบคุมตัว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวก็เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวนตามความหมายดังกล่าว ก็คือการกระทำของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับความผิดอาญาที่กล่าวหาทั้ง ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1) การรวบรวมพยานหลักฐาน ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานพฤติการณ์แวดล้อม

2) การดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือที่เรียกว่าการใช้มาตรการบังคับต่างๆ ได้แก่ การเรียก การจับ การควบคุม การค้น เป็นต้น

⁴⁸ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535.

การรวบรวมพยานหลักฐานกับการใช้มาตรการบังคับอาจแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ แม้การใช้มาตรการบังคับจะมีขอบด้วยกฎหมาย การรวบรวมพยานหลักฐานก็ไม่เสียไป⁴⁹

หลักการกระทำของพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาที่มีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ

1) เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง ว่ามีมูลเหตุของการกระทำเป็นเช่นไรและมีการกระทำ ความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่

2) เพื่อพิสูจน์ความผิด เมื่อฟังข้อเท็จจริงว่ามีมูลเหตุของการกระทำเป็นความผิดทาง อาญาจริง พนักงานสอบสวนก็ต้องรวบรวมพยานหลักฐานมายืนยันพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ ความผิดให้ได้ มิฉะนั้นถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็ต้องปล่อยตัวไป

3) เพื่อเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ เมื่อมีพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนก็จัดการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมา หากหลบหนีไปก็จัดการออกหมายจับ เพื่อให้ได้ตัวมา เพื่อจะได้นำส่งพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลต่อไป

การสอบสวน จึงเป็นการกระทำของพนักงานสอบสวน ซึ่งกระทำภายหลังจากที่ได้มี การกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว และมีผู้มาร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ หรือโดยที่พนักงานสอบสวนพบด้วย ตนเอง เป็นการกระทำเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน หรือให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทั้งปวง เช่น บันทึกรายการค้าพยาน รวบรวมเอกสารต่างๆ ส่งลายพิมพ์นิ้วมือ ลายมือการเขียนหนังสือ หรือส่งของกลาง ไปตรวจพิสูจน์ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวถือว่าการสอบสวนทั้งสิ้น

การสอบสวนจะต้องเป็นเรื่องกระทำก่อนคดีมาสู่ศาล และการเรียกตัวจำเลยเพื่อการ สอบสวนเอาผิดแก่จำเลยๆ มีสิทธิที่จะไม่ยอมให้การได้⁵⁰ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จ แล้วส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการ ย่อมหมดอำนาจสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนมีหมายเรียก พยานมาให้การอีก พยานไม่ยอมให้การ หากมีความผิดไม่ เว้นแต่พนักงานอัยการจะส่งให้สอบสวน เพิ่มเติม⁵¹

⁴⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2699/2519 การจับกุมกับการสอบสวนเป็นการดำเนินการคนละขั้นตอนกัน เมื่อการ สอบสวนได้ดำเนินการไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ถึงแม้การจับกุมจะมีขอบด้วยกฎหมายก็เป็นเรื่องที่จะว่า กล่าวกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก หากทำให้กระทบกระเทือนถึงการฟ้องคดีอาญาไม่.

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 109/2480.

⁵¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 9/2481.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 869/2490⁵² พนักงานสอบสวนเอาคำให้การพยานที่ให้การไว้ก่อนในชั้นกรรมการสอบสวนมาถามพยาน เพื่อให้รับรองและสอบถามเพิ่มเติม แล้วจดบันทึกและอ่านบันทึกให้พยานฟังแล้วลงชื่อดังนี้ ถือว่าได้มีการสอบสวนตามกฎหมายแล้ว

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการดำเนินการสอบสวนนั้นมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพื่อรวบรวมถ้อยคำของพยานทำเป็นบันทึกไว้
- 2) เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันถ้อยคำให้การของผู้มาร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ หรือผู้ต้องหา หรือพยานต่างๆ
- 3) เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงในคดีนั้น
- 4) เพื่อเป็นหลักฐานให้ศาลเชื่อถือ และรู้ข้อเท็จจริงในคดีนั้น
- 5) เพื่อรวบรวมเป็นสำนวนสำหรับส่งพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป
- 6) เพื่อพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษตามลักษณะความผิดที่ได้กระทำความ

การสอบสวนนั้นเป็นขั้นตอนแรกในการค้นหาความจริง อันเป็นต้นธารแห่งความยุติธรรม ซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี เพราะการที่จะนำผู้กระทำความผิดมารับโทษขึ้นอยู่กับขั้นตอนสอบสวนเป็นหลัก จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการอำนวยความยุติธรรม ซึ่งในการพิสูจน์ความผิดชั้นพิจารณาคดี จำเลยจะผิดหรือบริสุทธิ์ก็อยู่ที่พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมา ศาลจะต้องตัดสินใจไปตามพยานหลักฐานที่มีอยู่ ซึ่งมีหลายครั้งที่ผู้ต้องหาหลุดพ้นคดีแล้วกลับไปก่อความเสียหายให้กับสังคมอีก แต่ก็มีหลายคดีที่สามารถนำตัวมารับโทษ และก็มีบางคดีที่ลงโทษผิดตัว ทั้งหมดขึ้นอยู่กับกรรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น และบางครั้งในคดีความผิดมีอัตราโทษขั้นต่ำเกิน 5 ปี แม้จำเลยจะยอมรับสารภาพ แต่พยานหลักฐานของโจทก์ที่พนักงานสอบสวนรวบรวมยังมีข้อสงสัย ศาลต้องยกฟ้อง⁵³ ในทางปฏิบัตินั้นความเข้าใจของพนักงานสอบสวนในการทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความคลาดเคลื่อน กล่าวคือพนักงานสอบสวนจะทำหน้าที่หาความผิดของผู้ถูกกล่าวหาเป็นหลัก ไม่ใช่ค้นหาความจริงทั้งหมดเกี่ยวกับคดี แม้กระทั่งระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็กำหนดให้พนักงานสอบสวนหาแต่พยานหลักฐานที่จะเอาผิดแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น⁵⁴

⁵² ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ ระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา.

⁵³ ภัทรวิทย์ ออบสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 83-84.

⁵⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. เล่มเดิม. หน้า 8.

2.3.2 การแถลงข่าวการจับกุมกับการสอบสวน

การแถลงข่าวการจับกุมต่อสื่อมวลชน เป็นการประชาสัมพันธ์อย่างหนึ่ง ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำงาน มีการติดตามผู้กระทำผิดได้ ผู้ที่คิดจะกระทำผิดจะไม่เอาเยี่ยงเอาอย่างหรือไม่กล้าก่ออาชญากรรมในรูปแบบดังกล่าวและขาดกลัว ประชาชนชื่นชอบผลงาน ถือเป็น การสร้างความรู้สึกที่อบอุ่น ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน

หากมองเฉพาะการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาคืออาญาออกมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนแล้ว ในทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนจะจัดให้มีการแถลงข่าวภายหลังจากที่มีการรวบรวมพยานหลักฐานและได้สอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาแล้ว เมื่อผู้ถูกกล่าวหาให้การรับสารภาพ และแสดงความยินยอมโดยสมัครใจหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่าคดีดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็จะจัดให้มีการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น ไม่ได้อยู่ในขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด คงเป็นแต่เพียงการประชาสัมพันธ์เพื่อการแจ้งข่าวคดีอาญาให้ประชาชนได้ทราบถึงเหตุการณ์ของผู้กระทำผิดและระมัดระวังมิให้ตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำผิดอีกในอนาคต รวมทั้งเพื่อให้ผู้เสียหายคนอื่นที่ได้รับการประทุษร้ายจากผู้ต้องหาคนนั้นแต่ยังหาตัวไม่ได้จะได้ทราบและแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนต่อไปเท่านั้น โดยในการแถลงข่าวจะต้องนำบันทึกหรือเอกสารสำนวนการสืบสวนสอบสวนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแถลงข่าว ซึ่งบันทึกหรือเอกสารสำนวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการนั้น ก็ถือเป็นหลักการว่าสำนวนการสอบสวนนั้นไม่อาจเปิดเผยให้บุคคลใดทราบได้ และให้รักษาไว้เป็นความลับ โดยให้ยึดถือปฏิบัติตามนัยระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการอย่างเคร่งครัด ดังปรากฏในหนังสือคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยที่ 37/2502 เรื่องการรักษาความลับเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวน ดังนั้น จึงยึดถือเป็นหลักการมาตลอดว่าสำนวนการสอบสวนจักต้องรักษาไว้เป็นความลับ จะเปิดเผยไม่ได้⁵⁵ ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่รัฐนำเอกสารหลักฐานดังกล่าวออกมาเปิดเผยประกอบกับการแถลงข่าว ย่อมเห็นได้ชัดแจ้งว่ากระทำการขัดต่อหลักกฎหมายรวมทั้งยังขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดอีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงผลทางกฎหมายในการรับฟังเป็นพยานหลักฐานแล้ว จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำหรือคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนก็เป็นเพียงพยานหลักฐานของโจทก์อย่างหนึ่งที่โจทก์จะนำสืบสนับสนุนฟ้องเท่านั้น ดังนั้นคำฟังแค่คำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนเพียง

⁵⁵ วรวิทย์ ฤทธิพิศ ก (2538, กรกฎาคม-กันยายน). “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย.” *ตุลพาห*, 42, 3. หน้า 90.

อย่างเดียวกันนั้น จึงไม่อาจยกขึ้นมาแย้งลงโทษจำเลยได้⁵⁶ การที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพในชั้นสอบสวน และถูกนำตัวไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น ยังคงไม่มีคำพิพากษากฎหมายหรือหลักกฎหมายใดๆ มารับรองว่าการกระทำดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของการรับสารภาพในชั้นสอบสวน และเป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ให้การรับสารภาพโดยสมัครใจและน่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงดังที่ได้มีการแถลงข่าวนั้น เนื่องจากการรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาและการให้ความยินยอมในการนำตัวไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้น ในทางปฏิบัติอาจไม่ได้มาจากการสมัครใจ รวมถึง บางกรณีกำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้ปฏิบัติงาน แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ใช้ดุลพินิจไปในทางที่ตอบสนองสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารของประชาชนมากเกินไป แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะให้การรับสารภาพแต่ไม่ให้ความยินยอมในการให้มีการนำตัวไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็จะจัดให้มีการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนอยู่ดี รวมทั้งตามกฎหมายก็ไม่ถือได้ว่าการที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับสารภาพในชั้นสอบสวนและถูกนำตัวไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนโดยสมัครใจเป็นพยานหลักฐานเพื่อใช้รับฟังในการลงโทษจำเลยในชั้นศาลได้ ซึ่งแม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 จะบัญญัติให้ถ้อยคำของจำเลยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงพยานหลักฐานของโจทก์อย่างหนึ่งที่จะนำสืบสนับสนุนฟ้องเท่านั้น⁵⁷

หากพิจารณาเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลของสาธารณชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 56 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เจ้าหน้าที่ของรัฐก็มีหน้าที่ที่จะต้องประชาสัมพันธ์หรือเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ เพื่อให้ประชาชนทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นภัยแก่สังคม รวมทั้งเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในสังคม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารคดีอาญาจึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่การให้ข่าวรวมตลอดถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่างๆ ได้กระทำกำลังทำหรือกำลังจะกระทำนั้น หากใช้การประชาสัมพันธ์ (Public relation) ไม่ หากแต่โน้มเอียงไปในทางการโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) โดยโฆษณาว่าองค์กรของตนมีความเก่งกาจในการปราบปรามอาชญากรรม องค์กรในกระบวนการยุติธรรมแทบ

⁵⁶ คำพิพากษากฎีกาที่ 7412/2544.

⁵⁷ คำพิพากษากฎีกาที่ 325/2546.

ทุกองค์กรจึงได้ตั้ง “โฆษก” ประจำองค์กรเพื่อการดังกล่าว⁵⁸ จึงเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของรัฐตอบสนองสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากจนเกินขอบเขตที่เหมาะสม เป็นเหตุให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นไปกระทบสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีอาญา

สรุป การนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม มีผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ในส่วนของผลเชิงบวกย่อมเป็นการตอบสนองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และอาจทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ในภารกิจของกระบวนการยุติธรรม สำหรับผลในเชิงลบอาจมีผลกระทบกับบุคคลหลายฝ่ายนับแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกเสนอภาพและเสนอข่าวโดยสื่อมวลชนสาขาต่างๆ เสมือนเป็นผู้กระทำผิดต่างๆ ที่โดยหลักกฎหมายทั่วไปต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเขาผิดจริง การเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวได้สร้างผลเสียเสมือนคำพิพากษาของสังคมที่มีต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย โดยเขาเหล่านั้นไม่มีโอกาสได้ต่อสู้อย่างเป็นธรรม

---

⁵⁸ คณิต ณ นคร. (2553, มิถุนายน). “การอ่านคำพิพากษาคดีชีวิตทรัพย์สิน.” มติชนสุดสัปดาห์. หน้า 29.

บทที่ 3

หลักประกันสิทธิในการนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

ปัจจุบันเป็นที่แน่นอนว่า เหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองเป็นที่สนใจของประชาชน และเหตุการณ์ในบ้านเมืองนี้ ย่อมรวมตลอดถึงข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม การตรวจค้น ติดตาม จับกุมคนร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการนี้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคดีนี้ ได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเสนอข่าวคดีอาญา คู่ประชาชน โดยวิธีการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้รับทราบเหตุการณ์ความเป็นไป เหล่านั้น

ในบทนี้จะพิจารณาถึงหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ถูกประจาน โดยเจ้าหน้าที่พนักงานของรัฐในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ และประเทศเยอรมนี ซึ่งใช้กฎหมายภาคพื้นยุโรปหรือระบบซีวิลลอว์

3.1 หลักประกันสิทธิในกฎหมายต่างประเทศ

3.1.1 ประเทศอังกฤษ

ในการศึกษาหลักกฎหมายของอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะ ประจานจะศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับการนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และการกระทำที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การจำกัดการรายงานข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ศาลได้วินิจฉัยเรื่องการเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ว่า โดยหลักแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ควรเปิดเผยข้อมูลที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือที่เกี่ยวข้องกับคนในสังคม ซึ่งข้อมูลเหล่านั้น ไม่ได้ใช้เป็นการทั่วไป และมีแนวโน้มว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล ดังกล่าวหากได้มีการเปิดเผยออกไป อย่างไรก็ดีหากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำด้วยความระมัดระวัง และโดยสุจริตเพราะเห็นว่ามีคามจำเป็นต่อสาธารณะที่ต้องเปิดเผยข้อมูลนั้นเพื่อป้องกัน

อาชญากรรมหรือเพื่อเตือนให้คนในสังคมทราบถึงอันตรายที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจมีสิทธิที่จะเปิดเผยได้ในขอบเขตจำกัดตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น

2) กฎหมายว่าด้วยละเมิดอำนาจศาล

การใช้หลักละเมิดอำนาจศาลเป็นอำนาจบังคับพิเศษของศาลนอกเหนือจากอำนาจบังคับทั่วไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยอย่างรวดเร็ว และป้องกันการสร้างอิทธิพลอันมิชอบเหนือบุคคลทั่วไปและเป็นผู้ที่เป็นคู่ความในคดี ละเมิดอำนาจศาลจึงมิได้มีขึ้นเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง แต่การที่ศาลใช้มาตรการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลนี้มีผลเป็นการคุ้มครองมิให้การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นดูเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดไปโดยปริยาย ด้วยเหตุนี้จึงเห็นสมควรที่จะอธิบายถึงหลักละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษให้เป็นที่เข้าใจพอสังเขป

ละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษมีทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา คดีแพ่งได้แก่การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือกระบวนการพิจารณาของศาล ในคดีอาญาได้แก่การขัดขวางการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งการละเมิดอำนาจศาลในคดีอาญามีทั้งการละเมิดอำนาจศาลในห้องพิจารณา เช่น การทำร้ายร่างกาย การดูหมิ่นศาล ขัดขวางการพิจารณาคดี การถ่ายภาพ หรือสเก็ตซ์ภาพในศาล เป็นต้น ส่วนการละเมิดอำนาจศาลนอกห้องพิจารณา เช่น การกล่าวหาหรือโฆษณาถ้อยคำหรือการกระทำซึ่งมีแนวโน้มว่าจะแทรกแซง หรือขัดขวางต่อการบริหารงานยุติธรรม เช่น โฆษณาเรื่องราวที่อาจก่อให้เกิดอคติหรืออิทธิพลต่อคู่ความ พยาน หรือลูกขุนในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะหรือความประพฤติของผู้ต้องหาซึ่งอาจก่อให้เกิดอคติหรืออิทธิพลต่อการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม โดยการครอบงำลูกขุนหรือผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนอันทำให้ต้องรับผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ได้แก่ การเปิดเผยประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องหา (Criminal record of accused) การวิจารณ์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะที่ไม่ดีของผู้ต้องหา ก่อนคดีขึ้นสู่การพิจารณา หรือการ โฆษณาคำรับสารภาพของผู้ต้องหาที่ได้กระทำนอกศาลแม้จะเป็นความจริงก็ตาม แต่การรายงานว่ามีอาชญากรรมเกิดขึ้น หรือรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการจับกุม หรือการฟ้องร้องไม่ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล

ละเมิดอำนาจศาลในประเทศอังกฤษถือเป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) แม้ผู้กระทำจะไม่มีเจตนาก่อให้เกิดอคติเช่นว่านั้นก็ตาม แต่การขาดเจตนาดังกล่าวอาจทำให้ได้รับโทษน้อยลง อำนาจศาลในการลงโทษบุคคลฐานละเมิดอำนาจศาลเข้มงวดมากซึ่งบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ The Sunday Times ของสหรัฐอเมริกาเคยรายงานว่า ความเกรงกลัวต่อความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทำให้สื่อมวลชนอังกฤษมักไม่สัมภาษณ์พยาน หรือรายงานข่าวเกี่ยวกับคำรับสารภาพ

หรือการกระทำผิดครั้งก่อน หรือถ่ายภาพจำเลย พยาน หรือเจ้าหน้าที่ของศาลภายในบริเวณห้องพิจารณา แม้แต่การรายงานว่าจำเลยบริสุทธิ์ก็ต้องห้าม

ระยะเวลาที่บุคคลอาจต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลได้แก่ช่วงเวลาที่กระบวนพิจารณากำลังดำเนินอยู่ซึ่งเริ่มตั้งแต่เมื่อบุคคลถูกจับกุมและอยู่ในความควบคุม เช่น ในคดี R.v. Thomson Newspaper Ltd. & others ศาลสั่งปรับผู้พิมพ์โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นเงิน 5,000 ปอนด์ สำหรับการตีพิมพ์ข้อความ และการลงรูปถ่ายของผู้ต้องหาในขณะที่รอให้คดีขึ้นสู่การพิจารณา โดยศาลถือว่าการกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อชื่อเสียงของผู้ต้องหาและอาจก่อให้เกิดอคติต่อคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของลูกขุนได้

กฎหมายไม่ได้จำกัดว่าผู้กระทำผิดต้องเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปเท่านั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมอาจต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาลได้เช่นกัน

3) ความผิดฐานหมิ่นประมาท

หมิ่นประมาท (Defamation) แบ่งได้เป็น libel และ slander ถ้าถ้อยคำที่โฆษณาได้เขียนพิมพ์ หรือจดหมายลงไว้ในลักษณะที่เป็นการถาวรถือเป็นความผิดฐาน libel หากการหมิ่นประมาทเป็นเพียงคำพูดหรือกริยาท่าทางถือเป็นความผิดฐาน slander

ถ้อยคำที่เป็นหมิ่นประมาทได้นั้นต้องเป็นถ้อยคำที่ทำให้ความนับถือที่สังคมมีต่อบุคคลหนึ่งลดลง หรือทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รังเกียจ หรือถูกเหยียดหยามหรือทำให้ผู้นั้นถูกดูหมิ่นเกลียดชัง หรือใส่ความเขาโดยการดูหมิ่น หรือทำให้เสียหายต่อตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพ อาชีพ การค้าหรือธุรกิจ ซึ่งถ้อยคำนี้อาจเป็นคำพูด รูปภาพ ภาพถ่าย ท่าทาง หรือรูปแบบอื่นที่แสดงให้เห็นถึงความหมาย

ตัวอย่างถ้อยคำที่ถือเป็นหมิ่นประมาท เช่น กล่าวว่าบุคคลใดถูกฟ้องในความผิดฐานเบียดบังความเท็จและพนักงานอัยการได้มีคำสั่งให้ฟ้องบุคคลนั้นในความผิดฐานเบียดบังความเท็จ

ในกรณีที่บุคคลใดอยู่ในที่ประชุมซึ่งมีผู้สื่อข่าวร่วมอยู่ด้วยได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทบุคคลอื่นและร้องขอให้หนังสือพิมพ์โฆษณาถ้อยคำของเขา บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบเพื่อการโฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้น และในกรณีที่บุคคลใดติดต่อไปยังผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์และได้กล่าวถ้อยคำหมิ่นประมาทบุคคลอื่นโดยมุ่งหมายให้ถ้อยคำของเขาโฆษณาในหนังสือพิมพ์ บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการโฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้น แต่ถ้าเป็นการตอบคำถามที่ถูกถามโดยผู้สื่อข่าว และผู้สื่อข่าวได้เขียนเรื่องซึ่งรวมถึงคำตอบและได้โฆษณาในหนังสือพิมพ์ ผู้กล่าวถ้อยคำไม่ต้องรับผิดชอบ

การกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับการพิจารณาต่อหน้าศาล ตามกฎหมายย่อมไม่เป็นหมิ่นประมาท แต่หากถ้อยคำนั้นไม่ได้กล่าวโดยบุคคลที่มีหน้าที่ต้องกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับกระบวนพิจารณาย่อม

ต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาท เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวต่อหน้าศาลเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาครั้งก่อน เป็นต้น⁵⁹

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาชั้นสอบสวน โดยหลักห้ามมิให้เปิดเผยเว้นแต่มีกฎหมายให้อำนาจและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะในการป้องกันอาชญากรรม หรือเพื่อเตือนให้ประชาชนในสังคมทราบถึงอันตรายที่เกิดขึ้น และเมื่อพิจารณาตัวอย่างที่ศึกษามาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำความผิด เช่น การเปิดเผยคำรับสารภาพย่อมต้องรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล หรือการกล่าวว่าบุคคลถูกฟ้องในความผิดอาญา ย่อมต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาท ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา รวมทั้งรายละเอียดการสอบสวน ที่แสดงว่าผู้ถูกกล่าวหาอาจเป็นผู้กระทำความผิดถือเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งในประเทศอังกฤษ การที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการนั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการไม่เต็มใจที่จะอนุญาตให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสิทธิ์ของทางราชการ (Crown Privilege) ซึ่งสามารถอ้างเอกสิทธิ์ไม่ยอมเปิดเผยหรือส่งเอกสารให้ได้ เห็นได้จากกฎหมายว่าด้วยความลับของทางราชการ ค.ศ. 1911 (Official Secrets Acts 1911) ซึ่งเนื้อหาของสาระของกฎหมายฉบับนี้คือ การเปิดเผยข่าวสารของทางราชการและการให้ข่าวสารโดยปราศจากอำนาจแล้วถือว่าเป็นความผิดทางอาญา⁶⁰

สรุป กฎหมายอังกฤษมาตรการควบคุมการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไว้โดยชัดเจน และในการบังคับใช้กฎหมาย ศาลได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ในทางปฏิบัติไม่มีการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมดังเช่นที่เกิดในประเทศไทย ผู้ถูกกล่าวหาจึงได้รับการคุ้มครองสิทธิไม่ให้ถูกประจานไปโดยปริยาย

3.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้น จะพิจารณาได้ว่าในเรื่องเกี่ยวกับการเปิดเผยนั้น ส่วนราชการได้รับรองสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารของประชาชน (Right to know) และได้มีการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเริ่มจากกฎหมาย Common Law ซึ่งวางหลักไว้ว่า “การไม่เปิดเผยเอกสารเป็นหลัก ส่วนการเปิดเผยถือเป็นข้อยกเว้น” หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ

⁵⁹ สุธรรมมา วรกานนท์. เล่มเดิม. หน้า 31-33.

⁶⁰ ชาญชัย แสงศักดิ์ บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธี. (2543). การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการกับข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง. หน้า 5.

ของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกระงับจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะประจักษ์ ที่เกี่ยวข้องกับการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และการกระทำที่เกี่ยวเนื่อง มีดังนี้

1) การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยเที่ยงธรรม

สิ่งสำคัญในเบื้องต้นจะต้องตระหนักถึงในข้อที่ว่า การพิจารณาคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้วางรูปแบบคดีแบบกล่าวหา (Accusatorial System) โดยคู่ความทั้งคู่ทั้ง 2 ฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกันในศาล ผู้พิพากษานั้นเป็นเพียงคอยควบคุมให้มีการต่อสู้ในเชิงคดีอย่างยุติธรรม และมีคณะลูกขุนเป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อเท็จจริง (Verdict) ถึงความผิดพลาดของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งคณะลูกขุนนี้เป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการพิจารณาคดีและไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ฉะนั้น กฎเกณฑ์ในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานอย่างไรรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ หรือห้ามไม่ให้คู่ความนำพยานใดเข้าสืบ ศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยเสียแต่เริ่มแรก ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้คู่ความนำพยานประเภทที่ไม่มีคุณค่าเกี่ยวกับการพิสูจน์ความจริงแต่มีคุณค่าในด้านจิตวิทยาเข้าสู่การรับรู้และชักจูงจิตของคณะลูกขุน ดังนั้น หากพยานหลักฐานใดต้องห้ามมิให้รับฟังแล้วก็จะไม่มีโอกาสเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี หรือเข้าสู่การรับรู้ของคณะลูกขุนได้เลย เช่น ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในเรื่องชื่อเสียง ความประพฤติ ประวัติการกระทำผิดครั้งก่อน ประวัติการถูกจับกุมโดยตำรวจ ตลอดจนคำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงยืนยันความผิดผู้ต้องหา ซึ่งข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเหล่านี้ถือเป็นเรื่องนอกประเด็น ศาลจะไม่ให้นำเข้าสืบและต้องห้ามมิให้รับฟัง เพราะไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดในคดีที่ฟ้องนั้นหรือไม่ หรืออาจเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ เช่น คำรับสารภาพหรือวัตถุของกลางที่ได้มาจากการข่มขู่หรือข่มขืนใจ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นผลดีเพราะทำให้ลูกขุนใช้ดุลพินิจในการตัดสินได้เที่ยงตรงไม่มีอคติ ลำเอียง

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความพยายามป้องกันมิให้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่การรับรู้ของคณะลูกขุน โดยต้องห้ามมิให้นำเข้าสืบในชั้นศาลดังกล่าวข้างต้น แต่โดยผลของการเสนอข่าวของสื่อมวลชนในระหว่างการดำเนินคดีของตำรวจและอัยการ ทั้งหากเป็นคดีที่ครึกโครม การเสนอข่าวสู่ประชาชนก็มักจะเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนี้เสมอ และคณะลูกขุนก็อาจเรียนรู้ถึงเบื้องหลังและรายละเอียดของคดีมาก่อนจากการเสนอข่าวและเผยแพร่ข่าวสารนั้นได้ ซึ่งการเสนอข่าวเช่นนี้ไม่ต่างอะไรไปจากการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีไปสู่การรับรู้ของผู้ที่จะมาเป็นลูกขุน (Prospective jurors) และอาจก่อให้เกิดความมีอคติขึ้นในจิตใจของลูกขุนได้ แม้ว่าการ

เสนอข่าวนั้น ได้เกิดขึ้นภายนอก การพิจารณาคดีและอาจถูกลืมเลือนไป แต่ในทางจิตวิทยา สภาพบรรยากาศความกดดันจากการเสนอข่าวก็ยังคงเหลืออยู่⁶¹

การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเกี่ยวกับคดี ที่ส่งผลกระทบต่อ การพิจารณาชี้ขาดข้อเท็จจริงของลูกขุนเพราะการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ทำให้ไม่สามารถคัดเลือก ผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนที่เที่ยงธรรมปราศจากอคติความลำเอียงได้เท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิของผู้ถูก กล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม (fair trial) ตามที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 6 (Sixth Amendment) และอาจทำให้ต้องพิจารณาคดีใหม่ (new trial) รวมทั้ง หนังสือพิมพ์และสาธารณชนไม่มีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและ พนักงานอัยการเกี่ยวกับรายละเอียดของพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมา อันเป็นปรปักษ์ต่อจำเลยที่ เกิดขึ้นในเวลานั้น⁶²

The Freedom of Information Act 1966 ได้กำหนดหลักการไว้ว่า เอกสารต่างๆ ต้อง เปิดเผย เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น เช่น สิทธิส่วนบุคคล และ บันทึกการสอบสวน ซึ่งก็สอดคล้องกับ การห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในลักษณะ ยืนยันความผิดผู้ต้องหา⁶³

เมื่อพิจารณาข้อยกเว้นดังกล่าวข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าล้วนเป็นกรณีที่มีความสำคัญ และแม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลดังกล่าวได้ แต่การเปิดเผยดังกล่าวก็ยังคงคำนึงถึงการคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคล กล่าวคือ ต้องทำให้มีผล กระทบกระเทือนอันเกิดจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวแก่บุคคลให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

ในคดีลอบสังหารประธานาธิบดี Kennedy ตำรวจเมือง Dallas และสื่อมวลชนถูก ตำหนิอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการรายงานข่าวในคดี เพราะผู้ต้องหาถูกลอบสังหารระหว่างที่อยู่บริเวณ ทางเดินภายในตึก (hallway) ของกองบัญชาการตำรวจในเมือง Dallas ซึ่งขณะนั้นบริเวณดังกล่าว เต็มไปด้วยผู้สื่อข่าว ช่างภาพและผู้สื่อข่าว และเจ้าหน้าที่ตำรวจนำพยานหลักฐานออกแสดง ในที่ที่มีประชาชนเป็นจำนวนมากและให้ข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานอื่นในคดี การกระทำดังกล่าว เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดอคติซึ่งเสียหายต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และการเปิดเผยรายละเอียดของ พยานหลักฐานเช่นนั้นทำให้ยากต่อการที่จะคัดเลือกลูกขุนที่ปราศจากอคติและยากต่อการที่ผู้ถูก กล่าวหาจะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม (fair trial) ซึ่งจริงๆ แล้วหากผู้ต้องหายังมีชีวิตอยู่ศาล

⁶¹ วรวิทย์ ฤทธิพิศ ข (2533, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “เสรีภาพในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการ พิจารณาคดีอาญา.” *ตุลพาห*, 37, 6. หน้า 69-70

⁶² สุธรรมา วรกานนท์. เล่มเดิม. หน้า 36.

⁶³ ชาญชัย แสงศักดิ์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 10.

อาจพิพากษาว่าไม่มีความผิดก็เป็นได้ แม้ว่าผู้ต้องหาจะได้กระทำผิดจริงก็ตามเพราะตามวิธีพิจารณาความของสหรัฐอเมริกาของศาลชั้นต้น ผู้ต้องหาอาจไม่ได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมและปราศจากอคติและคำวินิจฉัยว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิดอาจถูกกลับในชั้นอุทธรณ์⁶⁴

ในคดี *Irvin v. Dowd*, 366 U.S. 717, 1961 คดีนี้ *Irvin* ถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานฆ่าคนตายและเป็นคดีที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอันมาก ภายหลังที่ *Irvin* ถูกจับกุมไม่นานเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการก็ได้ให้ข่าวยืนยันว่า “Mad dog *Irvin* ให้การรับสารภาพแล้วว่าเป็นผู้กระทำผิด” หลังจากนั้นสื่อมวลชนโดยความช่วยเหลือและสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เสนอข่าวครึกโครม ในชั้นก่อนพิจารณามีการพาดหัวข่าว ภาพถ่าย และภาพการ์ตูน เมื่อการพิจารณาคดีเริ่มขึ้น ในการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นลูกขุน (prospective jurors) จากจำนวน 430 คน พบว่ามีจำนวน 370 คน หรือเกือบร้อยละ 90 ที่เชื่อว่า *Irvin* คือผู้กระทำผิดและในที่สุดลูกขุนได้วินิจฉัยชี้ขาดว่า *Irvin* มีความผิดต้องรับโทษประหารชีวิต ต่อมาศาลสูงสหรัฐได้กลับคำพิพากษาของศาลและมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ (new trial) เพราะจำเลยไม่ได้รับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดี (fair trial) เนื่องจากการระประ โคมข่าวเช่นนั้นก่อให้เกิดอคติมหาชน (prejudicial publicity) ซึ่งมีอิทธิพลต่อคำวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงของลูกขุนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาโดยลูกขุนที่ปราศจากอคติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6 (Sixth Amendment) จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงถึงการรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยเที่ยงธรรม ปราศจากอคติและความลำเอียง (fair trial impartial) ซึ่งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 10 ถือว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่นานาประเทศให้ความคุ้มครอง ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้บัญญัติรับรองถึงสิทธิดังกล่าวไว้ในบทรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 (Sixth Amendment) โดยถือเป็นสิทธิมูลฐานที่ได้รับความคุ้มครองโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 (Fourteenth Amendment) ซึ่งมีผลใช้บังคับกับวิธีพิจารณาความอาญาทั้งของมลรัฐและรัฐบาลกลาง⁶⁵

ในประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยเที่ยงธรรม ปราศจากอคติและความลำเอียงถือเป็นหลักการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญา กล่าวคือ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ไม่เพียงจะต้องค้นหาความจริงภายในขอบเขตของกฎหมายเท่านั้น แต่ยังจะต้องรับรองด้วยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความเที่ยงธรรม การพิจารณาคดีด้วยความเที่ยงธรรมในที่นี้หมายถึง การพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษา

⁶⁴ สุธรรมมา วรกานนท์. เล่มเดิม. หน้า 37.

⁶⁵ วรวิทย์ ฤทธิพิศ ข เล่มเดิม. หน้า 64-65.

และลูกขุนที่ปราศจากอคติ ความลำเอียง มีความซื่อสัตย์สุจริต ในบรรยากาศการพิจารณาที่สงบ เรียบร้อย การชี้ขาดแห่งคดีจะต้องอาศัยความจริง และความจริงที่จะนำมาชี้ขาดได้นั้น จะต้องเป็นความจริงที่ได้มาโดยชอบด้วยกระบวนการความ ด้วยพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้น ภายใต้ออบเขตของกฎหมาย ปราศจากอิทธิพลหรือผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความมีอคติ (prejudice) ต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย การเคยกระทำความคิดมาก่อนจะยกเอามาเป็นเหตุชี้ขาดคดีหลังไม่ได้ กระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายทั้งปวงมุ่งจำกัดให้คณะลูกขุนและผู้พิพากษาพิจารณาและพิพากษาคดีจากข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องในคดีโดยตรง และต้องรับฟังแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่กฎหมายบัญญัติว่าให้รับฟังได้เท่านั้นแต่โดยที่การให้ข่าวคดีอาญาของเจ้าหน้าที่รัฐ และการเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชน แม้จะเป็นการสนองตอบประโยชน์หรือสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสารของประชาชนแต่ย่อมเป็นการแน่นอนว่าการเสนอข่าว วิพากษ์วิจารณ์ ถกเถียงใดๆ เกี่ยวกับคดีที่จะขึ้นสู่ศาล หรือการเสนอข่าวการพิจารณาคดีอาญาในศาลนั้น อาจมีส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง และโดยเหตุที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ คือการรักษาความเที่ยงธรรมเพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง และโดยเหตุที่การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของรัฐ คือการรักษาความเที่ยงธรรมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสังคมหรือประชาชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องไม่ให้คณะลูกขุนและผู้พิพากษาที่จะพิจารณาคดี ตกอยู่ภายใต้การบีบบังคับหรือแรงผลักดันอย่างใดๆ จากการเสนอข่าว อันอาจทำให้การตัดสินใจเป็นไปโดยอิทธิพลของความมีอคติ ลำเอียง หากแต่ต้องกระตุ้นกุ่มกันให้คณะลูกขุนและผู้พิพากษาสามารถพิจารณาพิพากษาคดีจากมโนธรรมที่บริสุทธิ์ของตนเองเท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างสิทธิเสรีภาพการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนกับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญาขึ้นได้ กล่าวคือ การให้ข่าวแสดงความคิดเห็นใดๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะยืนยันความผิดผู้ถูกกล่าวหา ในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีของศาลนั้น ก็อาจส่งผลกระทบและเป็นผลให้ความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญาที่ประชาชนควรได้รับจากการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาของศาลเบี่ยงเบนไป อันเป็นการขัดแย้งหรือส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ ได้นำมาซึ่งความยุ่งยากอย่างยิ่งในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือบุคคลสำคัญตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย และสื่อมวลชนได้เสนอข่าวคดีอาญาอย่างครึกโครมก่อนที่การพิจารณาคดีอาญาในศาลจะเริ่มขึ้น เช่น การเสนอข่าวคดีอาญาของสื่อมวลชนในคดี”อิหร่าน-คอนทรา” ซึ่งมีนาวาโทโอลิเวอร์ นอร์ธ อดีตที่ปรึกษาทำเนียบขาวสมัยประธานาธิบดีเรแกน ตกเป็นจำเลยในข้อหาให้การเท็จต่ออธิบดีอัยการเกี่ยวกับบทบาทของเขาร่วมกับเจ้าหน้าที่หลายคนของประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน

ในการขายอาวุธให้ผู้อื่นอย่างลับๆ แล้วทำกำไรหลายล้านดอลลาร์ไปให้พวกคอนทรา ซึ่งเมื่อตอนที่นาซาโทรศัพท์ไปให้ปากคำต่อสภาองเกรสและต่อคณะกรรมการสอบสวนของวุฒิสภานั้น สื่อมวลชนได้ทำการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ออกอากาศโดยตลอด วิทยุและหนังสือพิมพ์ก็รายงานอย่างละเอียดทุกวันอย่างครึกโครม และนำมาซึ่งปัญหายุ่งยากอย่างยิ่งในการจัดหาคณะลูกขุนที่ไม่รู้เรื่องราว หรือปราศจากความโน้มเอียงและเป็นกลางจริงๆ มาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดี ทั้งยังยากที่จะแน่ใจได้ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีจากคณะลูกขุนและผู้พิพากษาที่ปราศจากอคติ ความลำเอียงหรือไม่⁶⁶

ในคดี *Rideau v. Louisiana*, 373 U.S. 723, 1963 เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Sheriff) อนุญาตให้มีการบันทึกภาพในขณะที่กำลังสอบสวนผู้ต้องหาที่ถูกควบคุม (New trial) ในการสอบสวนนี้ผู้ต้องหาได้ให้การรับสารภาพว่าเป็นผู้กระทำความผิด ต่อมาได้มีการนำคำรับสารภาพดังกล่าวออกเผยแพร่ทางโทรทัศน์ ทนายจำเลยจึงได้ยื่นคำร้องขอให้เปลี่ยนสถานที่พิจารณาคดี (Change of venue) เพราะจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี คำร้องดังกล่าวถูกปฏิเสธ ศาลล่างได้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิด อย่างไรก็ดีศาลสูงสหรัฐได้กลับคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดและมีคำสั่งให้พิจารณาคดีใหม่ (New trial) เพราะจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลต่อหน้าผู้พิพากษาตามที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคดีนี้ประชาชนเคยเห็นและได้ยินการสอบสวนที่มีขึ้น (New trial) ต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Sheriff) โดยผู้ต้องหาไม่มีทนายความคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสิทธิของเขา และสิ่งที่ผู้ต้องหาพูดได้พิสูจน์ความผิดของเขา ศาลจึงวินิจฉัยว่าที่ใดมีการเปิดเผยอย่างแพร่หลายจนทำให้เกิดอคติมหาชนเช่นนั้น การพิจารณาคดีไม่อาจเกิดความเที่ยงธรรมได้⁶⁷ เห็นได้ว่าการให้ข่าวคดีอาญาอาจก่อให้เกิดอคติต่อลูกขุนได้ เพื่อป้องกันมิให้การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม (Fair trial) ในสหรัฐอเมริกา การควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะกระทำโดยการจำกัดบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งในที่นี้จะกล่าวเฉพาะการจำกัดการให้ข่าวที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกประจานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น กล่าวคือ ตาม Freedom of Information Act 1974 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพในข่าวสารของประชาชนและสื่อมวลชนไว้ แม้จะถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเปิดเผยข่าวสารให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนได้ทราบ แต่การเปิดเผยหรือให้ข่าวโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเปิดเผยข่าวสารให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนทราบ และไม่เป็นการแทรกแซงการดำเนินกระบวนการพิจารณา หรือทำให้

⁶⁶ แหล่งเดิม. หน้า 65-67.

⁶⁷ สุธรรมมา วรกานนท์. เล่มเดิม. หน้า 38.

สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติได้รับกระทบกระเทือน และตาม Statement of Policy concerning the Release of Information by Personal of Department of Justice relating to Criminal and Civil Proceeding ก็ได้กำหนดแนวทางเฉพาะสำหรับการให้ข่าวสารคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนยุติธรรมต่อสื่อมวลชน โดยวางหลักเกณฑ์ทั่วไปว่า ไม่ว่าเวลาใดๆ เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวจะต้องไม่ให้ข่าวเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือการพิจารณาคดีของผู้ถูกกล่าวหาและจะต้องไม่ให้ข่าวที่มีเหตุผลน่าเชื่อว่าจะก่อให้เกิดอิทธิพลขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดี หรือการพิจารณาคดีที่จะเริ่มขึ้นในภายหน้านับตั้งแต่ที่ได้จับกุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไปจนกว่าการดำเนินคดีนั้นสิ้นสุดลงโดยคำพิพากษาของศาลหรือโดยวิธีอื่น⁶⁸ ซึ่งในการให้ข่าวเกี่ยวกับคำรับสารภาพ และการแพร่ภาพของผู้ต้องหาซึ่งอาจก่อให้เกิดความมึนงงคดีนั้น เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวพึงต้องละเว้นไม่ให้ข่าวเกี่ยวกับคำกล่าว (Statement) คำยอมรับ (Admission) คำให้การรับสารภาพ (Confession) หรือ ข้อต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งการปฏิเสธของผู้ถูกกล่าวหาที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดๆ และเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวจะต้องไม่เผยแพร่หรือให้ข่าวที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาในครั้งก่อนๆ รวมทั้งไม่ส่งเสริมหรือช่วยเหลือสื่อมวลชนในการถ่ายรูปหรือแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาทางโทรทัศน์ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุม อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวอาจให้ข่าวต่อสื่อมวลชน และสาธารณชนได้ แม้ข่าวสารนั้นอาจจะส่งผลเสียหายต่อผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ทั้งนี้การให้ข่าวนั้น จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งประชาชนจำเป็นต้องรับทราบเพื่อหาทางป้องกันหรือช่วยเหลือตนเอง เช่น ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีจากการควบคุมของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น⁶⁹

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด มีผลกระทบต่อคดี ซึ่งอาจทำให้ลูกขุนเกิดอคติจนทำให้จำเลยไม่ได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ สหรัฐอเมริกาจึงควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนยุติธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหา ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่ผู้กล่าวถ้อยคำต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาทด้วย

ในคดี *Stroble V. California* 343 U.S. 181 (1952) ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้กล่าวไว้ว่า เราไม่อาจตอบปัญหาได้ว่าขอบเขตของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวคดีอาญาที่ควรได้รับความคุ้มครองนั้นมีแค่ไหน

⁶⁸ วรวิทย์ ฤทธิพิศ ข (2532). ผลกระทบทางกฎหมายจากการเสนอข่าวคดีอาญาต่อการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา. หน้า 122.

⁶⁹ แหล่งเดิม. หน้า 123-124.

อย่างไรก็ดี หากสื่อมวลชนเสนอข่าวถึงขั้นก่อให้เกิดความมื่อคดีลำเอียงในแหล่งชุมชนนั้นแล้ว จำเลยก็ย่อมสูญเสียความเที่ยงธรรมในการพิจารณา และจำเลยนั้นเพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายในระดับพอสมควรว่าผลกระทบจากการเสนอข่าวนั้นได้ก่อให้เกิดความมื่อคดีและสร้างบรรยากาศความกดดันที่เป็นอุปสรรคต่อจำเลยในเวลานั้น และในบางกรณี จำเลยก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่ากับบ่งชี้อยู่ในตัวว่า เป็นการขัดต่อสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม จึงถือเป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของจำเลยโดยไม่ต้องมีคำร้องขอ และต่อมาปี ค.ศ. 1971 ในคดี Gordon V. United State, 434 Fid 858 (5th Cir 1971) ศาลอุทธรณ์สหรัฐอเมริกาได้กล่าวเป็นแนวทางไว้ว่าในการพิจารณาว่า การเสนอข่าวหรือให้ข่าวคืออาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและสื่อมวลชน กระทำไปเกินขอบเขตและเป็นการขัดต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมหรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงแนวทาง ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะและธรรมชาติของข่าวสารที่พิมพ์เผยแพร่ นั้น เป็นไปด้วยความรู้สึกสอดแทรกมากกว่าสิ่งอื่น

(2) ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของการพิมพ์เผยแพร่ กับการพิจารณาพิพากษาคดี

(3) ความเชื่อถือได้ของแหล่งข่าวสารที่อ้างอิง

(4) ความแพร่หลายของข่าวสารในหมู่ประชาชน⁷⁰

2) สิทธิในความเป็นส่วนตัว (The Right to Privacy) ได้มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา โดยมีบทความที่มีชื่อเสียงและจัดว่าเป็นการวางรากฐานของสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดย Samuel D. Warren, Louis D. Brandies โดยบทความนี้พยายามอธิบายว่าในขณะนั้นรัฐธรรมนูญคุ้มครองบุคคลจากการละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่เกิดจากการกระทำของรัฐซึ่งบุคคลควรได้รับการคุ้มครองสิทธิ⁷¹

สิทธิดังกล่าวได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ ศาลของมลรัฐได้มีการนำหลักดังกล่าวไปใช้ในการตัดสินคดีหลายคดี เช่น Pavesich V New England Life Insurance สิทธิในความเป็น

⁷⁰ วรวิทย์ ฤทธิพิศ ข เล่มเดิม. หน้า 74-76.

⁷¹ คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2551). ผลงานวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการสัมมนาทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาด้านนิติศาสตร์ตามโครงการสัมมนาทางวิชาการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมระหว่างคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยภาคีรัฐและเอกชนและสำนักงานกิจการยุติธรรม ครั้งที่ 3 (รายงานการวิจัย). หน้า 27.

ส่วนตัวได้รับการพัฒนาต่อมาโดย William L. Professor ได้ขยายความการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว เช่น⁷²

(1) การเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัวต่อสาธารณะ (Public Disclosure of Private Facts) เป็นการกระทำผิดโดยการนำข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอื่นมาเผยแพร่ซึ่งจำเป็นต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้ทราบข้อมูลด้วย นอกจากนั้นแล้วสาระสำคัญที่เปิดเผยจะต้องเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ น่าอับอาย

(2) การไขข่าวให้แพร่หลายในเรื่องไม่เป็นความจริง (False light in the public eye) ได้แก่ การทำให้โจทก์เสื่อมเสียในสายตาประชาชน เป็นการละเมิดต่อโจทก์ เช่น คดี Peay V Curtis Pub.Co., 1948 หลักดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นมาจนเป็น กฎหมายลักษณะละเมิด (Restatement of Tort) ในมาตรา 652A-652D ของประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน

3) แนวปฏิบัติในการให้ข่าวคดีอาญา

ABA Standards relating to fair trial and free Press ได้วางหลักเกณฑ์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (law enforcement officers) ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการให้ข่าวคดีอาญา ดังต่อไปนี้⁷³

(1) นับแต่เวลาจับกุม เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่ให้ข่าวแก่สื่อมวลชน ดังนี้

ก. บันทึกเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหา (รวมทั้งการจับ คำฟ้อง หรือฐานความผิดอื่นๆ ที่ได้ยื่นฟ้อง) หรือบุคลิกลักษณะ ชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหาหรือให้ความเห็นใดๆ เกี่ยวกับความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาหรือข้อผิดถูกของคดี รวมทั้งพยานหลักฐานในคดี

ข. เนื้อหาสาระของคำให้การรับสารภาพ คำยอมรับ หรือคำกล่าวใดๆ ของผู้ถูกกล่าวหา

ค. รูปพรรณ หรือลักษณะเฉพาะ (identity) คำให้การ (testimony) หรือความน่าเชื่อถือของบุคคล

ง. ความเป็นไปได้ในการที่จะให้การรับสารภาพในความผิดที่กล่าวหา หรือความผิดที่ต่ำกว่า (a lesser offence) ของผู้ถูกกล่าวหา

(2) จะต้องไม่อนุญาตให้สื่อมวลชนถ่ายภาพหรือแพร่ภาพของผู้ต้องหาที่อยู่ในความควบคุมทางสถานีโทรทัศน์

(3) จะต้องไม่อนุญาตให้สื่อมวลชนหรือตัวแทนสื่อมวลชนเข้าสัมภาษณ์ผู้ต้องหาที่อยู่ในความควบคุม เว้นแต่ผู้ต้องหาได้ยินยอมหลังจากที่เขาได้ปรึกษากับทนายความแล้ว และเขามีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์ได้

⁷² William L. Professor. (1971). **Handbook of the Law of Torts.** pp. 804-814.

⁷³ แหล่งเดิม. หน้า 124-125.

อย่างไรก็ดี ABA Standards relating to fair trial and free press เป็นเพียงคำแนะนำเท่านั้น ไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย เว้นแต่จะนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายหรือกฎข้อบังคับของศาลในมลรัฐและในระดับท้องถิ่น (local levels)

4) หมิ่นประมาทในทางแพ่ง

หมิ่นประมาท คือ การทำให้แพร่หลายซึ่งข้อความอันไม่เป็นความจริง ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคล หรือทำให้ผู้นั้นถูกดูหมิ่นเกลียดชัง เช่น ข้อความที่ว่าบุคคลใดถูกฟ้องในความผิดอาญาเป็นการใส่ความว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดและเป็นหมิ่นประมาท

ในการเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ถ้อยคำหรือการแจ้งข่าวที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ถือว่าไม่เป็นหมิ่นประมาท อย่างไรก็ดี ไม่ได้หมายความว่าถ้อยคำทุกคำที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กล่าวต่อผู้สื่อข่าวเกี่ยวกับเรื่องการสอบสวนจะได้รับความคุ้มครองทุกกรณี เช่น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้กล่าวถ้อยคำโดยไม่มีสาเหตุหรือไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในสถานที่ซึ่งความผิดเกิดขึ้นย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกันซึ่งรวมการกล่าวถ้อยคำต่อหนังสือพิมพ์ด้วย กรณีที่ถือว่าการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อสื่อมวลชนและสาธารณชนได้รับความคุ้มครอง เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ข่าวซึ่งได้เตรียมการไว้แล้ว การรายงานเรื่องการจับกุมผู้ร้าย และการกระทำอันป่าเถื่อนซึ่งเกิดขึ้นในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา⁷⁴

สรุป ประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการคุ้มครองไม่ให้เกิดการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติ โดยมีการวางแนวทางปฏิบัติในการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ ส่งผลให้การประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไม่ปรากฏให้เห็น

3.1.3 ประเทศเยอรมนี

กฎหมายเยอรมันมีบทบัญญัติที่คุ้มครองมิให้การกระทำใดๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทบต่อเกียรติของผู้ถูกกล่าวหาไว้ โดยเฉพาะบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์เป็นอย่างมากซึ่งในมาตรา 1 บัญญัติว่า

“(1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะละเมิดไม่ได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมดของรัฐที่จะต้องเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

⁷⁴ สุธรรมา วรกานนท์. เล่มเดิม. หน้า 40.

(2) “ชนชาวเยอรมันยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนที่จะละเมิดไม่ได้และที่จะโอนไม่ได้ นั้นเป็นพื้นฐานของทุกประชาคมของสันติภาพและของความยุติธรรมในโลก”

รัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐเยอรมัน มาตรา 2 (2) บัญญัติว่าบุคคลมีสิทธิในชีวิตและสิทธิในร่างกายของตนที่จะละเมิดไม่ได้ เสรีภาพของบุคคลจะถูกละเมิดไม่ได้ การจำกัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้อีกแต่อาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย” และ

มาตรา 19 บัญญัติว่า

“(1) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ การจำกัดสิทธิมูลฐานจะกระทำได้อีกแต่โดยบัญญัติของกฎหมาย....

(4) ในกรณีที่หน่วยงานราชการละเมิดสิทธิของบุคคล บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมได้”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาการอุทธรณ์ สิทธิของผู้ต้องสงสัย สิทธิของผู้ต้องหา ทนายจำเลย และอัยการไว้ รวมทั้งได้บัญญัติวิธีการต่างๆ ที่เป็นมาตรการบังคับต่อตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นการกระทำต่อเสรีภาพหรือร่างกายของผู้ต้องหา และมาตรการบังคับเหล่านั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ดังนั้นในการสอบสวนคดีอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถกระทำการอันละเมิดสิทธิมูลฐานตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญได้ หากกรณีไม่เป็นไปที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้ละเมิดจะต้องชดเชยค่าเสียหาย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ถูกเปิดเผยข้อมูลในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด มีดังนี้

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดเรื่องการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้ คงมีแต่เรื่องการถ่ายภาพซึ่งตามมาตรา 81 b กำหนดไว้ว่าการถ่ายภาพผู้ต้องหากระทำได้แม้ขัดต่อความต้องการของผู้ต้องหากก็ตาม แต่เพื่อความจำเป็นแห่งคดี หรือเพื่อการพิสูจน์ สภาพบุคคล (ชื่อและหลักฐาน) (Identification)

นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองชื่อเสียง เกียรติยศและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ได้แก่

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 823 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าผู้ใจองหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และในวรรคสอง

กำหนดว่าผู้ใดทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ถ้าผู้ฝ่าฝืนไม่มีส่วนผิดในการกระทำผิด ผู้ฝ่าฝืนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเพียงเท่าที่ได้กระทำ

2) ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน มาตรา 186 กำหนดว่าผู้ใดกล่าวร้ายนินทาหรือทำให้แพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่นอันเป็นการดูถูกหรือทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงในสังคม หรือเสียหายต่อความน่าเชื่อถือต้องระวางโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท ถ้าการหมิ่นประมาทได้กระทำโดยเปิดเผยหรือทำให้แพร่หลายโดยการเขียน การวาดภาพ หรือรูปภาพ ต้องระวางโทษ

คำว่า “สิทธิอื่น” ตามมาตรา 823 วรรค 1 หมายถึง สิทธิในบุคลิกภาพ ซึ่งการตีพิมพ์รูปภาพโดยพฤติการณ์ที่กล่าวเป็นนัยว่าบุคคลในภาพเป็นฆาตกรสามารถฟ้องในความผิดฐานละเมิดต่อสิทธิในบุคลิกภาพได้ นอกจากนี้การตีพิมพ์รูปภาพ ชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน อายุ และกล่าวหาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดอาญาเป็นการหมิ่นประมาทต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 823 วรรคสอง และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 186 รวมทั้งการตีพิมพ์รูปภาพและคำกล่าวที่แสดงว่าโจทก์เป็นผู้กระทำผิดก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา ถือเป็นละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวตามหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ซึ่งมีบัญญัติไว้ในข้อ 6 วรรคสอง ของอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน หรือแม้แต่ผู้ที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว การเปิดเผยชื่อผู้กระทำผิดถือว่ากระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 1 (1) และ 2 (1) ซึ่งคุ้มครองสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 353 B (1) กำหนดว่า ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานหรือเคยเป็นเจ้าพนักงานเปิดเผยความลับในหน้าที่ราชการซึ่งตนดูแลรับผิดชอบอยู่โดยปราศจากอำนาจ และโดยการกระทำเช่นนั้นทำให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะโดยส่วนรวม ต้องระวางโทษ⁷⁵

โดยสรุป ประเทศเยอรมนีได้ให้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนไว้ กล่าวคือการรายงานคดีโดยหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะหรือการอื่นใดอันคล้ายกันก่อนศาลพิพากษาไม่ว่าด้วยประการใดๆ ในเยอรมนี บุคคลย่อมกระทำไม่ได้โดยไม่มีความคิด⁷⁶ อย่างไรก็ดี ประเทศเยอรมนีก็ได้ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอย่างมาก รวมทั้งมีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิในชื่อเสียง เกียรติยศของบุคคลไว้โดยชัดเจน เช่น ความรับผิดชอบละเมิด หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใน

⁷⁵ สุธรรมมา วรรณนท์. เล่มเดิม. หน้า 47-49.

⁷⁶ คณิต ฉ นคร ค (2540). “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน.” รวมบทความด้านวิชาการ ของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฉ นคร. หน้า 87.

กระบวนการยุติธรรมให้ความเคารพต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และในการบังคับใช้กฎหมายศาลได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีขอบเขตที่เหมาะสมระหว่างสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ในทางปฏิบัติไม่พบการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม

3.2 หลักประกันสิทธิในกฎหมายไทย

การนำผู้ถูกกล่าวหาที่อยู่ระหว่างสอบสวนไปประจานต่อสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ ถือเป็นการคุกคามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา⁷⁷ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากสาเหตุหลักคือ การใช้ดุลพินิจที่ไม่เที่ยงธรรม การขาดมาตรฐานที่ชัดเจนในการใช้ดุลพินิจ และขาดระบบตรวจสอบที่เพียงพอ ซึ่งมีปรากฏในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันทำให้เกิดความยุติธรรม⁷⁸ โดยที่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมส่วนใหญ่ยังถือปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่มีอยู่เดิม ในขณะที่สังคมมีความสลับซับซ้อนและมีการพัฒนามากขึ้น ทำให้กระบวนการยุติธรรมเกิดปัญหา อีกทั้งบุคลากรบางส่วนขาดจิตสำนึกและทัศนคติในการเคารพสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมยังต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย เพราะการให้การคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลไม่เพียงแต่จะสอดคล้องต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นหลักประกันที่สำคัญว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่ใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรม ซึ่งจะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือศรัทธามากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้นในขณะนี้ประเทศไทยได้ให้การรับรองอนุสัญญาและกติการะหว่างประเทศหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญยังกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น โดยมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดความเคารพและปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนอีกด้วย⁷⁹

3.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

⁷⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. หน้า 40.

⁷⁸ แหล่งเดิม. หน้า 41.

⁷⁹ แหล่งเดิม. หน้า 61-62.

หลักดังกล่าว เป็นการวางหลักโดยทั่วไปอันเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐที่ทำให้ ความรับรองคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล ส่งผลให้เกิดความผูกพันต่ออำนาจรัฐ ทั้งหลาย เป็นการจำกัดวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ รัฐต้องเป็นผู้ดำเนินการสำหรับความร่วมมือในการใช้เสรีภาพของปัจเจกบุคคล⁸⁰ รัฐจึงไม่สามารถที่จะละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล โดยการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นการประจานและลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ แสดงถึงความไม่เสมอภาคของบุคคล

มาตรา 26 บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

สำหรับสถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ตาม มาตรา 26 มีสถานะเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพ อันผูกพันองค์กรของรัฐทุกองค์กรให้ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรี

1) องค์กรของรัฐจะต้องไม่ทำการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพปัจเจกบุคคล หรือละเว้นการกระทำใดๆ ที่จะละเมิดต่อสิ่งดังกล่าว ดังเช่น การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

2) นอกจากองค์กรของรัฐจะไม่ทำการใดๆ ในลักษณะที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพแล้ว รัฐยังต้องมีหน้าที่ดำเนินการใดๆ ในทางที่จะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรี⁸¹ โดยใช้หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าบุคคลนั้น เป็นผู้กระทำความผิด

มาตรา 28 บัญญัติว่า บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน⁸²

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ เช่น ในกรณีที่ถูกกล่าวหา ถูกนำตัวออกแถลงข่าวหรือถูกเปิดเผยข้อมูลทั้งที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดสามารถ ยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

สถานะตามมาตรา 28 แสดงออกมาในสองลักษณะ คือ

⁸⁰ อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้เสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. หน้า 154.

⁸¹ แหล่งเดิม. หน้า 161.

⁸² แหล่งเดิม. หน้า 176.

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสถานะเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพ ซึ่งเท่ากับว่าบุคคลที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สามารถใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้

2) การใช้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขเช่นเดียวกับสิทธิเสรีภาพจะใช้ได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ตัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน⁸³

มาตรา 30 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมานทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้...”

มาตรา 35 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากหลักดังกล่าว ตามมาตรา 30, 32 และ 35 ส่งผลให้การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวหรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาที่เป็นการละเมิดสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียงหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจะกระทำมิได้เช่นกัน

มาตรา 39 บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

การให้หลักประกันสิทธิเช่นนี้ ส่งผลให้การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่นำตัวผู้ถูกกล่าวหาที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดออกแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข้อมูลของผู้ต้องหาแก่สาธารณชนที่เป็นการละเมิดสิทธิในเกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเขาเป็นผู้ต้องโทษ จะกระทำไม่ได้เช่นกัน

⁸³ แหล่งเดิม. หน้า 176.

3.2.2 ประมวลกฎหมายอาญา

การประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยการแถลงข่าวทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดทางอาญาดังนี้

1) ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษ...”

การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวหรือการเปิดเผยข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาแก่สาธารณชน โดยที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลตัดสินว่าผู้ถูกกล่าวหาทำผิดจริง ถือเป็นกรกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 326 นี้ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐกล่าวหาหรือกระทำการใส่ความผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสียหาย ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังจากสาธารณชนผู้รับรู้ข่าวสาร

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำการดังกล่าวจึงมีความผิดฐานหมิ่นประมาทและมีโทษตามกฎหมาย

2) ความผิดฐานดูหมิ่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่น ซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษ...”

การนำข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาหรือนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้นเป็นการประกาศหรือโฆษณาให้สาธารณชนได้รับรู้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการดังกล่าวจึงต้องรับผิดฐานดูหมิ่น

3) ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษ...”

การทำให้สาธารณชนรู้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งถือเป็นราษฎรคนหนึ่งนั้นต้องได้รับความเสียหายในหลายด้าน เจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ราษฎรจึงต้องรับผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วย

4) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 บัญญัติว่า “ผู้ใดในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล กระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษ...”

การแถลงข่าวต่อสาธารณชนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เป็นการทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความอับอาย เพราะต้องถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิด หากภายหลังศาลมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่รัฐผู้นำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนจะต้องรับผิดชอบทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย

หลักประกันสิทธิดังกล่าว เป็นการให้หลักประกันสิทธิที่บังคับได้ผลที่สุด แต่อาจมีข้อยุ่งยากในการดำเนินคดี เนื่องจากผู้ถูกกล่าวหาจะต้องเป็นฝ่ายกล่าวโทษเจ้าหน้าที่รัฐว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิ จนทำให้มีผลกระทบต่อกรดำเนินคดีเดิมของผู้ถูกกล่าวหา

3.2.3 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

หลักประกันสิทธิที่จะไม่ถูกเปิดเผยข้อมูลและนำตัวออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในลักษณะประจาน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีระบุไว้ชัดเจน จะอย่างไรก็ตาม ถ้าดูตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะมีหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในกรณีละเมิดอำนาจศาล ปราบกฏชัดเจน ดังต่อไปนี้

มาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด เป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะารู้ถึงข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่ากระทำความผิดละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง ดังกล่าวต่อไปนี้

(1) ไม่ว่าเวลาใดๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้น ได้กล่าวหรือไม่ว่าแสดงโดยวิธีใดๆ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมอื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการอื่นๆ แห่งคดีหรือกระบวนการพิจารณาใดแห่งคดี ซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณะประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามออกโฆษณาส่งเหล่านั้น ไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่คำสั่งให้พิจารณาโดยเปิดเผยหรือโดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง...”

จากหลักในมาตราดังกล่าว แสดงว่าการกระทำใดๆ ของบุคคลในชั้นพิจารณาคดีของศาล ถ้าเป็นการเผยแพร่ข้อเท็จจริงอันมีผลต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาลถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล ผู้ที่กระทำนั้นมีความผิดอาจต้องได้รับโทษตาม มาตรา 32 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบมาตรา 15 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ จึงเป็นหลักประกันสิทธิของ

ผู้ต้องหาที่จะไม่ถูกเขียนข่าวหรือให้ข่าวในทางที่เป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือเปิดเผยกระบวนการพิจารณาคดี เพราะจะทำให้ผู้ที่ให้ข่าวหรือเขียนข่าวต้องมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล⁸⁴

3.2.4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1) ความรับผิดฐานละเมิด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

การที่เจ้าหน้าที่รัฐนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในขณะที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิที่จะได้รับสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดและสิทธิการกลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติ เพราะสาธารณชนที่รับรู้การแถลงข่าวจะเชื่อไปแล้วว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็น ผู้กระทำความผิดจริง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้ผู้ถูกได้รับความเสียหาย เช่น ในด้านการประกอบอาชีพการงาน เป็นต้น เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการจงใจกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ทำให้ต้องรับผิดฐานละเมิดโดยต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ถูกกล่าวหา

2) ความรับผิดฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้”

การเปิดเผยข้อมูลหรือการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวในลักษณะยืนยันความผิด ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียชื่อเสียงหรือเกียรติคุณ และได้รับความอับอาย เพราะสาธารณชนที่รับรู้ข่าวสารมักจะเชื่อว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ส่งผลให้เมื่อผู้ถูกกล่าวหากลับเข้าสู่สังคม ต้องประสบปัญหาในการใช้ชีวิตบุคคลรอบข้างหรือการประกอบอาชีพต่างๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เปิดเผยข้อมูลหรือนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงจะต้องรับผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทนฐานหมิ่นประมาททางแพ่ง

⁸⁴ มานิดา สารพัฒน์. (2552). การเปิดเผยข้อมูลคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 59.

3.2.5 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 93 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น”

บทบัญญัติข้างต้น เป็นหลักประกันสิทธิที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สุด สำหรับการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์ โดยถือเป็นหลักประกันสิทธิที่มีสภาพบังคับได้ตามกฎหมายที่มีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งหากได้มีการกำหนดหลักประกันสิทธิเช่นนี้สำหรับการใช้เป็นกรณีทั่วไปสำหรับผู้ถูกกล่าวหาที่บรรลุนิติภาวะไว้ ก็อาจทำให้ลดปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนได้

3.3 แนวทางการแถลงข่าวคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการนำผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.3.1 พนักงานอัยการ

1) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้บริการข่าวสาร พ.ศ. 2537

ข้อ 4 กำหนดว่า “ในการให้ข่าวเกี่ยวกับคดี ผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะไม่ให้การให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนผลของคดี ในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าวจะต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีของประชาชน มีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงให้ข่าวเฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีมีน้ำหนักเหนือสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น”

สำหรับข้อกำหนดในระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดข้างต้น ถือเป็นระเบียบเกี่ยวกับการปฏิรูปการทำงานของสำนักงานอัยการสูงสุด ยืนยันในหลักการที่ว่า ในการจะให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญานั้น เน้นปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น จะเปิดเผยเฉพาะเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อันเป็นการยืนยันหลักการนำเสนอข่าวที่เหมาะสมที่ควรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญา ซึ่งควรยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิดังเช่นที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

2) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2541

ข้อ 16 ในกรณีที่ผู้มีหน้าที่อนุญาตตาม ข้อ 14 พิจารณาเห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการใด อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้ใด ให้ผู้มีหน้าที่อนุญาตดำเนินการตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 โดยเคร่งครัด

สำหรับข้อกำหนดในระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดข้างต้น เป็นข้อกำหนดที่คำนึงถึงผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งรวมถึงข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ที่หากจะมีการเปิดเผยออกไปสู่สาธารณชนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับผลกระทบในแง่ลบ ระเบียบดังกล่าวจึงวางหลักในการพิจารณาถึงข้อมูลที่จะถูกเปิดเผยออกไปว่าเป็นข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือไม่ ประเภทของข่าวสารที่จะเปิดเผยต่อสาธารณชน ว่าข่าวสารประเภทใดควรเปิดเผยหรือไม่ หรือหากเปิดเผยข่าวสารดังกล่าวไปแล้วจะส่งผลกระทบต่อคดี หรือทำให้กฎหมายไม่มีสภาพบังคับใช้หรือไม่ ซึ่งถือว่าข้อกำหนดดังกล่าวควรยึดถือใช้ในแนวทางปฏิบัติ เพราะข้อมูลของคดีบางประเภท หากเปิดเผยออกอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี

ข้อกำหนดดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความจริงที่ว่าบุคคลเกิดมาพร้อมกับศักดิ์และสิทธิในความเป็นมนุษย์อันมีอาจถูกถูกรอนได้ และย่อมมีความชอบธรรมในสิทธิที่จะดำรงอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีศักดิ์ศรี ดังนั้น การปฏิบัติภารกิจของอัยการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมต้องกระทำด้วยความตระหนักในคุณค่าของศักดิ์ศรีและสิทธิความเป็นมนุษย์ด้วยความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าศักดิ์และสิทธิในความเป็นมนุษย์นี้เองเป็นรากฐานแห่งปรัชญาที่กำหนดเนื้อหาและทิศทางอันพึงประสงค์ของกระบวนการยุติธรรม

3.3.2 เจ้าหน้าที่ตำรวจ

1) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

1) บันทึกข้อความ ที่ 05-03.6 / 16442 เรื่อง กำชับและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา การนำผู้ต้องหาซึ่งเกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยมีข้อความโดยสรุปว่าในปัจจุบันปรากฏว่ามีข้าราชการตำรวจ ได้ออกแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนในลักษณะเปิดเผยรูปคดีหรือพยานหลักฐาน โดยมีได้คำนึงถึงระเบียบปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้อง

เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของกรมตำรวจดังกล่าวโดยเคร่งครัด จึงขอกำชับให้พนักงานสอบสวนทุกหน่วยถือปฏิบัติ ดังนี้

(1) การแถลงข่าวหรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

1.1 ห้ามใช้วิธีการหรือแสดงข้อความในการแถลงข่าวหรือแพร่ภาพที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พยาน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือรูปคดีโดยเด็ดขาด

1.4 ห้ามนำผลการสืบสวนสอบสวนหรือความเห็นมาแถลงข่าวหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชนไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ เพราะจะทำให้เสียรูปคดีหรือทำให้พยานหลักฐานถูกเปิดเผยออกไป

1.6 ห้ามเปิดเผยถึงข้อความ หรือรูปภาพ อันอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว รู้จักชื่อ ที่อยู่ ที่ทำงาน สถานศึกษา ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี หรือพยาน เว้นแต่ในสำนวนการสอบสวน

1.8 การแถลงข่าวห้ามใช้ถ้อยคำหรือกิริยาท่าทางที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือประจานดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ต้องหาหรือผู้อื่น

หลักข้างต้นนับว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการเปิดเผยข้อมูลหรือให้ข่าวเกี่ยวกับผู้ถูกกล่าวหา แต่ในทางปฏิบัติพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่นำหลักดังกล่าวมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาอยู่ให้เห็นเป็นประจำ เช่น เมื่อตำรวจจับผู้ต้องหาได้ก็มักจะแถลงข่าว จับและยึดยาบ้าได้ก็นำยาบ้ามาจัดวางอย่างมีศิลปะในการแถลงข่าว บางครั้งหรือบ่อยครั้งได้นำผู้ต้องหามาร่วมแถลงข่าวด้วย ยิ่งไปกว่านั้นยังเปิดโอกาสให้นักข่าว สัมภาษณ์ผู้ต้องหาได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ได้มีหนังสือเวียนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2) บันทึกข้อความที่ 0007.23/10212 เรื่อง กำชับแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิดเหตุที่มีข้าราชการตำรวจเกี่ยวข้องด้วย

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจทุกระดับเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สร้างภาพลักษณ์ที่ดี เกิดความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน และสังคมยอมรับ จึงกำชับให้ดำเนินการ ดังนี้

การให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ หรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน ให้ทุกหน่วยพึงระมัดระวังการให้ข้อคิดในเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ หรือข้อเท็จจริงที่ยังไม่เป็นข้อยุติ อันอาจเกิดผลเสียหายต่อการปฏิบัติงานได้

ตามบันทึกข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการกำชับอย่างชัดเจนในประเด็นเรื่องถ้อยคำหรือข้อความที่พนักงานสอบสวนจะให้ข่าวแก่สื่อมวลชนว่า

จะต้องให้สัมภาษณ์อย่างระมัดระวัง ไม่วิพากษ์วิจารณ์และไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัว ในขณะที่ข้อเท็จจริงในคดียังไม่เป็นข้อยุติ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่รูปคดีและไม่กระทบสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หนังสือฉบับนี้นับว่าเป็นการกำชับแนวทางปฏิบัติในการแถลงข่าวของพนักงานสอบสวนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม แต่ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนก็ยังไม่ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเท่าที่ควร

3) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

(1) การให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

ข้อ 1.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์

ข้อ 1.1.1 ให้หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ แผนก งาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ และผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง เฉพาะงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

ข้อ 1.2 แนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

ข้อ 1.2.1 ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต้องปฏิบัติภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ควรระมัดระวังถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทาง อันจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และควรใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เป็นการประจานคู่มั่นเหยียดหยามผู้อื่น

ข้อ 1.2.2 การให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ ให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบ การตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 30 รวมถึงห้ามให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

ข้อ 1.2.4 ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าว แถลงข่าวหรือ ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ให้ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการ

(2) การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันอันตรายมิให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ให้มีภาพที่ไม่เหมาะสมถูกนำออกเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกแขนง อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น จึงให้ปฏิบัติดังนี้

ข้อ 2.2 ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวน อนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชน ทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวน หรือห้องสอบสวน ในขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

แม้ว่าแนวทางปฏิบัติตามคำสั่งข้างต้นจะระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ห้ามมีการจัดให้สื่อมวลชนถ่ายรูปผู้ถูกกล่าวหาในห้องสอบสวนและนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชน แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ในปัจจุบันมักเห็นภาพการจัดแถลงข่าวในห้องสอบสวนและนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนอยู่เป็นประจำทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ เนื่องจาก ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าวมักเป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูงของหน่วยงาน แม้ว่าจะกระทำการไม่เป็นไปตามระเบียบที่ถูกต้องก็ไม่ได้รับการลงโทษแต่อย่างใด จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แนวทางปฏิบัติตามระเบียบนี้ไม่มีผลบังคับใช้อย่างแท้จริง

4) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไขเพิ่มเติม)

ให้ยกเลิกความในข้อ 2.3 ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

ข้อ 2.3 ห้ามอนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของบุคคลดังต่อไปนี้

ข้อ 2.3.1 ผู้ต้องหา ในระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจทั้งภายใน และภายนอกที่ทำการ หรือ สถานีตำรวจ

ข้อ 2.3.2 เหตุอาชญากรรม รวมทั้งภาพที่มีลักษณะอุจาดหรือทารุณโหดร้าย หรือด่างละเมิดสิทธิบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา เหตุอาชญากรรมหรือผู้เสียหาย

จากข้อกำหนดข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อการแถลงข่าวถือเป็นดุลพินิจของตำรวจจึงมักปรากฏว่ามีการนำตัวผู้ต้องหาออกมาแถลงข่าวอยู่เป็นประจำ ทั้งๆ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือเวียนภายในหน่วยงานกำชับมิให้การแถลงข่าวกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องหา โดยเฉพาะข้อ 2.3 และข้อ 2.3.1 เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหา เพราะจะเป็นการกระทบต่อการทำงานและชื่อเสียงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่เจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานให้เหตุผลว่ามีความจำเป็นต้องทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ เช่น ผู้เสียหายอื่นๆ จะได้ทราบ ว่าผู้ต้องหาถูกจับแล้วและจะได้ดำเนินการต่อไป เพื่อให้ประชาชนทราบข่าวอาชญากรรม เป็นสิทธิ ของประชาชนที่จะรับรู้ข่าวสาร และเป็นการปรามผู้ที่คิดจะกระทำความผิด เป็นการแพร่ภาพบุคคลและ วิธีการกระทำความผิดเพื่อมิให้ประชาชนทั่วไปตกเป็นเหยื่อ หรือเพื่อการแจ้งเตือนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือในคดียาผู้ต้องหาให้การรับสารภาพและต้องการแถลงข่าวต่อสาธารณชนเพื่อให้รับรู้ว่า การกระทำของตนนั้นเป็นการทำลายชาติและเยาวชน ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของตำรวจจึงมีความสำคัญ มาก เพราะมีผลโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement) และมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนโดยตรง

5) ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ได้วางแนวปฏิบัติในการนำตัวผู้ต้องหา มาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนหรือแพร่ภาพไว้ ดังนี้

ลักษณะที่ 30 ข้อ 5 กำหนดเรื่องการนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ดังนี้

(2) ไม่ควรนำตัวผู้ต้องหาแถลงข่าวหรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน โดยเฉพาะ ผู้ต้องหาที่ให้การปฏิเสธ เว้นแต่กรณีผู้ต้องหาให้การปฏิเสธแต่คดีมีพยานหลักฐานของกลาง นำมาเชื่อถือว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง เช่น คดียาเสพติด ส่วนกรณีผู้ต้องหาให้การรับสารภาพอาจจะ นำมาแถลงข่าวได้หากเกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนหรือต่อทางราชการ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของ ผู้มีอำนาจแถลงข่าวและจะต้องถือปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 ข้อ 1 (ค) โดยเคร่งครัด

(3) ห้ามมิให้ทำป้ายชื่อแขวนคอผู้ต้องหาแล้วนำออกมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หรือแพร่ภาพ นอกจากเป็นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หรือกองทะเบียน ประวัติอาชญากรรมเพื่อถ่ายรูปเก็บรวบรวมในสมุดภาพแฟ้มประวัติคนร้ายเท่านั้น

จากข้อกำหนดข้างต้น จะเห็นว่าการทำป้ายชื่อแขวนคอผู้ต้องหา ประมวลระเบียบการ ตำรวจเกี่ยวกับคดีได้ห้ามไว้อย่างชัดเจน แต่ปรากฏว่ายังมีการปฏิบัติอยู่ โดยเปลี่ยนจากทำป้ายชื่อ แขวนคอเป็นให้ผู้ต้องหายืนถือป้ายชื่อหรือวางไว้ด้านหลังผู้ต้องหา ที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรับทราบการกระทำความผิดและจะได้ระมัดระวัง เป็นการลงโทษผู้ต้องหาทางอ้อมและเพื่อให้ผู้ต้องหาละอายใจ

ข้อกำหนดดังกล่าว เป็นหลักที่ให้อำนาจกระทำต่อพนักงานสอบสวนและเป็นหลัก ประกันสิทธิที่ห้ามไม่ให้ดำเนินการอันอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี และไม่เกิดประโยชน์ ต่อสาธารณชน เพื่อป้องกันไม่ให้ดำเนินการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล แต่ในทางปฏิบัติ กลับไม่สามารถใช้บังคับได้จริง เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเพียงระเบียบปฏิบัติของหน่วยงาน และไม่มีสภาพบังคับในรูปของกฎหมาย จึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ยังไม่ปฏิบัติตามเท่าที่ควร

3.3.3 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

1) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

หลักเกณฑ์โดยทั่วไปของการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนนั้นอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 แต่หากเป็นข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเพื่อวัตถุประสงค์ใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งหมายถึง เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้โดยเฉพาะคือ

มาตรา 26 ห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเนื่องจากการดำเนินการตามมาตรา 25 เว้นแต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามมาตรา 25 และเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล

สำหรับการให้ข่าวสารข้อมูลคืออาญาทั่วไปที่นอกเหนือจากข้อมูลดังกล่าว ไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ แต่มีคำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 5/2548 เรื่อง มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้ในบางเรื่อง ดังนี้

ข้อ 5 พึงเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยไม่จําเป็น

ข้อ 15 พึงรักษาความลับที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ การเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐานจะกระทำได้ต่อเมื่อมีอำนาจหน้าที่และเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น และต้องระลึกเสมอว่าการเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐานอาจเป็นอันตรายหรือเกิดความเสียหายแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ข้อ 24 พึงงดเว้นการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาปรากฏตัวหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชน อันเป็นการแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด

จะเห็นได้ว่าจากคำสั่งข้างต้นมีการของหน่วยงานกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการแก่ประชาชน แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่โดยเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นหลักการเปิดเผยข้อมูลและพยานหลักฐานต้องคำนึงถึงอันตรายและความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้ถูกกล่าวหาและจะเปิดเผยได้ก็ต่อเมื่อมีอำนาจหน้าที่และเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น อีกทั้งมีหลักการที่สำคัญคือพนักงานสอบสวนจะต้องไม่สันนิษฐานล่วงหน้าว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด และงดเว้น

การนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกมาปรากฏตัวหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชน อันเป็นการแสดงว่าเป็นผู้ถูกกล่าวหาผู้กระทำความผิด

การให้ข่าวต่อสาธารณะของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ผ่านมาพบว่าพยายามหลีกเลี่ยงไม่นำตัวผู้ถูกกล่าวหามาร่วมแถลงข่าว เช่น คดีที่ชาวต่างชาติกระทำอนาจารเด็กชาย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแถลงถึงพยานหลักฐานที่พบและความคืบหน้าของคดีว่าอยู่ในระหว่างขออนุญาตฝากขัง โดยไม่นำผู้ถูกกล่าวหาออกมาร่วมแถลงข่าวด้วย ซึ่งในคดีประเภทเดียวกัน ลักษณะการให้ข่าวจะต่างจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ถูกกล่าวหาออกมาร่วมแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หรือในกรณีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษแถลงข่าวผลการจับกุมเครือข่ายผู้ค้ายาเสพติดระดับโลกพร้อมกันยึดทรัพย์กว่า 100 ล้านบาท ที่คาดว่ามาจากการกระทำความผิด คดีนี้ภาพข่าวที่ปรากฏทางโทรทัศน์มีการแถลงข่าวโดยนำทรัพย์สินที่ยึดมาแถลงข่าว โดยไม่ได้ให้ผู้ต้องหามาแถลงข่าว ซึ่งนับว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมแก่การเปิดเผยข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาที่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ตามตัวอย่างข้างต้น เห็นได้ชัดเจนว่า หลักการและทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีความเคร่งครัดที่จะไม่นำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกมาปรากฏตัวต่อสื่อมวลชนเพื่อที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา

2) ข้อบังคับ กรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาและการทำลายข้อมูลข่าวสารอื่น

ข้อ 7 การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามข้อบังคับนี้จะต้องพึงกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง โดยให้คำนึงถึงความจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการรักษาความสงบเรียบร้อยและสิทธิเสรีภาพของประชาชนประกอบกันเป็นสำคัญ

ข้อกำหนดข้างต้น เป็นหลักที่วางไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนอย่างระมัดระวังในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหาแก่สาธารณชนเพื่อป้องกันการกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นการจำกัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยไม่มีความจำเป็นเกี่ยวกับคดีอีกด้วย

3.3.4 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2551

ข้อ 27 กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหา ผู้เสียหาย พยาน และผู้ให้ถ้อยคำอย่างเสมอภาคปราศจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานะหรือตำแหน่งหน้าที่

การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของหน่วยงานนี้จะกระทำขึ้นได้เมื่อมีการชี้มูลความผิดโดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติแล้ว โดยจะมอบหมายให้โฆษกแถลงข่าว แต่ทั้งนี้บางกรณีกรรมการ ป.ป.ช. อาจเป็นผู้แถลงข่าวเอง หากคดีนั้นอยู่ในความรับผิดชอบที่กรรมการผู้นั้นเป็นคณะอนุกรรมการไต่สวน ทั้งนี้การแถลงข่าวจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ที่ต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นหลัก แต่บางกรณีก็อาจแถลงข่าวได้แม้ยังไม่มี การชี้มูลความผิด โดยแถลงถึงขั้นตอนการดำเนินงานของคดี เช่น แถลงว่าขณะนี้อยู่ในระหว่าง การตั้งคณะอนุกรรมการไต่สวนมาตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งกรณีนี้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะต้องไม่กล่าวยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา และไม่มีเจตนาประจานผู้ถูกกล่าวหา

สรุป ในการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาแก่สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่รัฐผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะมิให้การให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงผลของคดีและในแต่ละกรณี ผู้ให้ข่าวจะต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่สามที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงได้ข่าวเฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น

บทที่ 4

บทวิเคราะห์

เป็นที่แน่นอนว่าเหตุการณ์ความเป็นไปในบ้านเมืองเป็นที่สนใจของประชาชนและเหตุการณ์ในบ้านเมืองย่อมรวมตลอดถึงเหตุการณ์อันเกี่ยวกับอาชญากรรมด้วย ฉะนั้น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวสารแก่สาธารณชนนั้น จึงเป็นการกระทำที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย และโดยนัยเดียวกัน การที่มีการให้ข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมแก่ประชาชนโดยตรงหรือผ่านสื่อสารมวลชนก็เป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบด้วยหลักประชาธิปไตย แต่การที่มนุษย์เราอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นจะต้องมีคุณค่าสองประการที่หล่อหลอมอยู่ คือคุณค่าของการอยู่ร่วมกันและคุณค่าส่วนบุคคล ซึ่งค่าทั้งสองนี้จะต้องมีความสมดุลกันจึงจะถือได้ว่ามีความเป็นประชาธิปไตย ในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ข่าวสารนี้ คุณค่าของการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะก็คือประโยชน์ของสาธารณะ ในการที่จะได้รับข่าวสาร และในส่วนของคุณค่าส่วนบุคคลก็คือสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา ฉะนั้นในการให้ข่าวสารใดๆ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของรัฐจะต้องคำนึงถึงคุณค่าทั้งสองเสมอ กล่าวคือ ในการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาแก่สื่อมวลชนผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะมิให้การให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนถึงผลของคดี และในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าวจะต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่สามที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าวหรือไม่ และพึงได้ข่าวเฉพาะเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือว่าสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่างเน้นการประชาสัมพันธ์กันอย่างมาก แต่การกระทำของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าเรื่องใดๆ จะต้องไม่เป็นการกระทำที่เกินความพอดี กล่าวคือจะต้องไม่เป็นการกระทำที่เป็นการโฆษณาความเด่นให้กับตนเอง⁸⁵

⁸⁵ คณิต ฌ นคร ๓ เล่มเดิม. หน้า 354.

4.1 ผลทางกฎหมายไทยของการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจากการแถลงข่าว ต่อสื่อมวลชน

การนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเป็นการปฏิบัติที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหา
ดูเหมือนเป็นผู้กระทำผิด จึงเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. 2550 มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มี
ความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น
เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ทั้งนี้ ในมาตรา 28 วรรคสอง ได้วางหลักว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิด
สิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทาง
ศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาให้มีผล
ในทางผู้กระทำต้องรับโทษทางอาญา หรือรับผิดทางแพ่ง หรือต้องถูกลงโทษทางวินัยจากระเบียบ
ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าคงมีแต่คำพิพากษาฎีกา
ที่ 744/2501⁸⁶ ซึ่งเป็นเรื่องใช้อำนาจตามกฎหมายนอกความมุ่งหมายของกฎหมาย ซึ่งหากพิจารณา
บทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในชื่อเสียง เกียรติยศ หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล และ
กฎหมายที่ควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน จะเห็นได้ว่าการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดย
เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นก่อให้เกิดผลทางกฎหมาย ดังนี้

4.1.1 ผลตามประมวลกฎหมายอาญา

การประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยการแถลงข่าวนั้นก่อให้เกิดผลทางกฎหมายทำให้เจ้าหน้าที่
ตำรวจอาจต้องรับผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

1) ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม
โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐาน
หมิ่นประมาท ต้องระวางโทษ...”

⁸⁶ ในคดีนี้ ตำรวจจับผู้เล่นการพนันสลากกินรวบ นายอำเภอต้องการจะปราบปรามการพนันประเภทนี้
จึงสั่งให้ตำรวจใส่กุญแจมือผู้ถูกจับเดินผ่านตลาดเพื่อให้อาย ซึ่งเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของอำนาจจับกุมตามกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญา คือ เพื่อมิให้ผู้ถูกจับหนี การใช้อำนาจตามกฎหมายของนายอำเภอเพื่อวัตถุประสงค์ในทางปราบปราม
การพนัน เป็นการใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นอันมิใช่วัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น แม้ไม่มี
การฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือกระเบียบและเป็นความหวังดีของนายอำเภอ ศาลฎีกาก็ยังวินิจฉัยว่า นายอำเภอ
ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157.

“ใส่ความ” คือ การกล่าวอ้างหรือทำให้แพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงที่กระทบถึงเกียรติของบุคคลให้ปรากฏต่อบุคคลอื่น⁸⁷ ซึ่งข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างหรือแสดงออกนั้นจะเป็นความเท็จหรือความจริงก็เป็นการใส่ความทั้งสิ้น

การแสดงออกอันเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงจะเป็นการกระทำด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือประการอื่นใดก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลอื่นสามารถทราบความหมายของการใส่ความได้⁸⁸

ที่ว่าการใส่ความนั้นต้องเป็นไปโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น เกลียดชังนั้น หมายถึง ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างหรือทำให้แพร่หลายนั้นต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถึงขนาดที่จะทำให้ผู้ถูกใส่ความเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังได้ และไม่จำเป็นต้องเกิดผลเพียงแต่น่าจะทำให้เกิดผลคือน่าจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังก็พอแม้ความจริงผู้ฟังจะไม่รู้สึกลูกดูหมิ่น เกลียดชังผู้ถูกกล่าวหาก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้ว

“ชื่อเสียง” คือ ค่าหรือราคาที่มีมนุษย์มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในทางศีลธรรม (คือในทางจิตใจ) หรือในทางสังคม⁸⁹

“ถูกดูหมิ่น” หมายถึง ถูกเหยียดหยามหรือขาดความนับถือในฐานะที่เขาควรจะได้รับ

“ถูกเกลียดชัง” หมายถึง ถูกคนอื่นเกลียดชังโดยเอาความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดของบุคคลธรรมดาเป็นเครื่องวัดความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิด ซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลสมัยหรือเปลี่ยนแปลงไปตามสถานที่

คำกล่าวใส่ความว่าประพฤติก้าวหรือทุจริตเป็นคำกล่าวที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ซึ่งการกล่าวว่าคุณคนใดกระทำการที่เป็นความผิดอาญาโดยคุณลงโทษจำคุก ถูกสอบสวนจับกุมหรือต้องหามาแล้ว ถือเป็นการหมิ่นประมาท เช่น กล่าวหาว่าต้องหาที่สถานีตำรวจว่าข่มขืนชำเราเด็กหญิง ป. อย่างไรก็ตาม⁹⁰ ลงรูปถ่ายว่าคนขายชาติเป็นลมกลางศาล⁹¹ และแม้ไม่ถึงกับถูกกล่าวหา หากกล่าว

⁸⁷ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 84.

⁸⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 2822/2515 การที่จำเลยแสดงข้อความในจดหมายที่ได้รับจากผู้อื่นให้บุคคลที่สามทราบโดยรู้ว่าจะจดหมายนั้นมีข้อความหมิ่นประมาทนับว่าจำเลยได้ใส่ความผู้เสียหายแล้ว ไม่ต่างอะไรจากที่จำเลยได้กล่าวด้วยถ้อยคำวาจา และเมื่อบุคคลที่สามเข้าใจข้อความในจดหมายนั้นแล้ว การกระทำของจำเลยก็ครบองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 จำเลยจะได้กล่าวยืนยันข้อความนั้นว่าเป็นความจริงหรือไม่หาใช่สาระสำคัญ

⁸⁹ หยุค แสงอุทัย ข (2544). กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 244.

⁹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1112/2501.

⁹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 990/2508.

ว่าได้ทำความผิดทางอาญามาแล้วก็เป็นหมิ่นประมาท เช่น กล่าวหาผู้เสียหายลักเป็ดของจำเลย⁹² กล่าวหาให้และรับสินบน⁹³ กล่าวหา จ. ช่มชู้ ฮ. จนตาย⁹⁴ หรือใส่ความโดยระบุถึงความประพฤติดังข้างประการที่ไม่ถึงกับเป็นความผิดอาญาแต่เป็นความประพฤติชั่วหรือทุจริตก็เป็นหมิ่นประมาท⁹⁵

ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำได้กระทำได้โดยการ โฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี หรือภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีการใด แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่นกระทำได้โดยการกระจายเสียงหรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่นใด ผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการ โฆษณาต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

แม้ผู้พูดจะได้กล่าวออกไปโดยถูกถาม แต่ผู้นั้นย่อมสำนึกในการกระทำและเล็งเห็นผลของการกระทำว่าจะทำให้ผู้อื่นเสียหาย ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง⁹⁶

“โฆษณา” หมายถึง การเผยแพร่ไปสู่ประชาชน

การกระทำได้โดยการกระจายเสียง หมายถึง กระทำให้ผู้อื่นได้ยินโดยไม่จำกัดจำนวน กระทำได้โดยการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น หมายถึง ป่าวประกาศแก่ประชาชน อาจทำได้โดยการพูด ด้วยลำโพง หรือแสดงละครเป็นการหมิ่นประมาทผู้อื่น

อย่างไรก็ดี ผู้กระทำความผิดจะไม่มีผิดหากเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 และ 331 ดังนี้

1) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามทำนองคลองธรรม ตามมาตรา 329 (1)⁹⁷

2) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ ตามมาตรา 329 (2)⁹⁸

การกระทำของเจ้าพนักงานตามหน้าที่ ถ้าเป็นการปฏิบัติในขอบอำนาจย่อมเป็นการชอบด้วยกฎหมาย แต่อาจมีกรณีที่มีการกระทำตามหน้าที่อาจไม่มีอำนาจกล่าวหมิ่นประมาทผู้อื่น เช่น พนักงานประชาสัมพันธ์มีหน้าที่แถลงข่าว แต่ในการแถลงข่าวหาได้มีอำนาจกล่าวถ้อยคำที่เป็น

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2012/2517.

⁹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1628/2500.

⁹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 83/2501.

⁹⁵ จิตติ ดิงศภัทย์ ข (2532). กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. หน้า 2392-2394.

⁹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 380/2503 และ 79/2537.

⁹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1756/2521, 2195/2521, 3017/2531.

⁹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 858/2523.

หมิ่นประมาทผู้อื่น ไม่ จะได้รับยกเว้นต่อเมื่อทำโดยสุจริตคือเชื่อว่าเป็นความจริงตามที่ได้แถลงและเชื่อว่าเป็นหน้าที่ต้องแถลงไปตามนั้น⁹⁹

3) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ ตามมาตรา 329 (3)¹⁰⁰

4) การแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุมตามมาตรา 329 (4)¹⁰¹

5) คู่ความหรือทนายความของกลุ่มความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ตามมาตรา 331¹⁰²

“สุจริต” หมายถึง เชื่อหรือเห็นว่าความคิดเห็นหรือข้อความนั้นถูกต้องเป็นความจริง ความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้กระทำสามารถพิสูจน์ความจริงได้ และถ้าพิสูจน์ได้ ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ แต่ทั้งนี้การพิสูจน์ความจริงจะต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 330 คือ ห้ามมิให้พิสูจน์ ถ้าข้อความที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์นั้นจะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ตัวอย่าง เช่น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ต้องหาหมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งทำป้ายชื่อแขวนไว้ที่ด้านหลังของผู้ต้องหา การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ต้องหา การกล่าวหรือแสดงข้อเท็จจริงที่กระทบต่อเกียรติของผู้ถูกกล่าวหา ให้ปรากฏแก่บุคคลทั่วไป เท่ากับเป็นการป่าวประกาศยืนยันประจานให้บุคคลอื่นเชื่อผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง ทั้งๆ ที่บุคคลดังกล่าวเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดเท่านั้น ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ย่อมเป็นการใส่ความผู้ถูกกล่าวหาโดย

⁹⁹ จิตติ ดิงศภัทย์ ข เล่มเดิม. หน้า 2440.

¹⁰⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1716/2522 จำเลยส่งข้อความไปให้หนังสือพิมพ์บรรยายเรื่องที่โจทก์เป็นเจ้าของงานตำรวจปฏิบัติ จำเลยพูดรุนแรงไปบ้าง เป็นข้อความถึงอธิบดีกรมตำรวจเพื่อความชอบธรรมขอให้หนังสือพิมพ์ส่งข่าวผ่านไปทางผู้ใหญ่ของกรมตำรวจเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรมอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำลงข้อความในหนังสือพิมพ์ตามเรื่องโดยสุจริตไม่เป็นความผิดตามมาตรา 329

คำพิพากษาฎีกาที่ 1112/2501 หนังสือพิมพ์เสนอข่าวว่า ก. ต้องหาชั้นสืบสวนว่าข่มขืนชำเราเด็กหญิงอย่างไรปราณี ศาลจะไม่รับฟ้องโดยอ้างว่าเป็นรายงานข่าวทั่วไปตามวิสัยของหนังสือพิมพ์ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 526/2525 หนังสือพิมพ์ลงข้อความว่าโจทก์ผู้ว่าราชการจังหวัดประพุดิตนเป็นคนไร้ศีลธรรมมีส่วนพัวพันจ้างฆ่านักข่าว ใช้อำนาจในทางที่ผิดถือไม่ได้ว่ากล่าวติชมด้วยความเป็นธรรมตามวิสัยหนังสือพิมพ์พึงกระทำ.

¹⁰¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2976/2522.

¹⁰² คำพิพากษาฎีกาที่ 6483/2531.

ประการที่น่าจะทำให้ผู้นั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังได้ การกระทำจึงครบองค์ประกอบ ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 328¹⁰³ และจะถือว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความ โดยสุจริตในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่อันจะทำให้ไม่มีความผิดตามมาตรา 329 (2) ไม่ได้ เพราะจะถือว่าสุจริตต่อเมื่อเจ้าพนักงานเชื่อว่าข้อความที่แสดงเป็นความจริงและเจตนาที่จะแสดงข้อความเพื่อปฏิบัติการตามหน้าที่ แต่การให้ข่าวต่อสื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปเกินขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และไม่ได้กระทำโดยสุจริต เนื่องจากรู้อยู่แล้วว่าผู้ต้องหาเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เมื่อยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดจึงยังไม่แน่นอนว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่

2) ความผิดฐานดูหมิ่น

“ดูหมิ่น” หมายถึง ถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอายขายหน้า ซึ่งอาจทำด้วยวาจา หรือ กิริยาท่าทาง หรือ โฆษณาก็ได้

“ซึ่งหน้า” หมายถึง ต่อหน้าผู้ถูกดูหมิ่น คือการทำให้ผู้ถูกกระทำรู้ แต่ไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าโดยตรง อาจจะทำลับหลังแต่อยู่ในระยะที่ผู้ถูกกระทำอาจได้ยินได้

“ด้วยการโฆษณา” หมายถึง ด้วยการทำให้แพร่หลาย คือเป็นการดูหมิ่นในลักษณะการป่าวร้องให้รู้กันหลายๆ คน

การประจานผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าจะเป็นการนำผู้ถูกกล่าวหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งนำป้ายชื่อ หรือทำป้ายเขียนข้อความที่เป็นการแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นคนไม่ดีไว้ที่ด้านหน้าของผู้ต้องหา ก็ถือเป็นการดูถูกเหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับความอับอายด้วยการป่าวประกาศให้เป็นที่รู้กันโดยทั่วไป การกระทำดังกล่าวจึงครบองค์ประกอบความผิดฐานดูหมิ่นตามมาตรา 393

3) ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษ...”

¹⁰³ เทียบเคียงได้กับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2012/2517 จำเลยพูดกับบุคคลที่สามกล่าวหาว่าโจทก์ร่วมกับพวก ลักเป็ดของจำเลยไปแก๊งกิน โดยจำเลยไม่มีพยานหลักฐานใดที่จะดำเนินคดีเอาความต่อโจทก์ร่วมกับพวกได้ คำพูดของจำเลยจึงไม่มีมูลความจริง แต่จำเลยกล่าวขึ้นชั้นประจานให้บุคคลอื่นหลงเชื่อว่าความจริงโจทก์ร่วมกับ พวกลักเป็ดของจำเลยยอมเป็นการใส่ความ ทำให้โจทก์ร่วมเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นและเกลียดชังรังเกียจต่อความ ประพฤติอันเสื่อมเสียของโจทก์ร่วมได้ จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท.

การปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบที่จะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดอาจเสียหายแก่ราชการก็ได้ ไม่ต้องเป็นการคิดร้ายต่อเอกชนผู้ใดผู้หนึ่ง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องถึงกับเป็นการกลั่นแกล้งหรือไม่ต้องทำโดยทุจริต¹⁰⁴

กรณีที่มีระเบียบของทางราชการกำหนดไว้โดยชัดเจน เช่น ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำป้ายชื่อไว้ที่ด้านหน้าของผู้ต้องหาในการแถลงข่าว หากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานฝ่าฝืน ถือได้ว่าเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ จึงต้องรับผิดตามมาตรา 157

ตัวอย่าง เช่น นายอำเภอส่งตัวผู้ต้องหาเล่นการพนันสลากกินรวบไปจังหวัดโดยใส่กุญแจมือให้ตำรวจคุมผ่านตลาดจากอำเภอไปขึ้นรถเพื่อให้อาย เป็นการปราบปรามไม่ใช่ใส่กุญแจมือเพื่อมิให้หนีเป็นการแกล้ง แม้ไม่ใช่การแกล้งเพื่อเหตุส่วนตัวก็เป็นการเกินกว่าเหตุอันควรตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 86 มีความผิดตามมาตรา 157¹⁰⁵

4) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 บัญญัติว่า “ผู้ใดในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล กระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษ...” การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งทำป้ายชื่อแขวนไว้ที่ด้านหน้าของผู้ต้องหา การที่เจ้าหน้าที่รัฐให้สัมภาษณ์ต่อนักข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ต้องหา การกระทำนั้นเป็นการกระทำในที่สาธารณะหรือต่อหน้าชุมชน ซึ่งทำให้ผู้ต้องหาได้รับความอับอาย ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 397

4.1.2 ผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งประจานผู้ถูกกล่าวหาต้องรับผิดทางแพ่ง ดังต่อไปนี้

1) ความรับผิดฐานละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

¹⁰⁴ จิตติ ดิงศักดิ์ ก (2536). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. หน้า 1352-1353.

¹⁰⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 744/2501.

คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติโดยชัดแจ้งว่าการกระทำอันใดถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย แต่มีความหมายเพียงว่ามีชอบด้วยกฎหมาย ก็ถ้าได้กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือข้อแก้ตัวตามกฎหมายให้ทำได้แล้วก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ดังนั้น ถ้ากระทำโดยมีสิทธิตามกฎหมาย แม้จะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็ไม่เป็นผิดกฎหมาย¹⁰⁶ อย่างไรก็ตามกรณีที่มีสิทธิที่จะทำได้ แต่ถ้าใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในลักษณะที่มีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำอาจต้องรับผิดตามมาตรา 421 ซึ่งบัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย”

คำว่า “หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง” หมายถึง สิทธิตามธรรมดาที่ยังไม่ได้กล่าวถึง เช่น สิทธิในชื่อเสียงหรือการไม่ให้ใครมาด่าว่า¹⁰⁷

2) หมิ่นประมาททางแพ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดีหรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งคนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย หมายถึง การแสดงข้อความใดๆ ให้บุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอกได้ทราบไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ

สิ่งที่ถูกกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายออกไปนั้น คือข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง ถ้าข้อความนั้นเป็นความจริงย่อมไม่เป็นละเมิดตามมาตรา 423 แต่อาจเป็นละเมิดตามมาตรา 420 หรือ บางกรณีไม่ถือว่าเป็นหมิ่นประมาทตามมาตรา 423 แต่อาจเป็นละเมิดตามมาตรา 420 ได้ เช่น คำด่า เป็นต้น

วรรคสองของมาตรา 423 เป็นข้อยกเว้น ผู้กระทำไม่ต้องรับผิด ซึ่งหมายถึงเฉพาะการกล่าวหรือไขข่าววิธีส่งข่าวสารเท่านั้น และผู้ส่งข่าวกับผู้รับข่าวจะต้องมีทางได้เสียโดยชอบเกี่ยวกับข่าวสารนั้นด้วย

¹⁰⁶ ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2538). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 15.

¹⁰⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 124/2487.

เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาของศาลแสดงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ต้องหาออกมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หรือให้สัมภาษณ์ต่อนักข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ถือว่าเป็นการไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้ถูกกล่าวหา เพราะการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในลักษณะประจานเท่ากับเป็นการประกาศความชั่วของผู้นั้นให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ทั้งๆ ที่ศาลยังมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำผิดหรือไม่ การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมเป็นละเมิดหรือหมิ่นประมาทตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 420 และ 423

4.1.3 ผลตามความผิดตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน¹⁰⁸ เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจต้องรับผิดชอบทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 93, 131 และ 132 ดังต่อไปนี้

มาตรา 93 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดบันทึกภาพ แพร่ภาพ พิมพ์รูป หรือบันทึกเสียง แพร่เสียงของเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด หรือโฆษณาข้อความซึ่งปรากฏในทางสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือในทางพิจารณาคดีของศาลที่อาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุลของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือโฆษณาข้อความเปิดเผยประวัติการกระทำความผิดหรือสถานที่อยู่ สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษาของเด็กหรือเยาวชนนั้น

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยได้รับอนุญาตจากศาล หรือการกระทำที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

มาตรา 131 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานมีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และได้รู้ความลับของผู้อื่นเพราะการปฏิบัติการตามหน้าที่ การกระทำโดยประการใดๆ อันมิชอบด้วยหน้าที่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับนั้น โดยประการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ผู้ใดต้องระวางโทษ...”

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ให้ความหมายของ คำว่า “เด็ก” ไว้ว่าหมายถึงบุคคลอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบสี่ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” หมายถึง บุคคลอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์.

มีข้อสังเกตว่าพนักงานสอบสวนถือเป็นเจ้าพนักงานตามความหมายในมาตรา 132 ข้างต้น เนื่องจากมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

4.1.4 โทษทางวินัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางวินัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจสำหรับกรณีที่มีการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในลักษณะประจานมีดังนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477 มาตรา 5 บัญญัติว่า “การกระทำผิดวินัยตำรวจนั้นท่านให้หมายความถึงการกระทำดังกล่าวต่อไปนี้

1) คือ ขัดจีน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมาย

3) ไม่ประพฤติตนให้เคร่งครัดต่อมรรยาทและระเบียบแบบแผนของตำรวจ

8) ไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตามโทษานุโทษ

12) ประพฤติผิดวินัยข้าราชการพลเรือน ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้อยู่”

นอกจากนี้ ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีได้กำหนดลักษณะการกระทำที่ถือว่าผิดวินัยไว้ในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

ลักษณะที่ 1 บทที่ 1 ว่าด้วยประพฤติและระเบียบวินัย ข้อ 2 กำหนดว่า

“ข้อ 2 การกระทำผิดวินัยของตำรวจนั้นหมายความว่ารวมถึงการกระทำดังจะกล่าวต่อไปนี้

1) คือ ขัดจีน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมาย

8) งดเว้นไม่ตักเตือนสั่งสอนหรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะกระทำผิดตามโทษานุโทษ

12) ประพฤติผิดวินัยข้าราชการพลเรือน ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ใช้อยู่คือ

1) ต้องรักษาวินัยโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยจักต้องได้รับโทษตามที่บัญญัติไว้

6) ต้องรักษาความลับของทางราชการ

การเปิดเผยความลับของราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง
เป็นความผิดวินัยร้ายแรง

การดูหมิ่นเหยียดหยามกดขี่ข่มเหงราษฎรเป็นความผิดวินัยร้ายแรง

18) ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ส่งเสริมและดูแลระมัดระวังให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติ
ตามวินัย ผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา ๓ โดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้นั้น
กระทำผิดวินัย”

เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยตำรวจจะต้องรับทัณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8
แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477 ซึ่งกำหนดว่าทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัย
ตำรวจ ได้แก่

- 1) ภาคทัณฑ์
- 2) ทัณฑกรรม
- 3) กักขัง
- 4) กักขัง
- 5) จำขัง
- 6) ลงโทษตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อความรับผิดชอบทางอาญาด้วยการปิดป้ายชื่อไว้ที่ด้านหน้าของ
ผู้ต้องหาขณะนำออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนซึ่งประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีกำหนด
ห้ามไว้ชัดเจน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังฝ่าฝืนกระทำไปต่างๆ ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือเวียน
กำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่วางไว้โดยเคร่งครัดหลายครั้ง¹⁰⁹ แล้วก็ยังมิ

¹⁰⁹ 1) หนังสือกรมตำรวจ ที่ 0601 (ป)/273 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2540 เรื่องกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการ
ให้ข่าว การแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

2) หนังสือกรมตำรวจ ที่ 0625.23/11412 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2540 เรื่องกำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับให้
ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

3) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ 0007.23/7033 ลงวันที่ 25 มิถุนายน 2542 เรื่อง กำชับ
การปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ต้องหาในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าวต่อสื่อมวลชน

4) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0002.62/335 ลงวันที่ 14 มกราคม 2543 เรื่อง กำชับการปฏิบัติ
เกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้เสียหายในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าว

5) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ 0025.43/648 ลงวันที่ 26 มกราคม 2543 เรื่อง กำหนด
แนวทางในการชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีสื่อมวลชนเสนอข่าวพาดพิง

6) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0025.43/202 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2544 เรื่อง กำหนดแนวทางการ
ปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

การฝ่าฝืนอีก การกระทำดังกล่าวถือเป็นการกระทำที่ผิดต่อวินัย เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนี้การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งทำป้ายชื่อไว้ที่ด้านหน้าของผู้ต้องหาหรือให้สัมภาษณ์ต่อนักข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามราษฎรจนผู้บังคับบัญชาย่อมมีอำนาจสั่งลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดวินัยดังกล่าวตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477 มาตรา 8 ได้

สำหรับกรณีของพนักงานอัยการ อาจต้องได้รับโทษทางวินัย เพราะการให้ข่าวกรณีที่ประโยชน์สาธารณะในการรับข่าวเกี่ยวกับคดีของประชาชนมีน้ำหนักน้อยกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา หรือให้ข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลย¹¹⁰ เป็นการดูหมิ่นและเหยียดหยามผู้นั้น

4.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิตามกฎหมายต่างประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

ในกฎหมายต่างประเทศที่จะได้กล่าวถึงมาแล้ว การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนำผู้ต้องหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และให้สัมภาษณ์ในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ต้องหานั้น มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดอย่างชัดเจน รวมถึงกำหนดวิธีการในการให้สัมภาษณ์หรือจัดแถลงข่าวด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย มีข้อสังเกตดังนี้

1) ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ การพิจารณาคดีกระทำโดยลูกขุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ศาลเชิญให้มานั่งฟังการสืบพยานและทำหน้าที่พิจารณาชี้ขาดข้อเท็จจริงถึงความถูกผิดของจำเลย ดังนั้นการใช้ถ้อยคำหรือการกระทำที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาดูเสมือนเป็นผู้กระทำผิด เช่น การเปิดเผย

7) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0006.42/1422 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 เรื่อง คำสั่งการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

8) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0025.43/4986 ลงวันที่ 19 กันยายน 2545 เรื่อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

9) หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0007.23/10212 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2547 เรื่อง คำสั่งแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิดเหตุที่มีข้าราชการตำรวจเกี่ยวข้อง ขอ เฉพาะข้อ 4

10) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

11) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไขเพิ่มเติม).

¹¹⁰ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้บริการข่าวสาร พ.ศ. 2537, ข้อ 4.

คำรับสารภาพของผู้ต้องหายอมทำให้ลูกขุนมีอคติและส่งผลให้จำเลยไม่ได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม ด้วยเหตุนี้ประเทศอังกฤษจึงมีกฎหมายควบคุมการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจน โดยศาลใช้มาตรการลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลต่อการเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประจาน ผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่ชั้นสอบสวน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ในชั้นสอบสวนยังไม่มียกเว้นของกฎหมาย ที่ควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน คงมีแต่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ห้ามไม่ให้ปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดให้มีการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และให้ข่าวในลักษณะการใช้ถ้อยคำหรือการกระทำที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด แม้จะยังไม่ถึงกับเป็นการละเมิดอำนาจศาลในกฎหมาย แต่ก็เป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยหน้าที่ได้

2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

การนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติในการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ข่าวต่อสื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์การจำกัดการรายงานข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเกี่ยวกับคดี จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาชี้ขาดข้อเท็จจริงของลูกขุนเพราะการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ทำให้ไม่สามารถคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นลูกขุนที่เที่ยงธรรมปราศจากอคติความลำเอียงได้เท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรม และการควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำโดยการจำกัดบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข่าวเกี่ยวกับคดีอาญา ซึ่งเป็นการให้ข่าวที่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกประจานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม โดยถือว่าแม้จะเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเปิดเผยข่าวสารให้ประชาชนหรือสื่อมวลชนได้ทราบ แต่การเปิดเผยหรือให้ข่าวโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่เป็นการแทรกแซงการดำเนินกระบวนการพิจารณา หรือทำให้สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเที่ยงธรรมปราศจากอคติได้รับกระทบกระเทือน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ให้ข่าวจะต้องไม่เปิดเผยหรือให้ข่าวที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ถูกกล่าวหาในครั้งก่อนๆ รวมทั้งไม่ส่งเสริมหรือช่วยเหลือสื่อมวลชนในการถ่ายรูปหรือแพร่ภาพของผู้ถูกกล่าวหาทางโทรทัศน์ในระหว่างที่อยู่ในความควบคุม จึงเห็นได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดมีผลกระทบต่อคดี เพราะอาจทำให้ลูกขุนเกิดอคติจนทำให้จำเลยไม่ได้รับการพิจารณาโดยเที่ยงธรรม สหรัฐอเมริกาจึงควบคุมการให้ข่าวของเจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหา ย่อมทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กล่าวถ้อยคำต้องรับผิดชอบหมิ่นประมาทด้วย

ในขณะที่ตามกฎหมายไทย มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าวแก่สื่อมวลชน แต่ดูเหมือนว่าข้อกำหนดดังกล่าวยังไม่รับการคำนึงถึงในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีทั่วไปเท่าใดนัก

3) ประเทศเยอรมนี

กฎหมายเยอรมันมีบทบัญญัติที่คุ้มครองมิให้การกระทำใดๆ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทบต่อเกียรติของผู้ถูกกล่าวหา แม้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้กำหนดเรื่องการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้ แต่มีกฎหมายกำหนดโทษเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนที่มีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองชื่อเสียง เกียรติยศและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลไว้ ดังเช่นใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 823 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น และในวรรคสอง กำหนดว่าผู้ใดทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ถ้าผู้ฝ่าฝืนไม่มีส่วนผิดในการกระทำผิด ผู้ฝ่าฝืนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบเท่าที่ได้กระทำ และในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนี มาตรา 186 กำหนดว่าผู้ใดกล่าวยืนยันหรือทำให้แพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลอื่นอันเป็นการดูถูกหรือทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงในสังคมหรือเสียหายต่อความน่าเชื่อถือต้องถูกลงโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท ถ้าการหมิ่นประมาทได้กระทำโดยเปิดเผยหรือทำให้แพร่หลายโดยการเขียน การวาดภาพ หรือรูปภาพ ต้องระวางโทษ รวมทั้งในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 353 B (1) กำหนดว่า ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานหรือเคยเป็นเจ้าพนักงานเปิดเผยความลับในหน้าที่ราชการซึ่งตนดูแลรับผิดชอบอยู่โดยปราศจากอำนาจและโดยการกระทำเช่นนั้นทำให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะโดยส่วนรวม ต้องรับผิดในทางอาญาเช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่ากฎหมายเยอรมนีได้มีบทกำหนดบทลงโทษต่างๆ ไว้ ว่าถ้อยคำที่กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญาถือเป็นการหมิ่นประมาท บุคคลนั้นตามประมวลกฎหมายอาญา ทำให้สามารถควบคุมไม่ให้มีการเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการประจานผู้ถูกกล่าวหาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ดังเช่นที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ส่วนหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของเยอรมนีนั้นเป็นไปในทางเดียวกับหลักความรับผิดทางละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ทางปฏิบัติของไทยกลับไม่เคร่งครัดเหมือนของเยอรมนี ทำให้อำนาจบังคับของกฎหมายตามหลักประกันสิทธิดังกล่าวไม่มีความศักดิ์สิทธิ์เท่าที่ควร

4.3 การจำกัดขอบเขตของเจ้าหน้าที่งานในกระบวนการยุติธรรมในการแถลงข่าวคดีอาญา

เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคดีอาญาให้ประชาชนทราบ ซึ่งการเปิดเผยดังกล่าวสอดคล้องกับสิทธิที่จะรับรู้ของสาธารณชน แม้ข้อมูลบางอย่างจะเป็นการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหา แต่ก็มีคามจำเป็นที่ต้องแจ้งให้ประชาชนทราบว่ามีการกระทำผิดอันมีลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายเพื่อประชาชนจะได้ระมัดระวัง หรือเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือหาตัวผู้กระทำผิด ซึ่งตัวอย่างที่กล่าวมานี้ถือเป็นกรณีที่ประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ข่าวสารคดีอาญาของประชาชนมีน้ำหนักเหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา แต่เมื่อใดก็ตามที่ผู้ต้องหาได้รับการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่จะรับรู้ต่อไป เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมไม่มีอำนาจที่จะกระทำ เพราะส่วนที่เกินความจำเป็นนั้นกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา โดยการเปิดเผยต้องมีขอบเขตในการใช้อำนาจในการเปิดเผยข้อมูล เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเลือกมาตรฐานที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อบุคคลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของรัฐให้มากที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนย่อมสะท้อนหรือตอบสนองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ประการหนึ่งก็คือ สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร (Right to know) นั้นย่อมหมายความว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิในการบริโภคข่าวสารข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในแต่ละวัน แต่ในขณะที่เดียวกันบุคคลย่อมมีสิทธิพื้นฐานอีกประการหนึ่งคือ สิทธิส่วนบุคคล (Right to privacy) ซึ่งก็คือสิทธิที่รับรองความมีอิสระเสรีของประชาชนในการที่จะมิให้บุคคลอื่นล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลของเขาได้ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Right to know) กับสิทธิส่วนบุคคล (Right to privacy) อาจขัดแย้งกันได้ หากการให้ข่าวสารคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำโดยมิได้คำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอาจเป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ เช่น การแถลงข่าวจับกุมผู้ถูกกล่าวหา การอนุญาตให้มีการเผยแพร่ภาพ หรือชื่อสกุลของผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น

มาตรการควบคุมการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนยังขาดความเหมาะสม เพราะการตัดสินใจในการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ เมื่อมีการยอมรับสารภาพในชั้นสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นคำรับสารภาพที่เกิดขึ้นโดยสมัครใจหรือไม่ก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจจะถามความสมัครใจของผู้ต้องหาที่จะแสดงความยินยอมที่ออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หากว่าผู้ต้องหายินยอม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะนำตัวผู้ต้องหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และในการให้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจก็มักจะให้ข่าวแก่สื่อมวลชนในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา และแม้ว่าผู้ต้องหาจะไม่ให้ความยินยอมในการออกแถลงข่าวต่อ

สื่อมวลชนก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจก็อาจอ้างเหตุผลในทางดุลพินิจว่าการแถลงข่าวดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน และจัดให้มีการแถลงข่าวและให้สัมภาษณ์ในลักษณะที่เป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหาอีกเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะแม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะให้ความยินยอมในการออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนหรือไม่ก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจมักจัดให้มีการแถลงข่าวทั้งสิ้น รวมทั้งในการถามความสมัครใจของผู้ถูกกล่าวหา นั้น การแสดงความยินยอมอาจไม่ได้ มาจากความสมัครใจที่แท้จริงของผู้ต้องหาที่เป็นได้

4.3.1 หลักในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีหลักในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ดังนี้

1) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี

การให้ข่าวยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด หากเกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิของผู้ต้องหาในทางอาญา โดยเฉพาะสิทธิในชื่อเสียงของผู้ต้องหา เพราะการให้ข่าวยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิดนั้น เป็นการประกาศให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าผู้ต้องหากระทำความผิด

(1) ผู้ถูกกล่าวหา

ในการดำเนินคดีอาญานั้น แม้ผู้ต้องหาจะเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง แต่เขายังไม่ใช่ผู้กระทำผิดในสายตาของกฎหมายจนกว่าจะพิสูจน์ความผิดให้สิ้นสงสัย เป็นไปได้ว่าผู้ต้องหากระทำไปเพราะป้องกัน หรือมีเหตุสุดวิสัย การกระทำเช่นนี้ในสายของกฎหมาย ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่เนื่องมาจากการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการยอมรับสารภาพและการให้ความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหา หรือการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ดุลพินิจเห็นสมควรว่าควรนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนได้ ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับทราบข่าวสารทั้งตามหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์หรือตามสื่อต่างๆ ย่อมเกิดความเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ดังที่ได้ทราบมาแล้ว เมื่อผู้ต้องหารับสารภาพ ย่อมทำให้ผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงเชื่อเสียแล้วว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่รัฐนำผู้ต้องหาไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เป็นการทำให้ผู้ต้องหาต้องค่าในสายตาของผู้ที่พบเห็นทำให้ผู้ต้องหาต้องได้รับความอับอาย เสียชื่อเสียง และถูกเกลียดชัง ซึ่งถือเป็นการกระทำในลักษณะประจานหรือหยามเกียรติ ย่อมกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติภูมิ และสถานะทางสังคมของผู้ต้องหา อันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง สิทธิที่จะไม่ถูกประจานหรือหยามเกียรติ เพราะการแถลงข่าวเป็นการยืนยันหรือ

ประจําความผิดของผู้ต้องหาโดยตรง สิทธิในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนี้ ปกติก่อถือว่าเป็นสิทธิที่ไม่อาจสละได้ ดังนั้น ไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะสมัครใจให้เจ้าหน้าที่นำตัวมาแถลงข่าวหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิดังกล่าว

ตัวอย่าง เช่น กรณีที่ นายวีระ รอดชีวัน รองผู้ว่าราชการจังหวัด อ่างทอง พร้อมด้วย พล.ต.ต. วิสุทธิ วานิชบุตร ผบก.ภ.จว. อ่างทอง และ พ.ต.อ. สุรินทร์ ทับพันบุผา รอง ผบก. ภ.จว. อ่างทอง ร่วมกันแถลงข่าวจับกุม นายสมพงษ์ ฟ้าฮาด และนายศักดิ์ศิลป์ ยินดี พร้อมของกลางยาบ้า 38,000 เม็ด สอบสวนผู้ต้องหาให้การสารภาพ โดยก่อนแถลงข่าว พล.ต.ต. วิสุทธิ สั่งการให้เจ้าหน้าที่พิมพ์ป้ายชื่อผู้ต้องหาวางบนโต๊ะ ใช้ชื่อว่า “เคนมนุษย์” และ “อมมนุษย์” มาให้ผู้ต้องหาเลือกว่าใครจะใช้ชื่อใด ตามกรณีดังกล่าวนี้เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่า ในกรณียาเสพติดในลักษณะดังกล่าว เจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติหน้าที่ มักจะนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวเพื่อเป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งในกรณีนี้ที่เจ้าหน้าที่รัฐนำป้ายชื่อว่า “เคนมนุษย์” และ “อมมนุษย์” มาวางไว้แทนป้ายชื่อผู้ถูกกล่าวหา นั้น นอกจากจะเป็นการประจําความผิดที่ยังไม่อาจสรุปได้ชัดเจนแล้ว ยังเป็นการหมิ่นและหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกกล่าวหาอย่างยิ่งด้วย จากกรณีดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า เป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักกฎหมายโดยชัดเจน เนื่องจากไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งในทางปฏิบัติที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนโดยสรุปเพียงลักษณะแห่งการกระทำผิด ผลการจับกุม วิธีที่ใช้กระทำความผิดเท่านั้น ห้ามมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนโดยเด็ดขาดเพื่อเคารพสิทธิการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหา ยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด อีกทั้งห้ามมีการเปิดเผยชื่อจริง หรือลักษณะบ่งเฉพาะของผู้ถูกกล่าวหาด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้กลับสู่สังคมอย่างปกติ

ดังนั้น ตราบไต่ที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลของศาลว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด เจ้าหน้าที่รัฐจึงต้องไม่ใช่ดุลพินิจในการให้ข่าวในลักษณะที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา เพราะการกระทำนั้นมีลักษณะของการละเมิดสิทธิ กล่าวคือ การให้ข่าวยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นการในทางเป็นโทษต่อผู้ต้องหา คือทำให้ผู้ต้องหาต้องด้อยค่าลง อันเป็นผลร้ายกับผู้ต้องหา เพราะแม้ในการที่บุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่มีอำนาจที่จะมาเปิดเผยต่อสาธารณชนในลักษณะที่ทำให้เขาถูกดูหมิ่นเหยียดหยามได้เลย และการที่ต้องกระทำต่อหน้าสาธารณชนยังเป็นการประจําผู้ต้องหา เพราะการที่เจ้าหน้าที่รัฐให้ข่าวยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิด โดยเปิดเผยชื่อ นามสกุล อีกทั้งยังไม่มีการปกปิดใบหน้าของผู้ต้องหาให้มิดชิดทำให้ผู้ต้องหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำความผิด อันเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยามอย่างมาก และเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลง

(2) ผู้เสียหาย

ส่วนกรณีผู้เสียหายหรือครอบครัวของผู้เสียหาย โดยเฉพาะในคดีเกี่ยวกับความผิดทางเพศอาจจะเป็นเรื่องพูดคุยวิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลอื่นทำให้บุคคลเหล่านั้นต้องได้รับความอับอายและเสียชื่อเสียงเช่นเดียวกัน เช่น คดีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา หากมีการนำตัวผู้ต้องหาข่มขืนมาปรากฏต่อหน้าสาธารณชนจะให้ผู้เสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียง ต้องได้รับความอับอายและทรมานทางด้านจิตใจเพิ่มมากขึ้น ส่วนบุคคลที่เป็นพยานก็อาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย

กรณีที่มีการจัดแถลงข่าวคดีแอบถ่ายคลิปวิดีโอ นักร้องที่มีชื่อเสียง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีการเปิดเผยข้อมูลคดีของผู้เสียหายทั้งคู่ เช่น สถานที่เกิดเหตุ วันเวลา เป็นต้น และเนื่องจากผู้เสียหายเป็นผู้มีชื่อเสียง จึงส่งผลกระทบต่อให้มีคนสนใจเรื่องดังกล่าวและพยายามหาคลิปวิดีโอดังกล่าวมาดูกันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้ผู้เสียหายทั้งคู่ได้รับความอับอายต้องให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์ที่ตนเป็นผู้เสียหายทั้งน้ำตา ซึ่งในกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความอับอายอย่างมากเนื่องจากเป็นผู้หญิงรวมทั้งยังเป็นผู้มีชื่อเสียงในด้านบันเทิง ผู้เขียนจึงมีความเห็นในกรณีนี้ว่า การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐเปิดเผยข้อมูลของผู้เสียหายนี้ไม่เหมาะสม เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหาย และทำให้ผู้เสียหายอับอายและเสียชื่อเสียงอีกด้วย

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ควรต้องคำนึงถึงความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับหากได้มีการแถลงข่าวเปิดเผยข้อมูลในคดีแก่สื่อมวลชนแล้วจะส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายมากน้อยเพียงใด ซึ่งหากว่าส่งผลกระทบด้านลบต่อผู้เสียหายมากกว่าประโยชน์ในการให้ข้อมูล เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ควรใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยข้อมูล เช่น ชื่อ สถานที่ทำงาน และที่อยู่ แก่สื่อมวลชน เพื่อเป็นการรักษา คุ้มครอง และเยียวยาชื่อเสียงและจิตใจแก่ผู้เสียหายในคดี

(3) บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องหา ในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย โดยเฉพาะความเสียหายแก่ชื่อเสียงมีความสำคัญมากต่อบุคคลเหล่านี้ เพราะต้องถูกสังคมประณามเท่ากับได้รับผลร้ายตามไปด้วยทั้งที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด เพราะเป็นบุคคลใกล้ชิดตัวผู้ต้องหา จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน สาธารณชนมักจะเชื่อแล้วว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริง หากมีการนำเสนอข่าวจนเป็นที่รู้กันเป็นการทั่วไปย่อมทำให้ครอบครัวของผู้ต้องหา ไม่ว่าจะบิดา มารดา ภรรยา บุตรและญาติพี่น้องมักจะได้รับผลร้ายไปด้วยไม่มากก็น้อย เช่น อาจทำให้ต้องได้รับความอับอาย หรืออาจกลายเป็นที่รังเกียจของบุคคลรอบข้าง โดยเฉพาะคดีที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคม ยังมีชื่อเสียงมาก ยิ่งได้รับ

ความอับอายมาก จนบางครั้งต้องย้ายที่อยู่หนี ส่งผลให้พวกเขาต้องได้รับผลร้ายเสมือนกับว่าตกเป็น ผู้กระทำผิดเสียเองก็อาจได้รับผลกระทบด้วยส่งผลให้ต้องทนทุกข์ทรมาน

การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงควรมีขอบเขตที่ชัดเจนและกระทำใน ช่วงเวลาที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย กล่าวคือ ควรให้ข่าวแก่สื่อมวลชนอย่างระมัดระวัง โดย คำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นสำคัญ เนื่องจากบุคคลดังกล่าวยังเป็นเพียงผู้ต้องสงสัยเท่านั้น ไม่ใช่ผู้ที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำผิด อีกทั้งการแถลงข่าวควรกระทำขึ้นในช่วงเวลาภายหลังที่ศาล มีคำพิพากษาแล้วว่า บุคคลนั้นกระทำความผิด โดยพิจารณาถึงลักษณะแห่งการกระทำความผิดว่า หากมีการแถลงการกระทำของผู้กระทำผิดนั้น จะเกิดประโยชน์แก่สังคมหรือไม่ หรือมีประโยชน์ มากน้อยเพียงใด หากลักษณะของการกระทำผิดเป็นเพียงข่าวอาชญากรรมในลักษณะที่เคยเกิดขึ้น มาแล้ว ละไม่เกิดประโยชน์ในการเตือนภัยใดๆ แก่สังคม ก็ไม่ควรนำมาเป็นประเด็นในการแถลงข่าว เพราะ ไม่เฉพาะเพียงผู้ต้องหาและครอบครัวของผู้ต้องหาเท่านั้นที่อาจได้รับผลกระทบ แต่ยังมีบุคคล อื่นที่เกี่ยวข้องและอาจได้รับผลกระทบด้วย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวของผู้เสียหาย และตัวผู้เสียหาย เองก็อาจได้รับผลกระทบด้วย

การให้ข่าวยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด นอกจากจะมีความเสี่ยงต่อการ ละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาแล้ว อาจเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิของผู้เสียหาย พยาน และครอบครัวของ ทั้งผู้ต้องหาและผู้เสียหาย

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้ข่าวเป็นการยืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหา เป็นผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องใช้ดุลพินิจเปรียบเทียบระหว่างประโยชน์สาธารณะ กับการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลว่าสิ่งไหนสำคัญกว่ากัน มิเช่นนั้นอาจจะละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาและ บุคคลที่เกี่ยวข้องได้

4.3.2 จุดประสงค์หลักในการแถลงข่าวของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่

เนื่องจากการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนอยู่ภายใต้ความ ควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียว การกระทำจึงขาดการตรวจสอบซึ่งกันและกัน อาจไม่โปร่งใส ซึ่งนับว่าเป็นจุดบกพร่องในทางปฏิบัติที่เป็นปัญหาอย่างยิ่ง กล่าวคือ แม้นในปัจจุบันกฎหมายไทยจะ ยังไม่มีกฎหมายที่ระบุเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อ สื่อมวลชนไว้อย่างชัดเจนและมีสภาพบังคับ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตาม แต่ก็มิระเบียนหน่วยงาน และโทษทางวินัยระบุว่ากรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางวินัย แต่ปรากฏว่า ในทางปฏิบัตินอกจากจะไม่ถูกลงโทษแล้ว บางครั้งยังได้รับความดีความชอบส่งผลให้ได้รับความ เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานอีกด้วย

ตัวอย่าง เช่น คดีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผู้เป็นเจ้าของพนักงานของรัฐแกล้งข่าวดื้อต่อสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนเชื่อว่า โจทก์ใช้ตำแหน่งหน้าที่ไม่ชอบ ทูจริต เรียกรับผลประโยชน์ซึ่งทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ต้องเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ขอให้ลงโทษจำเลยฐานหมิ่นประมาท คดีนี้ศาลพิพากษายกฟ้อง โดยให้เหตุผลว่าในการแกล้งข่าวดื้อ จำเลยไม่ได้มีลักษณะใส่ความยืนยันว่า โจทก์เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ไม่ชอบ และให้เหตุผลอีกประการหนึ่งว่าไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเรื่องอื่นใดที่จะชี้ได้ว่าจำเลยมีเจตนาร้าย จึงจกกลับแก้ใส่ความโจทก์โดยไม่สุจริต ดังนั้น การแกล้งข่าวดื้อของจำเลยไม่เป็นการหมิ่นประมาทโจทก์¹¹¹ จากการวิเคราะห์คำพิพากษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การนำผู้ถูกกล่าวหาออกแกล้งข่าวดื้อต่อสื่อมวลชนนั้น การกระทำดังกล่าวจะต้องพิจารณาถึงเจตนาที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นหลัก หากว่าการแกล้งข่าวดื้อมีขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมก็ถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม และไม่กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น

ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแกล้งข่าวดื้อต่อสื่อมวลชน ผู้เขียนมีความเห็นว่า เจ้าหน้าที่รัฐควรใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า จุดประสงค์ของการจัดแกล้งข่าวดื้อแต่ละครั้งกระทำเพื่อวัตถุประสงค์ใด ให้ประโยชน์มากกว่าผลเสียที่จะได้รับหรือไม่ หากมีการจัดแกล้งข่าวดื้อจะส่งผลดีต่อรูปคดีหรือเป็นการเตือนภัยแก่สาธารณชน ก็สมควรจัดให้มีการแกล้งข่าวดื้อ แต่หากว่าวัตถุประสงค์กระทำขึ้นเพียงเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลงาน ก็ไม่สมควรจัดขึ้น

4.3.3 ผลกระทบต่อความยุติธรรมของคดี

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา องค์กรที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นองค์กรที่ต้องใช้ดุลพินิจเป็นหลัก ซึ่งตามหลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ตั้งแต่ขั้นก่อนพิจารณาคดี และในชั้นพิจารณาคดี ด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรให้มีเหตุอื่น ให้เข้ามามีผลกระทบต่อดุลพินิจในการตัดสินใจ แต่ว่าการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแกล้งข่าวดื้อต่อสื่อมวลชนนั้นเป็นผลมาจากการยอมรับสารภาพของผู้ถูกกล่าวหาและเป็นความยินยอมของผู้ถูกกล่าวหาหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาให้การรับสารภาพและคดีดังกล่าวเป็นประโยชน์สาธารณะ จึงจัดให้มีการแกล้งข่าวดื้อขึ้น เมื่อปรากฏเป็นภาพข่าวเผยแพร่ต่อสาธารณชนย่อมทำให้ผู้รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับรู้และอาจมีผลต่อการใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจของผู้พิจารณาโดยตรงไม่มากนักน้อย กล่าวคือ เมื่อมีการนำผู้ถูกกล่าวหาออกแกล้งข่าวดื้อต่อสื่อมวลชน อาจส่งผลถึงดุลพินิจในการตั้งฟ้องหรือไม่ฟ้องของอัยการซึ่งหาก

¹¹¹ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ คดีหมายเลขดำที่ 5572/2550 คดีหมายเลขแดงที่ 5593/2551.

อัยการเจ้าของสำนวนเชื่อตามและมีความเห็นควรสั่งฟ้อง หากผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงแล้ว อาจไม่ได้รับความยุติธรรม แต่หากสาธารณชนเชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด แต่อัยการเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ก็อาจเป็นที่เคลือบแคลงสงสัยต่อสาธารณชนว่าอัยการมีส่วนได้เสียหรือไม่สำหรับการพิจารณาคดีของผู้พิพากษานั้น อาจทำให้ศาลโน้มเอียงเกิดอคติซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมในภายภาคหน้า และทำให้กระบวนการยุติธรรมขาดความน่าเชื่อถือ เช่น ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงแต่กฎหมายอาจเห็นว่าไม่ผิด เพราะมีสิทธิป้องกัน หรือ วิกฤตริตขณะก่อเหตุ ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่การนำผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เป็นการโน้มน้ำหนักให้ศาลเชื่อในเชิงอคติก่อนแล้ว เพราะจากภาพข่าวหรือบทสัมภาษณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้ข่าวผ่านสื่อมวลชนนั้น ย่อมทำให้ศาลโน้มเอียงเพราะเชื่อ ดังนั้นในการพิจารณาคดี ผู้พิพากษามีอคติก่อน ทั้งที่ในบางคดีผู้ต้องหาอาจจะไม่ผิด เพราะถูกบังคับ แต่ในที่สุดศาลอาจตัดสินลงโทษผู้ต้องหาว่าผิดให้ต้องรับโทษ ซึ่งหากเป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริงก็ดีไป แต่ถ้าเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ต้องทำให้เขาได้รับผลร้ายถูกต้องโทษโดยไม่มี ความผิด

ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในชั้นสอบสวนในการจัดแถลงข่าวจึงมีความสำคัญอย่างมาก ที่จะส่งผลกระทบต่อดุลพินิจในชั้นศาล เพราะการที่ศาลเคยเห็นภาพการแถลงข่าวจากสื่อต่างๆ มาแล้ว ศาลอาจมีอคติ เกิดความเชื่อและคล้อยตามได้ ส่งผลให้ขณะพิจารณาคดีอาจมีจิตใจโน้มเอียงเชื่อตามสิ่งที่ตนได้รับรู้ ทั้งที่พยานหลักฐานส่วนอื่นอาจยังมีข้อสงสัยอยู่ก็ตาม เท่ากับเป็นการทำลายหลักการพิสูจน์พยานหลักฐานที่ต้องรับฟังจนปราศจากข้อสงสัย เพราะฉะนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐในชั้นสอบสวนจึงควรใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมในการเปิดเผยข้อมูลหรือการให้ข่าว เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมต่อคดีนั้นๆ ได้

4.3.4 ขอบเขตในการแถลงข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

แม้จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องแจ้งข่าวคดีอาญาให้สาธารณชนทราบเพื่อประโยชน์สาธารณะในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอันเป็นการสอดคล้องกับสิทธิที่จะรับรู้ของสาธารณชน แต่การแจ้งข่าวของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีขอบเขตเพื่อมิให้กระทบสิทธิส่วนบุคคลและการกลับเข้าสู่สังคมของผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งมิให้กระทบต่อความเที่ยงธรรมของผู้พิพากษาและคงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม เพราะหากคำสั่งของพนักงานอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับที่ได้มีการให้ข่าวไว้ อาจทำให้ภาพพจน์การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และพนักงานอัยการเสื่อมเสียไปและทำให้ประชาชนเกิดความเคลือบแคลงใจต่อคำพิพากษาของศาล การนำผู้ถูกกล่าวหาคดีอาญาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน จึงต้องมีขอบเขตด้วยข้อพิจารณาประกอบดังต่อไปนี้

1) การให้ข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่นำผู้ถูกกล่าวหามาแถลงข่าวหรือปิดป้ายชื่อผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งติดต่อให้สื่อมวลชนถ่ายภาพ และนำภาพผู้ต้องหาไปเผยแพร่อันเป็นการกระทำที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงและขัดต่อหลักที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งนี้เพราะการตกเป็นผู้ต้องหาทำให้ดำเนินคดีอาญาเป็นไปด้วยความรีบร้อนเท่านั้น มิใช่ว่าสิทธิของความเป็นมนุษย์จะลดลงไปด้วย นอกจากจะเป็นการเสื่อมเสียต่อสิทธิในชื่อเสียงของผู้ต้องหาแล้ว ยังกระทบต่อการกลับเข้าสู่สังคมของผู้นั้นด้วย รวมทั้งการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวอาจมีผลกระทบต่อภาพพจน์ชื่อเสียงการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยรวม ในกรณีที่มีการพิสูจน์ต่อมาภายหลังว่าผู้ต้องหานั้นไม่ได้กระทำความผิดตามที่ได้มีการแถลง

นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่าคดีที่มีการนำตัวผู้ถูกกล่าวมาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนส่วนใหญ่เป็นคดียาบ้า การเปิดเผยเพื่อให้ประชาชนทราบถึงการกระทำที่เป็นการบ่อนทำลายชาติ แม้จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะในการป้องกันอาชญากรรมมิให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างก็ตาม แต่การเปิดเผยควรมีขอบเขตเฉพาะแหล่งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุม วิธีการลักลอบซื้อขาย กลุ่มลูกค้าที่ติดต่อซื้อเพื่อประโยชน์ในการที่ประชาชนจะได้หลีกเลี่ยงหรือป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานที่หรือกลุ่มบุคคลต้องสงสัย รวมทั้งยังป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย โดยไม่จำเป็นต้องนำผู้ถูกกล่าวหามาแถลงข่าวหรือแพร่ภาพทางสื่อมวลชน เพราะเป็นการกระทำที่กระทบต่อเกียรติของผู้ถูกกล่าวหา และไม่เป็นประโยชน์ต่อการรวบรวมพยานหลักฐาน เพราะคดีดังกล่าวไม่ต้องการผู้เสียหาย

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาคดีอาญา โดยการนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน โดยบางครั้งปิดป้ายชื่อไว้ที่ด้านหลังของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นสิ่งที่ต้องห้าม เพราะไม่มีประโยชน์ต่อสาธารณะ ดังนั้นเพื่อมิให้การเปิดเผยข้อมูลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา และขณะเดียวกันยังคงไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ข่าวคดีอาญาเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การเปิดเผยข้อมูลจึงควรมีขอบเขตที่เหมาะสม

2) การดำเนินคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นด้วย ตามหลักวิธีพิจารณาความอาญาที่ซึ่งต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ ความเป็นเสรีนิยม ความเป็นประชาธิปไตย และต้องมีคุณลักษณะที่เปิดโอกาสให้บุคคลกลับเข้าสู่สังคมได้อีก¹¹² กล่าวคือ วงกรอบอำนาจของเจ้าหน้าที่

¹¹² คณิต ฒ นคร ก (2531). พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527. หน้า 333.

ของรัฐเกี่ยวกับเปิดเผยข้อมูลในคดีอาญาให้เกิดความชัดเจน ทั้งในเรื่องของการให้ข่าว แนวทางปฏิบัติ และโทษของการฝ่าฝืนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างเช่น แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในกรณีของระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดที่กำหนดให้ ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น แต่จะต้องสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และห้ามมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวและห้ามเปิดเผยข้อมูลที่เป็นการสื่อถึงตัวผู้ถูกกล่าวหา การแถลงข่าวของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีกรอบอย่างชัดเจนว่าการแถลงข่าวจะต้องสรุปเพียงประโยชน์ที่ประชาชนควรจะได้รู้เพื่อป้องปรามอาชญากรรมเท่านั้น เช่น ลักษณะการกระทำผิด วิธีการกระทำผิดและของกลางที่ได้จากการจับกุม แต่มีการเปิดเผยข้อมูลได้เฉพาะในบางกรณีที่มีความจำเป็น เช่น ในสหพันธรัฐเยอรมนีนั้น มีรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งใช้ชื่อว่า “XY Ungelost” ความหมายของชื่อรายการโทรทัศน์ดังกล่าวก็คือ “อาชญากรรมนิรนามที่ยังคลี่คลายไม่ได้” เป็นรายการโทรทัศน์ที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างสถานีโทรทัศน์เยอรมันกับสถานีโทรทัศน์สวิส เป็นการดำเนินรายการโดยนำเอาเพิ่มอาชญากรรมสำคัญๆ ที่ยังไม่ทราบตัวผู้กระทำผิดมาออกอากาศเพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนผู้ชมรายการของทั้งสองประเทศให้ช่วยแจ้งเบาะแส รายการนี้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจทีเดียว เป็นการที่วงการสื่อช่วยรัฐอีกทางหนึ่ง¹¹³ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และเพื่อไม่ให้การเสนอข่าวกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม

3) การบัญญัติหลักประกันสิทธิให้ผู้ต้องหา เมื่อมีบทบัญญัติให้อำนาจกระทำแล้ว ย่อมจะต้องมีหลักประกันสิทธิบางประการให้ผู้ต้องหา โดยบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าไม่ว่าในกรณีใดๆ ห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในการนำผู้ถูกกล่าวหาตัวไปแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เพราะนอกจากจะส่งผลเสียต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาเองแล้ว หากว่าการแถลงข่าวนั้นเป็นไปในทางเรียกร้องความสนใจจากสาธารณชน ก็อาจส่งผลเสียต่อส่วนรวมได้ เพราะในทางจิตวิทยานั้น มนุษย์เรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น การเรียกร้องความสนใจในทางบวก (Positive) ไม่เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม แต่หากให้หรือส่งเสริมให้มีการเรียกร้องความสนใจในทางลบ (Negative) ก็จะเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม¹¹⁴ ทั้งนี้หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปแถลงข่าว ก็ต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายความผิดและบทลงโทษเอาไว้

เนื่องจากปัจจุบันองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของไทย ยังไม่ค่อยระมัดระวังในการให้ข่าวและบริการข่าวสารเกี่ยวกับคดี การให้ข่าวหรือบริการข่าวสารจึงมักไม่ใช่การประชาสัมพันธ์

¹¹³ คณิต ฒ นกร. (2553, มิถุนายน). “การอ่านคำพิพากษาคดียึดทรัพย์.” *มติชนสุดสัปดาห์*. หน้า 29.

¹¹⁴ คณิต ฒ นกร. (2553, กรกฎาคม). “การอ่านคำพิพากษาคดียึดทรัพย์.” *มติชนสุดสัปดาห์*. หน้า 29.

(Public relation) หากแต่โน้มไปในทางโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda)¹¹⁵ การจัดตั้งองค์กรหรือเจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมในเรื่องของการให้ข่าวหรือเปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้ถูกกล่าวหาแก่สาธารณชน โดยเฉพาะ เช่น ให้นายความของผู้ถูกกล่าวหาหรืออัยการเข้าร่วมฟังการแถลงข่าว เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและยัง ควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนไปในตัวด้วย

---

¹¹⁵ คณิต ณ นคร. (2553, มิถุนายน). “การอ่านคำพิพากษาศีษัตร์พัย.” มติชนสุดสัปดาห์. หน้า 30.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มีหลักสำคัญสามประการ คือ การดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ และการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่ถูกกล่าวหา การนำผู้ถูกกล่าวหามาแถลงข่าวเพื่อในลักษณะที่ยืนยันความผิดดังที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์ทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์ในประเทศไทยนั้น พิจารณาในมุมหนึ่งอาจเห็นได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม คือ เป็นการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งวิธีการกระทำความคิด เพื่อเป็นการป้องกันสังคม แต่ในอีกแง่หนึ่งนั้นการกระทำดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคล เพราะนอกจากการกระทำดังกล่าวจะเป็นการขัดต่อหลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งการกระทำดังกล่าวยังเป็นการกระทบต่อการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี อันทำให้การพิจารณาพิพากษาเกิดความไม่ยุติธรรม และกระทบต่อความสงบสุขของสังคมโดยรวมได้

ปัจจุบัน แม้ว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญานั้นจะมีฐานะเป็นประธานแห่งคดี แต่การแถลงข่าวที่เป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือแม้แต่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษา ก็ถือเป็นการประจานความผิดของผู้ถูกกล่าวหา อีกทั้งการแถลงข่าวหรือการให้ข่าวรวมตลอดถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ได้กระทำ กำลังทำ หรือกำลังจะกระทำนั้น หาใช่การประชาสัมพันธ์ (Public relation) ไม่ หากแต่โน้มไปในทางการ โฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) โดยโฆษณาว่าองค์กรของตนมีความเก่งกาจในการปราบปรามอาชญากรรม¹¹⁶ ทำให้เกิดการแถลงข่าวที่เป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหาอยู่เป็นประจำ ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะทำได้เพราะส่งผลต่อสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เนื่องมาจากการแถลงข่าวดังกล่าวมักเป็นไปในแนวทางที่ยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา เมื่อสาธารณชนได้รับรู้จึงทำให้เกิดอคติแก่ตัวผู้ถูกกล่าวหาขึ้น รวมทั้งผู้พิพากษาผู้มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีซึ่งก็ได้รับรู้การแถลงข่าว

¹¹⁶ คณิต ฌ นคร. (2553, มิถุนายน). “การอ่านคำพิพากษาศีษิตทรัพย์.” มติชนสุดสัปดาห์. หน้า 29.

ดังกล่าวเช่นเดียวกัน เมื่อผู้พิพากษาเกิดอคติขึ้นมาแล้ว จึงส่งผลไปยังการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดี จนอาจทำให้เกิดความอยุติธรรมในการตัดสินคดีได้ หากภายหลังพยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ทำความผิดตามที่มีการแถลงข่าวในชั้นสอบสวน แต่การตัดสินคดีนั้นเป็นไปเพราะอิทธิพลจากการที่ผู้พิพากษาชั้นศาลได้รับข่าวสารตามที่มีการแถลงข่าวยืนยันความผิดผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวน ก็อาจส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม โดยกระทบต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาโดยตรงในการทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลดลง ซึ่งตามมาตรฐานสากลถือว่าการประจานเป็นการหมิ่นเกียรติบุคคล และสำหรับผู้ที่ตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกกล่าวหา ตามกฎหมายได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงมีสิทธิที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำผิด อีกทั้งยังอาจทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบการดำเนินคดีอาญาก็เป็นได้ ดังนั้นการแถลงข่าวที่เป็นการยืนยันความผิดผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นการฝ่าฝืนต่อหลักการที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วย อีกทั้งประการสำคัญยังส่งผลต่อดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาอีกด้วย

ตามกฎหมายของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมนีล้วนแต่มีมาตรการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไว้เฉพาะโดยชัดเจนเป็นกรณีๆ ไป ส่งผลให้มีการคุ้มครองไม่ให้มีการประจานผู้ถูกกล่าวหาไปโดยปริยาย แต่ตามกฎหมายไทยในกรณีที่มีการประจานผู้ถูกกล่าวหาข่มขู่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาดูเหมือนเป็นผู้กระทำผิดซึ่งกระทบต่อทบบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด ห้ามไม่ให้ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำผิด แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเท่าที่ควร แม้ว่าในระเบียบหรือคำสั่งภายในของหน่วยงานจะได้กำหนดเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นไปตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ในทางปฏิบัตินั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวอย่างเคร่งครัด เช่น การปิดป้ายชื่อผู้ต้องหาในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน เป็นต้น บางกรณีกำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้ปฏิบัติงาน แต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ใช้ดุลพินิจไปในทางที่จะประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของตนมากเกินไปด้วย การนำผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมักจะละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจาน

อย่างไรก็ดี มิใช่ว่าการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจานจะไม่มีผลในทางกฎหมายเลย

เพราะการประจานทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง อาจทำให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดทางแพ่ง ทางอาญา หรือวินัยได้ อย่างไรก็ตาม ทางปฏิบัติมักไม่ปรากฏว่ามีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการ ซึ่งจากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่าในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติห้ามไว้ชัดเจน ซึ่งในการกำหนดเป็นแนวทางที่ชัดเจนนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทราบขอบเขตของการเปิดเผยข้อมูลว่ากระทำได้หรือไม่เพียงใด หรือในประเทศอังกฤษ คำวินิจฉัยของศาลที่ลงโทษผู้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในลักษณะที่ทำให้เห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด เช่น การเปิดเผยคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เป็นต้น รวมทั้งถ้อยคำที่แสดงว่าบุคคลใดกระทำความผิดนั้น ประเทศต่าง ๆ ถือว่าเป็นหมิ่นประมาท ดังนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทำให้เห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมควรมีขอบเขต ซึ่งพบว่าการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้ผู้ถูกกล่าวหากลายเป็นผู้กระทำความผิดแล้วเป็นสิ่งที่กระทำมิได้ จึงควรนำหลักว่าด้วยความพอสมควรแก่เหตุมาเป็นบรรทัดฐานในการหาขอบเขตที่เหมาะสม กล่าวคือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ เป็นหลักที่สร้างความสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมของรัฐ และยังเป็นหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างไม่เหมาะสมหรือเกินขอบเขตแห่งความจำเป็น ตามหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลของรัฐเสรีประชาธิปไตย

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารคดีอาญา เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลกับสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่า การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมควรมีขอบเขต ดังต่อไปนี้

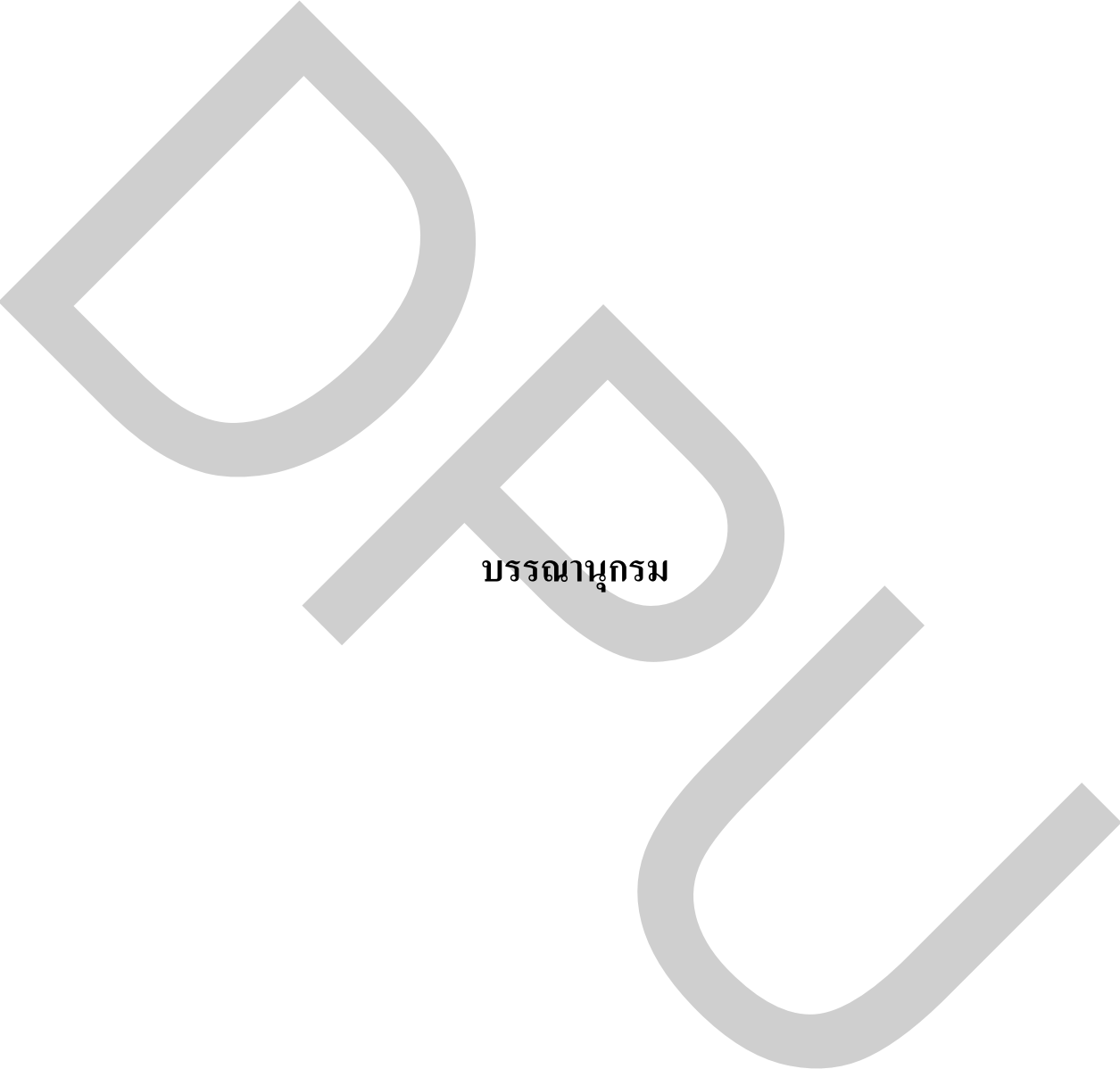
- 1) ในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ควรห้ามการนำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หากมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะในการแจ้งข่าวคดีอาญาให้ประชาชนได้ทราบถึงพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดและข้อควรระมัดระวังมิให้ตกเป็นเหยื่อของผู้กระทำความผิดในอนาคต รวมทั้งเพื่อให้ผู้เสียหายคนอื่นได้รับการประทุษร้ายผู้ต้องหาคนดังกล่าวจะได้ทราบและแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนต่อไป อาจทำได้โดยการแถลงข่าวสรุปลักษณะการกระทำความผิด วิธีการกระทำความผิด รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายมาติดต่อขอผู้ต้องหาที่สถานีตำรวจ โดยไม่มีการนำผู้ต้องหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

2) หากมีความจำเป็นต้องลงภาพถ่ายผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนและดำเนินคดีให้พิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ว่าเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ เช่น การแพร่ภาพคนร้ายเพื่อการสืบจับหรือเพื่อการแจ้งเตือนแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

3) การให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวแก่สื่อมวลชนในลักษณะเป็นการยืนยันความผิดของผู้ถูกกล่าวหา นั้น ต้องกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนว่ามีขอบเขตที่จำกัดและควรกำหนดห้ามไม่ให้มีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาออกแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนและห้ามไม่ให้มีวิธีปฏิบัติหรือถ้อยคำที่เป็นการดูหมิ่นผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนระบุบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนเอาไว้ด้วย

4) จัดให้มีระบบตรวจสอบเพื่อเป็นหลักประกันกับผู้ต้องหาว่าจะได้รับการปฏิบัติจากผู้ใช้อำนาจโดยเที่ยงธรรม และจะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสม สร้างความชัดเจน โปร่งใส เชื่อถือได้ โดยอาจให้อัยการหรือทนายของผู้ต้องหาเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการแถลงข่าวด้วย เพื่อเป็นการรับฟังข้อมูลในคดีและเป็นการตรวจสอบในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

ปฐ
ป
ฐ
ฐานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). **ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์. (2551). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา** (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์.
- ขวัญเรือน กิติวัฒน์. (2542). **พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร** (เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-8). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คณิต ฌ นคร. (2553). **กฎหมายอาญาภาคความผิด** (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- _____. (2540). **รวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นคร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด.
- จิตติ ดิงศักดิ์. (2536). **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ บรรเจิด สิงคะเนติ และ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2543). **การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการกับข้อพิจารณาทางกฎหมายปกครอง**. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ชาย เสวีกุล. (2517). **อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจน์ เขยจรรยา เมตตา วิวัฒนานุกูล และฉัตรนันท์ อนวัชศิริวงศ์. (2538). **แนวคิดหลักนิติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: เอลโล่การพิมพ์.

ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2538). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด** (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

วีระ โลจายะ. (2524). **กฎหมายสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร: วิศตอริ์การพิมพ์.

หยุด แสงอุทัย. (2544). **กฎหมายอาญา ภาค 2-3** (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2552). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 17 แก้ไขเพิ่มเติม)

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). **การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้เสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร: นานาสังพิมพ์.

อุททิส แสนโกศิก. (2525). **กฎหมายอาญาภาค 1**. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.

บทความ

กุลพล พลวัน. (2538). “พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน.” **วารสารอัยการ**. หน้า 28.

จรัญ โฆษณานันท์. (2528, ธันวาคม). “สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์ แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มีไข่วันตก.” **วารสารกฎหมาย**, 10, 2. หน้า 70.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ และจตุรนต์ ธีระวัฒน์. (2529, ธันวาคม). “อำนาจอธิปไตยกับกฎหมายระหว่างประเทศ.” **วารสารนิติศาสตร์**, 16, 4. หน้า 182.

วรวิทย์ กนิษฐะเสน. (2522, มกราคม). “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน.” **วารสารอัยการ**, 2, 13. หน้า 44.

_____. (2538, กรกฎาคม-กันยายน). “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย.” **ตุลพาห**, 42, 3. หน้า 90.

_____. (2533, พฤศจิกายน-ธันวาคม). “เสรีภาพในการพิมพ์กับความเที่ยงธรรมในการพิจารณาคดีอาญา.” **ตุลพาห**, 37, 6. หน้า 69-70

สถาบันกฎหมายอาญา. (2540, มิถุนายน). “สื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรม: บทบาทในการตรวจสอบและผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน.” **บทบัญญัติ**, 53, 2. หน้า 137.

วิทยานิพนธ์

- บุญบาบั้น โกเมศ. (2546). **ปัจจัยทางการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการระบบโทรศัพท์มือถือ ทีเอ ออเรนจ์ ของผู้ใช้ในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรธิดา เอี่ยมศิลา. (2549). **ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทําผิดเพื่อประกอบการดำเนินคดีอาญา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรวิทย์ อบสุวรรณ. (2550). **การทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพในระบบกฎหมายไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานิดา สารพัฒน์. (2552). **การเปิดเผยข้อมูลในชั้นเจ้าพนักงาน ไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2532). **ผลกระทบทางกฎหมายจากการเสนอข่าวคดีอาญาต่อการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาวรรณ พัฒนพงษ์. (2547). **การรับรู้ข่าวสาร ปัจจัยจูงใจ ความพึงพอใจ และทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักท่องเที่ยว จังหวัดสมุทรสงคราม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2519). **สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรมา วรกานนท์. (2542). **สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่จะไม่ถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกระบวนการยุติธรรมในลักษณะประจํา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รายงานการวิจัย

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2551). ผลงานวิชาการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการ
 สัมมนาทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาด้านนิติศาสตร์ตามโครงการสัมมนา
 ทางวิชาการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมระหว่าง
 คณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชนและสำนักงานกิจการยุติธรรม
 ครั้งที่ 3 (รายงานการศึกษาวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
 การอุดมศึกษา สำนักงานกิจการยุติธรรม สถาบันการศึกษา.
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2540). จำเลยและผู้ต้องโทษในคดีอาญา (รายงานการศึกษาวิจัย).
 เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

เอกสารอื่นๆ

- พีระ จิระโสภณ. (2542). ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. “เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาหลักและ
 ทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15.” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิษณุ เครืองาม. (2530). ที่มาของสิทธิมนุษยชน (เอกสารประกอบการฝึกอบรมสังคมศาสตร์
 เพื่อการพัฒนา: สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์.
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2544) ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี.
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2540, 21 กุมภาพันธ์). หนังสือสำนักงานตำรวจ ที่ 0601
 (ป)/273.
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2540, 18 สิงหาคม). หนังสือกรมตำรวจ ที่ 0625.23/
 11412.
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2542, 25 มิถุนายน). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 ที่ 0007.23/7033.
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2543, 14 มกราคม). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 ที่ 0002.62/335 .
- กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2543, 26 มกราคม). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 ที่ 0025.43/648.

กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2544, 9 มีนาคม). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่ 0025.43/202.

กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2545, 1 กุมภาพันธ์). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่ 0006.42/1422.

กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2545, 19 กันยายน). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่ 0025.43/4986.

กรมตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2547, 9 ธันวาคม). หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่ 0007.23/10212.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2548, 16 พฤศจิกายน). คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548
เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ
ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2550, 15 สิงหาคม). คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550
เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ
ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไขเพิ่มเติม).

กรมตำรวจ. (2538, 1 ธันวาคม). บันทึกข้อความกองคดี เรื่อง กำชับและซักซ้อมความเข้าใจ
เกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา การนำผู้ต้องหาที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และ
การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน.

กรมตำรวจ. (2547, 9 ธันวาคม). บันทึกข้อความกองคดี เรื่อง กำชับแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิด
เหตุที่มีข้าราชการตำรวจเกี่ยวข้อง.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.

สำนักงานอัยการสูงสุด. (2537). ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้บริการข่าวสาร.

สำนักงานอัยการสูงสุด. (2541). ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2551). ระเบียบคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยประมวลจริยธรรมคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ข้าราชการ และลูกจ้างสำนักงานคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.

พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477.

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ประมวลกฎหมายอาญา.

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948.

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นคร เสรีรักษ์. (2552). สิทธิที่จะรู้. สืบค้นเมื่อ สิงหาคม 2552, จาก

<http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1188756686.news>.

ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ ระบบสารสนเทศคำพิพากษาฎีกา.

หนังสือพิมพ์ ข่าวสด. (2552). โวย พล.ต.ต.วิสุทธิ์ แดลงจับยาบ้า ซึ้นป้าย อมนุษย์-เดนมนุษย์.

สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2552, จาก <http://hilight.kapook.com/view/38138>.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Paul Sieghart. (1984). **The International Law of Human Rights**. Oxford: Clarendon Press.

P. Van Dijk and G.J.H. van Hoof. (1990). **Theory and Practice of the European Convention on Human Right** (2nd ed.). The Netherlands: Kluwer Law and Taxation.

William L. Professor. (1971). **Handbook of the Law of Torts** (4th ed.). London: St.Paul,
Minn. West Publishing Co.th.

ด

พ

ภาคผนวก

๕

ภาคผนวก ก.

ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและคำสั่งของกรมตำรวจที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ ๘๕๕ /๒๕๔๘

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ
ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

ด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีนโยบายที่จะกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะในการถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร โฆษณาหรือบันทึกภาพหนึ่ง ให้ทุกหน่วยงาน และข้าราชการตำรวจมีมาตรฐานการปฏิบัติเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้อย่างถูกต้องตรงกัน ชำรงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความเชื่อมั่นและเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชนในการให้ความร่วมมือกับข้าราชการตำรวจ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงให้ปฏิบัติดังนี้

๑. การให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

๑.๑ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว และให้สัมภาษณ์

๑.๑.๑ ให้หัวหน้าหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ แผนก งาน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะ และผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง เฉพาะงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

กรณีที่ปรากฏมีข่าวในทางลบเกี่ยวกับหน่วยงานใด ให้เป็นดุลยพินิจของผู้มีหน้าที่ตามวรรคแรกเท่านั้นเป็นผู้พิจารณารายงานชี้แจงหรือชี้แจงข่าวนั้น ซึ่งรวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือการไปร่วมรายการทางวิทยุหรือโทรทัศน์หรือการชี้แจงทางสื่ออื่น ๆ ด้วย

๑.๑.๒ ข้าราชการตำรวจที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่าข้าราชการตำรวจตามข้อ ๑.๑.๑ หากประสงค์จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาที่ยังไม่ถึงที่สุด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจตามข้อ ๑.๑.๑ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

๑.๑.๓ กรณีที่ข้าราชการตำรวจระดับต่ำกว่าผู้บังคับการ ประสงค์จะให้สัมภาษณ์ เป็นพิธีกร ผู้ดำเนินรายการ หรือเข้าร่วมรายการต่างๆ ที่มีการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง เกี่ยวกับการให้ความรู้ ชี้แจงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็นหรือการดำเนินการอื่นๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน นอกเหนือการดำเนินการตามข้อ ๑.๑.๑ ให้ขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการ

-๒-

- ๑.๒ แนวทางการปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง
- ๑.๒.๑ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ต้องปฏิบัติภายในขอบเขต อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ควรระมัดระวังถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทาง อันจะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และควรใช้ถ้อยคำที่เป็นกลางเพื่อไม่ให้เป็นการประจาน ดูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่น
- ๑.๒.๒ การให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ ให้ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๓๐ รวมถึงห้ามให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
- ๑.๒.๒.๑ เรื่องที่มีผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- ๑.๒.๒.๒ เรื่องหรือข้อความที่จะทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการ
- ๑.๒.๒.๓ เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติในหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และคำสั่งหรือระเบียบการใด ๆ ที่ถือว่าเป็นความลับ
- ๑.๒.๒.๔ เรื่องที่จะเกิดการเสียหายทางชื่อเสียงหรือผลประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แห้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท และเรื่องอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกัน
- ๑.๒.๒.๕ เรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อคดี โดยเฉพาะคดีที่อยู่ในระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น เช่น การเปิดเผยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการปฏิบัติงานที่ควรปกปิดเป็นความลับ แนวทางการสืบสวนสอบสวน การจับกุม ตรวจค้น และการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ในทุกขั้นตอน เป็นต้น
- ๑.๒.๒.๖ เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม ซึ่งถ้าหากเปิดเผยต่อประชาชนอาจเป็นแบบที่บุคคลอื่นจะถือเอาเป็นตัวอย่างในการกระทำขึ้นอีก เช่น แผนประทุษกรรมต่าง ๆ ของคนร้าย หรือการที่แสดงถึงการฉ้อโกง การกระทำอาชญากรรม และวิธีการอันชั่วร้ายอื่น ๆ
- ๑.๒.๓ การให้สัมภาษณ์ โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ในลักษณะเป็นคนกลาง ห้ามข้าราชการตำรวจตอบโต้กับฝ่ายผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือบุคคลใด เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ
- ๑.๒.๔ ห้ามนำหรือจัดให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน มาให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง ยกเว้นกรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ให้ขออนุญาตต่อผู้บัญชาการ
- ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม ห้ามนำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช ผู้เสียหายที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ มาให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นอันขาด รวมตลอดถึงการชี้ตัวผู้ต้องหาในลักษณะที่เป็นการเผชิญหน้าต่อสื่อมวลชนทุกแขนง

๑.๒.๕ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นประโยชน์ในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ทุกแขนง และให้ประชาชนได้รับทราบข่าวที่ไม่คลาดเคลื่อนจากความจริง ควรจัดเตรียมเอกสารข่าว ประกอบการแถลงข่าว โดยเอกสารข่าวนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เกี่ยวข้องในคดี และรูปคดี

๑.๒.๖ เรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของแต่ละหน่วยให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วย ระดับกองบัญชาการ หรือเทียบเท่า หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ข่าว แถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์

๑.๒.๗ กรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือสถานการณ์วิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและภัยอันตรายของประชาชน ให้ถือปฏิบัติในการให้ข่าว แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ หรือ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ

๒. การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันภัยอันตรายมิให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ให้มีภาพที่ไม่เหมาะสมถูกนำออกเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกแขนง อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น จึงให้ปฏิบัติดังนี้

๒.๑ ห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพ ในขณะที่เข้าปฏิบัติการตรวจค้น จับกุม

๒.๒ ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวน อนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวน หรือห้องสอบสวน ในขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

๒.๓ ห้ามอนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของผู้ต้องหา หรือผู้ต้องกักขัง ในระหว่างการควบคุมตัวของตำรวจทั้งภายใน และภายนอกที่ทำการ หรือสถานีตำรวจ เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

๒.๔ ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าว ขณะเมื่อมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ และหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใดๆ ในลักษณะเป็นการโต้ตอบระหว่าง พนักงานสอบสวน กับผู้ต้องหา หรือบุคคลใด โดยมีสื่อมวลชนทุกแขนงเป็นผู้สัมภาษณ์ เนื่องจากอาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

พนักงานสอบสวนไม่ควรให้ผู้ต้องหานำไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพว่าผู้ต้องหากระทำผิดอย่างไร เพราะการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพดังกล่าวมิใช่พยานหลักฐานที่จะนำมารับฟังประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหา เพื่อให้เห็นว่าผู้ต้องหากระทำผิดตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๖๒/๒๕๓๗ แต่ถ้าเป็นการนำชี้ประกอบคำรับอื่น เช่น นำชี้จุดที่ซ่อนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการกระทำผิด สิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือสงสัยว่าจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ให้ผู้ต้องหานำชี้ได้ และป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่นำชี้ ให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ หรือกิริยาท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา รวมทั้งการทำร้ายร่างกายผู้ต้องหา

-๔-

ไม่ว่ากรณีใดๆ ก็ตาม ห้ามเจ้าพนักงานนำผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ เพราะจะเป็นการประจานเด็ก และอาจเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก นอกจากนี้ห้ามนำผู้เสียหาย พยาน เข้าร่วมในการนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพของผู้ต้องหาเป็นอันขาด โดยเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก สตรี พระภิกษุสามเณร นักพรต นักบวช

๓. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

๓.๑ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบ พ.ศ. ๒๕๔๗

๓.๒ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน ให้ปฏิบัติตามหนังสือสำนักงานแผนงานและงบประมาณ ที่ ๐๐๐๗.๕๓/๑๙๘๙ ลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗ เรื่อง การจัดทำและบริหารระบบอินเทอร์เน็ตของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๔. การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ

การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เข้าร่วมหรือประกอบฉากถ่ายทำ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา หรือบันทึกภาพนิ่ง เพื่อเผยแพร่ภาพทางสื่อมวลชนทุกแขนง ให้ผู้ขออนุญาตยื่นเรื่อง พร้อมบท (script) และเนื้อหาที่จะนำเสนอต่อหัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ แล้วให้หัวหน้าหน่วยงานนั้นพิจารณามีความเห็นเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงผู้บังคับการต้นสังกัด ยกเว้นอุปกรณ์ หรือยานพาหนะใดที่ระเบียบกำหนดไว้ ให้ขออนุญาตผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปก็ให้ดำเนินการตามระเบียบนั้น

ให้ผู้บังคับการ พิจารณาบท (script) และเนื้อหา ในการอนุญาต โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทางราชการ และภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นสำคัญ

เมื่อได้รับอนุญาตแล้วให้หัวหน้าหน่วยงานที่ได้รับการร้องขอ เป็นผู้ดูแลสถานที่ อุปกรณ์ และยานพาหนะ ของทางราชการมิให้เกิดความเสียหาย

๕. การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีความประสงค์จะว่าจ้างหรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ใดๆ ให้หน่วยงานนั้นตั้งคณะทำงานพิจารณาตรวจสอบการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ก่อนนำออกเผยแพร่ เกี่ยวกับรายละเอียดและเนื้อหาในการนำเสนอว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หากการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ต่อสื่อมวลชนทุกแขนง มีการสัมภาษณ์ข้าราชการตำรวจ หรือใช้สถานที่ อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการถ่ายทำ ให้หน่วยงานผู้ว่าจ้าง หรือขอความร่วมมือ ดำเนินการตามข้อ ๑ หรือ ๔ แล้วแต่กรณี

-๕-

๖. การกำกับดูแลและการควบคุมการปฏิบัติ

๖.๑ หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ให้กองสารนิเทศ หรือผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบ แจ้งข้าราชการตำรวจผู้นั้นยกเลิกการกระทำดังกล่าว หรืออาจจะมีข้อเสนอแนะในทางที่เหมาะสมด้วยก็ได้

๖.๒ หากพบข้าราชการตำรวจผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดดำเนินการทางวินัย และหากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือตรวจพบว่า ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดละเลยไม่ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบพิจารณาดำเนินการทางวินัยกับผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดนั้นด้วย

๖.๓ ให้กองสารนิเทศเป็นเจ้าของเรื่องตามคำสั่งนี้ หากพบว่ามีกรกระทำที่ฝ่าฝืนให้รายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาสั่งการต่อไป

๗. ให้ยกเลิกหนังสือดังต่อไปนี้

๗.๑ หนังสือกรมตำรวจ ที่ ๐๖๐๑(ป)/๒๗๓ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว ให้สัมภาษณ์หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

๗.๒ หนังสือกรมตำรวจ ที่ ๐๖๒๕.๒๓/๑๑๔๑๒ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

๗.๓ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ ๐๐๐๗.๒๓/๗๐๓๓ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๒ เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้ต้องหาในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าวต่อสื่อมวลชน

๗.๔ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๒.๖๒/๓๓๕ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๓ เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการกับผู้เสียหายในการแถลงข่าวหรือเผยแพร่ข่าว

๗.๕ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ ๐๐๒๕.๔๓/๖๔๘ ลงวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๓ เรื่อง กำหนดแนวทางในการชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีสื่อมวลชนเสนอข่าวพาดพิง

๗.๖ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๒๕.๔๓/๒๐๒ ลงวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ เรื่อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

๗.๗ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๖.๕๒/๑๔๒๒ ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ เรื่อง กำชับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชน

๗.๘ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๒๕.๔๓/๔๘๘๖ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๕ เรื่อง กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้สัมภาษณ์ หรือเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

๗.๙ หนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๐๐๐๗.๒๓/๑๐๒๑๒ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๔๗ เรื่อง กำชับแนวทางการปฏิบัติกรณีเกิดเหตุที่มีข้าราชการตำรวจเกี่ยวข้อง เฉพาะข้อ ๔

-๖-

บรรดา หนังสือ หรือคำสั่งใดที่ขัด หรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้แทน
ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

พลตำรวจเอก

(โกวิท วัฒนนะ)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ที่ 465/2550

เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ
ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์
(แก้ไขเพิ่มเติม)

ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่ง ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ไว้แล้ว นั้น

เนื่องจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหนังสือ ที่ นร 0107/ว 782 ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2549 ขอความร่วมมือสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล สิทธิส่วนบุคคลในครอบครัว เกียรติยศชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ทั้งนี้ โดยให้พิจารณา คำนึงการแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 ตามมติที่ประชุมของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ครั้งที่ 1/2549

ดังนั้น จึงให้ยกเลิกความในข้อ 2.3 ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 855/2548 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2548 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“2.3 ห้ามอนุญาตหรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของบุคคลดังต่อไปนี้

2.3.1 ผู้ต้องหา ในระหว่างการควบคุมของตำรวจทั้งภายในและภายนอกที่ทำการหรือสถานีตำรวจ

2.3.2เหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งภาพที่มีลักษณะอุจาดหรือทารุณ โหดร้าย หรือล่วงละเมิดสิทธิบุคคล หรือส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ส่วนนี้อีกต่อไป

พ.ต.ท.หญิง

(พลีน สิ้นดีสงวน)

- 2 -

เว้นแต่พนักงานสอบสวนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี หรือได้รับความยินยอมจาก
ผู้ต้องหา เทียบอาชญากรรมหรือผู้เสียหาย”

บรรดาหนังสือ หรือคำสั่งใดที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่งนี้ ให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งนี้แทน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2550

พลตำรวจเอก

(เสรีพิศุทธิ์ เตมียาเวส)

รักษาราชการแทน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ภาคผนวก ข.

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร พ.ศ. 2537

(สำเนา)

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด
ว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร
พ.ศ. 2537

เพื่อให้การให้ข่าวและบริการข่าวสารของสำนักงานอัยการสูงสุด
ดำเนินไปด้วยความถูกต้องและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล บทบาทและภารกิจ
ของสำนักงานอัยการสูงสุด อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 32 และมาตรา 37
แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และมาตรา 15
แห่งพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด
ว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร พ.ศ. 2537"

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2537 เป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้ยกเลิกบรรดาระเบียบ หลักปฏิบัติราชการและคำสั่งอื่นใด
ในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ และให้ใช้ระเบียบ
นี้แทน

ข้อ 4. การให้ข่าวและบริการข่าวสารราชการของสำนักงานอัยการ
สูงสุด ให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสารของ
ทางราชการ พ.ศ. 2529 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการ
ข่าวสารของทางราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533

ในการให้ข่าวและบริการข่าวสารเกี่ยวกับคดี ผู้ให้ข่าวต้องระมัดระวัง
อย่างที่สุดที่จะไม่ให้การให้ข่าวนั้นกระทบกระเทือนผลของคดี และในแต่ละกรณีผู้ให้ข่าว
จะต้องพิจารณาด้วยว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าวเกี่ยวกับคดีของประชาชน
มีน้ำหนัก เหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีที่สมควรให้ข่าว
หรือไม่ และพึงให้ข่าวเฉพาะ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประโยชน์สาธารณะในการรับทราบข่าว
เกี่ยวกับคดีมีน้ำหนัก เหนือกว่าสิทธิส่วนบุคคลเท่านั้น

ข้อ 5. นอกจากอัยการสูงสุดแล้ว ผู้ที่สามารถให้ข่าวและบริการข่าวสาร
ได้ คือ

(1) รองอัยการสูงสุด เฉพาะเรื่องงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่
ตามที่ได้รับมอบหมาย

- 2 -

(2) อัยการพิเศษฝ่าย และอัยการพิเศษประจำเขต เฉพาะเรื่องงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(3) อัยการจังหวัด ผู้เป็นหัวหน้าส่วนราชการ เฉพาะเรื่องงานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

(4) ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

ทั้งนี้ หากเป็นเรื่องที่อาจกระทบต่อนโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายของสำนักงานอัยการสูงสุดให้ขอความเห็นชอบจากอัยการสูงสุดก่อนให้ข่าวหรือบริการข่าวสารและไม่ว่ากรณีใด ๆ เมื่อให้ข่าวหรือบริการข่าวสารแล้ว ให้รายงานอัยการสูงสุดทราบทันที เว้นแต่อัยการสูงสุดจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๕. เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานอัยการสูงสุดมีเอกภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ตามนโยบายของรัฐบาล ให้งานประชาสัมพันธ์กองกลาง มีหน้าที่ดังนี้

(1) ติดตามและตรวจสอบข่าวเกี่ยวกับคดีที่ประชาชนหรือสื่อมวลชนสนใจ รวมทั้งข่าวอื่น ๆ และความเห็นทางวิชาการที่ปรากฏทางสื่อมวลชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับหรืออาจมีผลกระทบต่อนโยบาย บทบาท และภารกิจของสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วสรุปและวิเคราะห์เสนอโดยตรงต่ออัยการสูงสุด ทั้งนี้ให้ดำเนินการโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

(2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ข่าว และเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์

(3) ประสานงานกับสื่อมวลชน และเตรียมการเพื่อการแถลงข่าว

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และตามที่อัยการสูงสุดหรือรองอัยการสูงสุดมอบหมาย

ประกาศ ณ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2537

(ลงชื่อ) กนิช ฌ นคร

(นายคณิศ ฌ นคร)
อัยการสูงสุด

สำเนาถูกต้อง

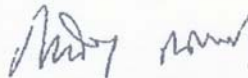
๗/๑
(น.ส.อุสา ร่มรื่น)
บุคลากร 7

-2-

จึงขอให้เป็นนโยบายว่า การประชาสัมพันธ์เป็นกระบวนการทางการบริหารของสำนักงานอธิการสูงสุดที่สำคัญประการหนึ่ง ที่พึงกระทำโดยผ่านสื่อมวลชน ความความจำเป็น ทั้งนี้ โดยให้งานประชาสัมพันธ์ กองกลาง เป็นศูนย์กลาง ประสานการดำเนินงาน และให้ทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือในการนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และให้ทราบทั่วกัน และถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

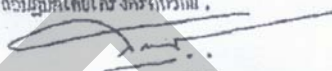
ขอแสดงความนับถือ

(นายคณิต ณ นคร)

อธิการสูงสุด

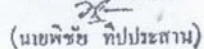
-ไว้ทุกส่วนราชการของ อสท. นราธิวาส
ด้วยวิธีที่โดยแสงสว่างทั่วกัน.

(นายธานี ทวีชัยกุล)

อธิการพิเศษฝ่ายวิชาการ
4 ต.ก. 2537

ในนามของหัวหน้า

(นายพิชัย ทัพประสาน)

พ.ศ. ๒๕๓๗
๐๑๑ ๓๑๗

งานประชาสัมพันธ์

กองกลาง

โทร. 2228121 ต่อ 295 .

โทรสาร 2233815

ที่ ๘๙ ๐๐๐๑/ ว ๗๙

สำนักงานอัยการสูงสุด
ถนนหน้าหีบเพชร ถนน 10200

3 ตุลาคม 2537

เรื่อง การให้ข่าวและบริการข่าวสารของสำนักงานอัยการสูงสุด

เรียน รองอัยการสูงสุด อัยการพิเศษฝ่าย อัยการพิเศษประจำเขต อัยการจังหวัด
และผู้อำนวยการกองกลาง

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร พ.ศ. 2537
  2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร ของทางราชการ พ.ศ. 2529
  3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร ของทางราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533

เพื่อให้การให้ข่าวและบริการข่าวสารของสำนักงานอัยการสูงสุด มีความ ถูกต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล บทบาทและภารกิจของสำนักงานอัยการสูงสุด จึงได้วางระเบียบ สำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการให้ข่าวและบริการข่าวสาร พ.ศ. 2537 ขึ้น เพื่อถือปฏิบัติควบคุมผู้กระเป็ยสืบสำนักนายกรัฐมนตรีที่ว่าด้วย เื่อไว้เกี่ยวกับ ขรกกรมคามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วย

อย่างไรก็ดี ภารกิจสำคัญของสำนักงานอัยการสูงสุด ในอันที่จะต้องรักษา ผลประโยชน์ของรัฐและรับผิดชอบต่อประชาชนจะบรรลุผลได้ ต้องได้รับความร่วมมือ ร่วมใจจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน โดยเฉพาะประชาชน จึงจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือของประชาชนสมัครใจเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ โดยให้ข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมทั้ง เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ อย่างถูกต้อง และทันกับเหตุการณ์ตลอดเวลา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมตำรวจ โทร. 252 - 1725

ที่ 0608.5/4545

วันที่ 19 พฤษภาคม 2531

เรื่อง กำชับการปฏิบัติและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการแถลงข่าว หรือแพร่ภาพสื่อมวลชน
 ผบ.ช., ผบก. หน่วยขึ้นตรงต่อกรมทุกหน่วย และผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่า

ตามประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 ว่าด้วยการแถลงข่าว หรือให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ และหนังสือ ตร. ที่ 6040.04/2787 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2530 เรื่อง คำแนะนำแนวทางปฏิบัติในการนำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งกำหนดเป็นแนวทาง ในการปฏิบัติไว้แล้วนั้น แต่ปรากฏว่ายังมีการปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนจากแนวทางที่กำหนด เป็นเหตุ ให้ ตร. ถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางเสื่อมเสีย

เพื่อให้การปฏิบัติในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเป็นไปตามแนวนโยบายของ ตร. จึง ให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

1. เมื่อมีคดีเกิดขึ้นในท้องที่ใด ให้สารวัตรหรือสารวัตรใหญ่ ผู้เป็นหัวหน้าสถานี หรือผู้รักษาการแทนขึ้นไปเป็นผู้ให้ข่าวแก่สื่อมวลชนได้ตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 30 ข้อ 1 (ค) โดยให้คำนึงถึงข้อห้ามมิให้ข่าวดังต่อไปนี้

1.1 ข้อความที่ทำให้เกิดการเสียหายแก่ทางราชการหรือรูปคดี

1.2 เรื่องที่เกี่ยวกับคำสั่ง ให้ปฏิบัติในหน้าที่อันเป็นระเบียบการภายใน และคำสั่ง

หรือระเบียบการใดๆ ที่ถือว่าเป็นความลับ

ฝ่ายโดยปราศจากอคติและการบังคับ จึงห้ามจัดให้มีการซื้อตัวโดยผู้ซื้อตัวไม่เต็มใจหรือไม่สมัครใจโดยเด็ดขาด

3.2 ในกรณีผู้ซื้อตัวสมัครใจซื้อตัวผู้ต้องหา หรือสมัครใจซื้อตัวโดยเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาให้ดำเนินการไปตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 8 เว้นแต่ผู้ซื้อตัวเกรงกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัยในขณะนั้นหรือภายหลัง หรือพนักงานสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อผู้ซื้อตัว ก็ให้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ต้องหากับผู้ซื้อตัว ทั้งนี้ให้พนักงานสอบสวนพิจารณาใช้วิธีการและสถานที่ที่เหมาะสมด้วย เช่น จัดสถานที่สำหรับซื้อตัวโดยมิให้ผู้ต้องหามองเห็นผู้ซื้อตัวได้ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องจัดบุคคลที่เป็นกลางเข้าดูการซื้อตัว ลงชื่อไว้ในบันทึกด้วย

3.3 การซื้อตัว ให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหากว่าตามที่จัดการเพื่อให้ซื้อตัวนั้นเป็นที่พอใจของผู้ต้องหาหรือไม่ หรือจะให้จัดการอย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เมื่อการซื้อตัวเสร็จสิ้นให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายละเอียดและผลการซื้อตัว โดยให้ผู้ต้องหา ผู้ซื้อตัว พนักงานสอบสวน และผู้ที่ได้ร่วมรู้เห็นการซื้อตัว ลงชื่อไว้ในบันทึกด้วย

3.4 การซื้อตัวผู้ต้องหา ให้ซื้อตัวในห้องหรือสถานที่ที่เตรียมการไว้
 ดังนั้น จึงขอกำชับพนักงานสอบสวน และผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยให้ จต. ติดตามตรวจสอบและกวดขันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยต่างๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ คำสั่ง และหนังสือ ตร. ดังกล่าวข้างต้น หากพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนให้พิจารณาโทษอย่างจริงจัง

พล.ต.อ. พจน์ บุญยะจินดา
 (พจน์ บุญยะจินดา)
 อ.ตร.

1. การแถลงข่าวหรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน

- 1.1 ห้ามใช้วิธีการหรือแสดงข้อความในการแถลงข่าวหรือแพร่ภาพที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พยาน ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือรูปคดีโดยเด็ดขาด
- 1.2 ไม่ควรเปิดเผยถึงเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ที่ถือเป็นความลับ
- 1.3 ให้ระมัดระวังเรื่องที่จะเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือผลประโยชน์ของผู้อื่น เช่นคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น
- 1.4 ห้ามนำผลการสืบสวนสอบสวนหรือความเห็นมาแถลงข่าวหรือให้ข่าวต่อสื่อมวลชนไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ เพราะจะทำให้เสียรูปคดีหรือทำให้พยานหลักฐานถูกเปิดเผยออกไป
- 1.5 ห้ามเปิดเผยถึงแผนประทุษกรรมซึ่งอาจเป็นแบบอย่างในทางไม่ดี เช่น วิธีการข้อโกง การกระทำผิดวินัยบาตรกรรม หรือวิธีการอันชั่วร้ายอื่นๆ ที่พวกมิจฉาชีพหรือประชาชน อาจนำไปใช้เป็นแบบอย่าง
- 1.6 ห้ามเปิดเผยถึงข้อความ หรือรูปภาพ อันอาจทำให้บุคคลอื่นรู้จักตัว รู้จักชื่อที่อยู่ ที่ทำงาน สถานศึกษา ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี หรือพยาน เว้นแต่ในสำนวนการสอบสวน
- 1.7 คดีที่ต้องมีการชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องหา ห้ามนำตัวผู้ต้องหาออกแถลงข่าวหรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชนก่อนทำการชี้ตัวหรือชี้รูป ถ้าจะทำการแถลงข่าวก็ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ต้องหาอยู่ร่วมในที่นั่งด้วย
- 1.8 การแถลงข่าวห้ามใช้ถ้อยคำหรือกริยาท่าทางที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือประจานดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ต้องหาหรือผู้อื่น

2. การนำตัวผู้ต้องหาไปที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

- 2.1 ในการนำตัวผู้ต้องหาไปที่สถานที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ให้ป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปในที่นำชี้ และให้ฟังระมัดระวังการใช้ถ้อยคำหรือกริยาท่าทางที่เห็นว่าเป็นการข่มขู่ หรือการปฏิบัติที่ไม่สมควรแก่ผู้ต้องหา
- 2.2 ควรหลีกเลี่ยงการให้สัมภาษณ์ใดๆ ในลักษณะเป็นการตอบโต้ระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้ต้องหาหรือบุคคลใดๆ โดยมีสื่อมวลชนเป็นผู้สัมภาษณ์ เนื่องจาก อาจเป็นเหตุให้รูปคดีเสียหาย

3. การชี้ตัวผู้ต้องหา

- 3.1 ให้พนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการชี้ตัว ฟังระลึกเสมอว่า การชี้ตัวผู้ต้องหาเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุก

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กองคดี กรมตำรวจ โทร. 2511089

ที่ 0503.6/16442

วันที่ 11 ธันวาคม 2539

เรื่อง กำชับและชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการชี้ตัวผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาที่เกิดเหตุ ประกอบคำรับสารภาพ และการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน

รอง อ.ตร., ผู้ช่วยภาค อ.ตร.ภาค 1-9, ผบช.ภาค 1-9, ผบช.น., ผบช.ก., ผบช.ปส., ผบช.สทม., ผบช.สภพ., จ.ตร., ผบ.ก.วช. และ ผบ.ก.คค.

ในปัจจุบันปรากฏว่ามีข้าราชการตำรวจตลอดจนผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์ในเรื่องต่างๆของกรมตำรวจ ได้ออกแถลงข่าวหรือให้สัมภาษณ์ต่อสื่อมวลชนในลักษณะเปิดเผยรูปคดีหรือพยานหรือหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ หรือพยานเอกสาร รวมตลอดถึงผลการตรวจพิสูจน์ต่างๆ เช่น ผลการตรวจทางนิติเวช หรือผลการตรวจทางเคมี ผลการตรวจทางชีว ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกรณีแถลงข่าวเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาไปนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ การชี้ตัวผู้ต้องหา ทำให้ปรากฏภาพที่ไม่เหมาะสมตามหน้าหนังสือพิมพ์หรือทางโทรทัศน์ในแง่มุมต่างๆ อาทิเช่น ผู้ที่เสียหายที่เป็นเด็ก เยาวชน หรือสตรีในคดีเกี่ยวกับเพศ หรือภาพถ่ายเด็กเข้าชี้ตัวผู้ต้องหา ฯลฯ โดยมีได้คำนึงถึงระเบียบปฏิบัติอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี เป็นเหตุให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ทั้งที่กรมตำรวจได้เคยมีหนังสือ ตร. ที่ 0610.3/7632 ลงวันที่ 27 พ.ค. 2528 เรื่องกำชับวิธีการชี้ตัวผู้ต้องหา หนังสือ ตร. ที่ 0610./2787 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2530 เรื่อง คำแนะนำแนวทางปฏิบัติในการนำตัวผู้ต้องหามาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน และหนังสือ ตร. ที่ 0608.5/4545 ลงวันที่ 19 พ.ค. 2531 เรื่อง กำชับการปฏิบัติและชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการแถลงข่าว หรือแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน ให้ข้าราชการตำรวจหน่วยต่างๆ ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดไว้แล้ว

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของกรมตำรวจดังกล่าวโดยเคร่งครัด จึงขอกำชับให้พนักงานสอบสวนทุกหน่วยถือปฏิบัติดังนี้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวณัฐวดี ยิ่งยมสาร

วัน เดือน ปี เกิด

28 พฤศจิกายน 2527

ที่อยู่

26/120 ซอยพิชยพันธ์ 15 ถนนติวานนท์ 3
ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2549 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต